

แผนพัฒนาการเกษตรระดับอำเภอ
อำเภอหนองบัวแดง
ปี ๒๕๖๖ – ๒๕๗๐
(ฉบับทบทวนปี ๒๕๖๘)

สำนักงานเกษตรอำเภอหนองบัวแดง
จังหวัดชัยภูมิ

หลักฐานประกอบการพิจารณาประกอบการประเมินผลการปฏิบัติราชการของเกษตรจังหวัด
แผนพัฒนาการเกษตร ระดับอำเภอ ปี ๒๕๖๖ – ๒๕๗๐ (ฉบับทบทวนปี ๒๕๖๘)
ตามแนวทาง การจัดทำแผนพัฒนาการเกษตร ระดับอำเภอ/ตำบล ปี ๒๕๖๒

คำนำ

แผนพัฒนาการเกษตรระดับอำเภอหนองบัวแดง ปี ๒๕๖๖ – ๒๕๗๐ (ฉบับทบทวนปี ๒๕๖๘) จัดทำขึ้นตามแนวทางการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรระดับอำเภอ/ตำบล ปี ๒๕๖๒ ของกรมส่งเสริมการเกษตร โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นกรอบแนวทางในการพัฒนาและขับเคลื่อนภาคเกษตรของอำเภอให้มีความสอดคล้องกับศักยภาพของพื้นที่ นโยบายของหน่วยงานระดับจังหวัดและส่วนกลาง ตลอดจนตอบสนองต่อความต้องการของเกษตรกรและชุมชนในพื้นที่อย่างแท้จริง

ในการจัดทำแผนฉบับทบทวนนี้ ได้มีการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานของพื้นที่ สถานการณ์ด้านการเกษตร ปัญหาและความต้องการของเกษตรกร ตลอดจนจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค (SWOT) เพื่อนำไปสู่การกำหนดประเด็นยุทธศาสตร์ กลยุทธ์ และแนวทางการพัฒนาให้มีความเหมาะสมกับบริบทในปัจจุบัน โดยเน้นการพัฒนาที่สามารถต่อยอดการใช้ทรัพยากรในท้องถิ่น เพิ่มมูลค่าสินค้าเกษตร และสร้างความเข้มแข็งให้กับเกษตรกรในทุกระดับ

สำนักงานเกษตรอำเภอหนองบัวแดง ขอขอบคุณหน่วยงานราชการ ผู้นำชุมชน เกษตรกร และภาคีเครือข่ายทุกภาคส่วนที่ให้ความร่วมมือและข้อเสนอแนะในการจัดทำแผนพัฒนาฉบับนี้เป็นอย่างยิ่ง และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าแผนพัฒนาการเกษตรระดับอำเภอฉบับทบทวนนี้ จะเป็นเครื่องมือสำคัญในการขับเคลื่อนการพัฒนาภาคเกษตรของอำเภอหนองบัวแดงให้เกิดความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืนต่อไป

สำนักงานเกษตรอำเภอหนองบัวแดง
สิงหาคม ๒๕๖๘

สารบัญ

	หน้า
คำนำ	๑
สารบัญ	๒
สารบัญตาราง	๓
สารบัญภาพ	๔
บทที่ ๑ ข้อมูลสภาพทั่วไป	๑
๑ ที่ตั้ง อาณาเขต ขอบเขตการปกครอง	๑
๑.๑ ที่ตั้ง ขนาดพื้นที่	๑
๑.๒ อาณาเขต	๑
๑.๓ การแบ่งเขตการปกครอง	๒
๒ ลักษณะภูมิประเทศ	๓
๒.๑ สภาพพื้นที่ภูเขา ป่าไม้ ที่ราบสูง ที่ราบลุ่ม	๓
๒.๒ สภาพพื้นที่ ความลาดชัน	๔
๒.๓ ลักษณะดิน และกลุ่มชุดดิน	๕
๓ สภาพภูมิอากาศ	๑๓
๓.๑ สภาพภูมิอากาศ	๑๓
๓.๒ ฤดูกาล	๑๓
๓.๓ ปริมาณน้ำฝน	๑๔
๓.๔ อุณหภูมิและความชื้นสัมพัทธ์	๑๕
๔ เส้นทางคมนาคม	๑๖
๔.๑ เส้นทางคมนาคมระหว่างตำบล	๑๖
๔.๒ ถนนหลวงเชื่อมต่อระหว่างภาค/จังหวัด/อำเภอ	๑๖
๕ แหล่งน้ำและระบบชลประทาน	๑๗
๕.๑ แหล่งน้ำธรรมชาติ	๑๗
๕.๒ แหล่งน้ำที่สร้างขึ้นที่สำคัญ	๑๗
๖ สภาพเศรษฐกิจและสังคม	๑๘
๖.๑ โครงสร้างทางเศรษฐกิจที่สำคัญ	๑๘
๖.๒ ผลิตภัณฑ์มวลรวมของจังหวัด	๒๐
๖.๓ จำนวนครัวเรือน	๒๑
๖.๔ การศึกษา	๒๒
๖.๕ การสาธารณสุข	๒๓
๖.๖ ประเพณีและวัฒนธรรม	๒๔
๗ การใช้ประโยชน์ที่ดิน	๒๕
๘ ข้อมูลด้านการเกษตรที่สำคัญ/พืชเศรษฐกิจที่สำคัญ	๒๗
๙ องค์กรและสถาบันต่าง ๆ	๒๘

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ ๒ การวิเคราะห์สถานการณ์การเกษตรของอำเภอ	๒๙
๑ ข้อมูลประกอบการวิเคราะห์พื้นที่ของอำเภอ	๒๙
๑.๑ เกษตรกรและองค์กรเกษตรกร	๒๙
๑.๒ ศักยภาพของพื้นที่/ทรัพยากรการเกษตร	๔๙
๑.๓ สินค้าเอกลักษณ์ประจำถิ่น/สินค้า GI	๕๑
๑.๔ สินค้าเกษตรที่สำคัญ	๕๖
๒ ประเด็นปัญหา สภาพของปัญหาแนวทางการแก้ไข	๗๒
๓ การจัดทำ TOWS Matrix	๗๕
บทที่ ๓ ทิศทาง/แนวทางการพัฒนา	๗๗
๑. แนวทางการพัฒนา	๗๗
๑.๑ พัฒนาการผลิตรายสินค้า (พืช/ปศุสัตว์/ประมง)	๗๗
๑.๒ พัฒนาเกษตรกร/กลุ่ม/องค์กร	๗๗
๑.๓ พัฒนาพื้นที่และทรัพยากรการเกษตร	๘๐
๒. สรุปโครงการและงบประมาณตามแผนพัฒนาการเกษตรระดับอำเภอ/ตำบล	๘๒
บรรณานุกรม	๘๔
ภาคผนวก	๘๕
โครงการพัฒนาการผลิตพืชเศรษฐกิจ มันสำปะหลัง อ้อย อย่างยั่งยืน	๘๖
โครงการส่งเสริมการผลิตพืชปลอดภัยและเกษตรอินทรีย์	๘๘
โครงการพัฒนาศักยภาพกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร	๙๐
โครงการสนับสนุนการพัฒนาเกษตรแปลงใหญ่	๙๒
โครงการส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพกลุ่มวิสาหกิจชุมชนด้านการเกษตร	๙๔
โครงการพัฒนาและปรับปรุงแหล่งน้ำเพื่อการเกษตร	๙๖
โครงการส่งเสริมการใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อการเกษตรอย่างเหมาะสม	๙๘
โครงการส่งเสริมการแปรรูปผลผลิตท้องถิ่น	๑๐๐
โครงการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนเข้าสู่ตลาด	๑๐๒

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
๑	ตารางแสดงเขตการปกครอง อำเภอหนองบัวแดง จังหวัดชัยภูมิ	๒
๒	ตารางสรุปเขตการปกครอง อำเภอหนองบัวแดง จังหวัดชัยภูมิ	๓
๓	แสดงพื้นที่ป่าไม้อำเภอหนองบัวแดง	๕
๔	แสดงพื้นที่กลุ่มชุดดินอำเภอหนองบัวแดง จังหวัดชัยภูมิ	๑๒
๕	แสดงข้อมูลปริมาณน้ำฝนเฉลี่ย ๑๐ ปี ตั้งแต่ปี ๒๕๕๗ - ๒๕๖๗	๑๔
๖	แสดงข้อมูลอุณหภูมิเฉลี่ยอำเภอหนองบัวแดง ปี พ.ศ. ๒๕๕๘ - ๒๕๖๗	๑๕
๗	ข้อมูลพืชเศรษฐกิจอำเภอหนองบัวแดง ปี ๒๕๖๗	๑๙
๘	แสดงผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัดชัยภูมิ ณ ราคาคงที่ ปี พ.ศ. ๒๕๖๖	๒๐
๙	ตารางแสดงจำนวนประชากรในอำเภอหนองบัวแดง	๒๑
๑๐	แสดงการใช้ประโยชน์ที่ดิน อำเภอหนองบัวแดง จังหวัดชัยภูมิ	๒๕
๑๑	แสดงข้อมูลการปลูกพืชเศรษฐกิจที่สำคัญของอำเภอหนองบัวแดง จังหวัดชัยภูมิ	๒๗
๑๒	รายชื่อกลุ่มผู้ผลิต และผู้ประกอบการ OTOP ที่ได้รับการลงทะเบียน	๒๘
๑๓	จำนวนผลิตภัณฑ์ที่ลงทะเบียน OTOP จำแนกตามผลิตภัณฑ์	๒๘
๑๔	แสดงหัวหน้าครัวเรือนจำแนกตามอายุ อำเภอหนองบัวแดง จังหวัดชัยภูมิ	๒๙
๑๕	แสดงลักษณะการประกอบอาชีพเกษตรกร อำเภอหนองบัวแดง จังหวัดชัยภูมิ	๓๐
๑๖	แสดงลักษณะการถือครองที่ดินของเกษตรกร อำเภอหนองบัวแดง จังหวัดชัยภูมิ	๓๑
๑๗	แสดงลักษณะประเภทเอกสารสิทธิ์ อำเภอหนองบัวแดง จังหวัดชัยภูมิ	๓๑
๑๘	แสดงจำนวนและสมาชิกสถาบันเกษตรกร อำเภอหนองบัวแดง จังหวัดชัยภูมิ	๓๒
๑๙	แสดงจำนวน/แหล่งศูนย์เรียนรู้และบริการด้านการเกษตร	๓๓
๒๐	แสดงข้อมูลอาสาสมัครเกษตร อำเภอหนองบัวแดง จังหวัดชัยภูมิ	๓๔
๒๑	แสดงข้อมูลปราชญ์ชาวบ้าน อำเภอหนองบัวแดง จังหวัดชัยภูมิ	๓๕
๒๒	ศูนย์เครือข่ายของศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร	๓๖
๒๓	แสดงปฏิทินการทำงานแปลงใหญ่ อำเภอหนองบัวแดง จังหวัดชัยภูมิ	๔๒
๒๔	แสดงข้อมูลแปลงใหญ่ อำเภอหนองบัวแดง จังหวัดชัยภูมิ	๔๓
๒๕	แสดงทรัพยากรดิน อำเภอหนองบัวแดง จังหวัดชัยภูมิ	๔๙
๒๖	แสดงพื้นที่ปลูกข้าว อำเภอหนองบัวแดง จังหวัดชัยภูมิ	๕๗
๒๗	แสดงปริมาณการปลูกข้าว อำเภอหนองบัวแดง จังหวัดชัยภูมิ	๕๗
๒๘	แสดงต้นทุนการผลิตข้าว ปี ๒๕๖๗ อำเภอหนองบัวแดง จังหวัดชัยภูมิ	๕๙
๒๙	แสดง Smart Farmer ต้นแบบในด้านการผลิต อำเภอหนองบัวแดง จังหวัดชัยภูมิ	๖๑
๓๐	แสดงพื้นที่ปลูกอ้อย อำเภอหนองบัวแดง จังหวัดชัยภูมิ	๖๒
๓๑	แสดงปริมาณการปลูกอ้อย อำเภอหนองบัวแดง จังหวัดชัยภูมิ	๖๒
๓๒	แสดงต้นทุนการผลิตอ้อย ปี ๒๕๖๗ อำเภอหนองบัวแดง จังหวัดชัยภูมิ	๖๕
๓๓	แสดงพื้นที่ปลูกมันสำปะหลัง อำเภอหนองบัวแดง จังหวัดชัยภูมิ	๖๗
๓๔	แสดงปริมาณการปลูกมันสำปะหลัง อำเภอหนองบัวแดง จังหวัดชัยภูมิ	๖๗
๓๕	แสดงต้นทุนการผลิตอ้อย ปี ๒๕๖๗ อำเภอหนองบัวแดง จังหวัดชัยภูมิ	๗๐

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่		หน้า
๓๖	แสดงประเด็นปัญหา สภาพของปัญหาแนวทางการแก้ไข	๗๒
๓๗	แสดงการวิเคราะห์ตาราง TOWS Matrix	๗๕

สารบัญภาพ

ภาพที่		หน้า
๑	ภาพแสดงอาณาเขตติดต่ออำเภอหนองบัวแดง	๑
๒	ภาพแสดงพื้นที่ป่าไม้อำเภอหนองบัวแดง	๔
๓	ภาพแสดงความลาดชันอำเภอหนองบัวแดง	๕
๔	ข้อมูลกลุ่มชุดดินอำเภอหนองบัวแดง	๑๑
๕	แสดงกลุ่มชุดดินของอำเภอหนองบัวแดง จังหวัดชัยภูมิ	๑๒
๖	แสดงปริมาณน้ำฝนเฉลี่ย ๒ ปี ตั้งแต่ ปี ๒๕๖๖-๒๕๖๗	๑๔
๗	แสดงค่าอุณหภูมิเฉลี่ยในรอบ ๑๐ ปี ตั้งแต่ ปี พ.ศ. ๒๕๕๘ – ๒๕๖๗	๑๕
๘	เส้นทางคมนาคมระหว่างตำบล อำเภอ	๑๖
๙	เส้นทางคมนาคม อำเภอหนองบัวแดง จังหวัดชัยภูมิ	๑๗
๑๐	แหล่งน้ำธรรมชาติอำเภอหนองบัวแดง	๑๘
๑๑	แสดงสินเชื้อและภาวะหนี้สินของเกษตรกรอำเภอหนองบัวแดง จังหวัดชัยภูมิ	๒๐
๑๒	แสดงจำนวนประชากร ครัวเรือน และครัวเรือนเกษตรกร	๒๑
๑๓	แผนที่แสดงการใช้ประโยชน์ที่ดิน อำเภอหนองบัวแดง จังหวัดชัยภูมิ	๒๖
๑๔	แสดงการใช้ประโยชน์ที่ดิน อำเภอหนองบัวแดง จังหวัดชัยภูมิ	๒๖
๑๕	แสดงข้อมูลการปลูกพืชเศรษฐกิจที่สำคัญ อำเภอหนองบัวแดง จังหวัดชัยภูมิ	๒๗
๑๖	แสดงหัวหน้าครัวเรือนเกษตรกรจำแนกตามอายุ อำเภอหนองบัวแดง จังหวัดชัยภูมิ	๒๙
๑๗	แสดงลักษณะการประกอบอาชีพ อำเภอหนองบัวแดง จังหวัดชัยภูมิ	๓๐
๑๘	แสดงลักษณะการถือครองที่ดิน อำเภอหนองบัวแดง จังหวัดชัยภูมิ	๓๑
๑๙	แสดงประเภทเอกสารสิทธิ์ อำเภอหนองบัวแดง จังหวัดชัยภูมิ	๓๒
๒๐-๒๑	แสดงที่ตั้งศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร และเครือข่าย	๔๐
๒๒	แสดงพื้นที่ทรัพยากรดิน อำเภอหนองบัวแดง จังหวัดชัยภูมิ	๔๙
๒๓	แสดงเขตความเหมาะสม(พื้นที่ศักยภาพ) สำหรับปลูกข้าว	๕๖
๒๔	แสดงปฏิทินการเพาะปลูกข้าวในอำเภอหนองบัวแดง จังหวัดชัยภูมิ	๕๙
๒๕	แสดงเขตความเหมาะสม(พื้นที่ศักยภาพ) สำหรับปลูกอ้อย	๖๑
๒๖	แสดงเขตความเหมาะสม(พื้นที่ศักยภาพ) สำหรับปลูกมันสำปะหลัง	๖๖

ภาพแสดงความลาดชันอำเภอหนองบัวแดง

บทที่ ๑

ข้อมูลสภาพทั่วไป

๑. ที่ตั้ง อาณาเขต ขอบเขตการปกครอง

๑.๑ ที่ตั้ง ขนาดพื้นที่

อำเภอหนองบัวแดง ตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกเฉียงใต้ของจังหวัดชัยภูมิ ห่างจากตัวจังหวัดชัยภูมิ ประมาณ ๕๐ กิโลเมตร และห่างจากกรุงเทพมหานครประมาณ ๓๘๗ กิโลเมตร มีลักษณะภูมิประเทศส่วนใหญ่เป็นที่ราบสูง สลับเนินเขา มีพื้นที่บางส่วนเป็นภูเขาและป่าต้นน้ำลำธาร โดยเฉพาะบริเวณทิวเขาภูแลนคา ซึ่งเป็นต้นน้ำของลำน้ำเจ้า และลำน้ำชีบางส่วน พื้นที่ทั้งหมดของอำเภอหนองบัวแดงมีขนาดประมาณ ๒,๒๑๕.๕ ตารางกิโลเมตร หรือ ประมาณ ๑,๓๘๔,๖๘๘ ไร่ ซึ่งเป็นอำเภอที่มีพื้นที่ใหญ่ที่สุดในจังหวัดชัยภูมิ แบ่งเขตการปกครองออกเป็น ๙ ตำบล ได้แก่ :

- | | |
|-------------------|------------------|
| ๑. ตำบลหนองบัวแดง | ๕. ตำบลท่าใหญ่ |
| ๒. ตำบลกุดชุมแสง | ๖. ตำบลถ้ำวัวแดง |
| ๓. ตำบลนางแดด | ๗. ตำบลคูเมือง |
| ๔. ตำบลหนองวาง | ๘. ตำบลวังชมพู |

รวมจำนวนหมู่บ้านทั้งหมด ๑๓๐ หมู่บ้าน

๑.๒. อาณาเขต

อำเภอหนองบัวแดง มีอาณาเขตติดต่อกับอำเภอและจังหวัดใกล้เคียง ดังนี้

- ทิศเหนือ ติดต่อกับ อำเภอคอนสาร
- ทิศตะวันออก ติดต่อกับ อำเภอเกษตรสมบูรณ์
- ทิศใต้ ติดต่อกับ อำเภอเมืองชัยภูมิ, อำเภอบ้านเขว้า และอำเภอหนองบัวระเหว
- ทิศตะวันตก ติดต่อกับ อำเภอภักดีชุมพล, อำเภอหนองไผ่ และอำเภอเมืองเพชรบูรณ์ (จังหวัดเพชรบูรณ์)



ภาพที่ ๑ ภาพแสดงอาณาเขตติดต่ออำเภอหนองบัวแดง

ที่มา : สำนักงานเกษตรอำเภอหนองบัวแดง, พ.ศ.๒๕๖๘

๑.๓ การแบ่งเขตการปกครอง

การบริหารราชการ แบ่งออกเป็น ๒ ส่วน ได้แก่

- การบริหารราชการส่วนภูมิภาค แบ่งเขตปกครองออกเป็น ๑ อำเภอ แบ่งเป็นจำนวน ๒ เทศบาล ๗ อบต. ๘ ตำบล และ ๑๓๐ หมู่บ้าน
- การบริหารราชการส่วนท้องถิ่น แบ่งเขตการปกครองออกเป็น เทศบาล จำนวน ๒ แห่ง องค์การบริหารส่วนตำบล จำนวน ๗ แห่ง

ตารางที่ ๑ ตารางแสดงเขตการปกครอง อำเภอหนองบัวแดง จังหวัดชัยภูมิ

ตำบล หมู่ที่	ตำบลหนองบัวแดง	ตำบลกุดชุมแสง	ตำบลนางแดด	ตำบลถ้ำวัวแดง	ตำบลคูเมือง	ตำบลท่าใหญ่	ตำบลหนองวาง	ตำบลวังชมพู
๑	ลาดใต้	นาคานหัก	นางแดดบุง	บุสีเสียด	เหมือดแอ่	หนองเป็ด	หนองวาง	นางแดดโคก
๒	ราษฎร์ดำเนิน	นาทุ่งใหญ่	ศรีสวรรค์	โนนถาวร	หนองแพง	ห้วยชำเฒ่า	หนองปล้อง	หนองพวง
๓	หนองไฮเหนือ	กุดชุมแสง	โนนเหมา	โนนเตาไห	โนนงิ้ว	โนนสะอาด	ห้วยไผ่ใต้	ทรัพย์เจริญ
๔	ลาดเหนือ	หนองหอย	ห้วยกุ่ม	โนนลาน	โนนคู	โนนศรีสง่า	นารี	ห้วยหิน
๕	หนองนกกอก	หนองแก	คลองเจริญ	บำเหน็จสุวรรณ	ใหม่ห้วยกนก	โนนศรีทอง	ห้วยม่วง	โคกกรวด
๖	โนนสะอาด	หนองลุมพุก	โหล่น	หนองหอยปิง	ห้วยกนก	โนนมะค่า	ห้วยหว้า	ท่าวังยางควาย
๗	โสกกรัง	โชคอำนวย	โนนสาริต	หัวนาคำ	ปากห้วยเตือ	ภูนกเขียน	หนองกุง	โนนตูม
๘	หนองไฮใต้	นาสมบูรณ์	โนนศรีสง่า	บ่อทอง	ท่าซ้อย	โนนศิลา	สะพานเหนือ	ทุ่งสว่าง
๙	ตลาดหนองบัวแดง	นาชุมแสง	คลองเตย	ห้วยคลองนา	โนนสวนปอ	ห้วยเชือก	นาเจริญ	หลักแดน
๑๐	หนองหัว	หนองหอยเหนือ	ใหม่สำราญ	ภูผาทอง	โนนตาปู	โนนสำราญ	โคกสง่า	นางแดดเหนือ
๑๑	หลวงศิริ	ชุมชนพัฒนา	วังตอตั้ง	วังทอง	โนนคูณ	ห้วยโกเตี้ย	ห้วยไผ่เหนือ	ไทรงาม
๑๒	ใหม่ชัยมงคล	นาอุดม	นายายซี	พัฒนา	ลาดศิลาทอง		หนองสำราญ	
๑๓	ไทยเจริญ	หนองชุมแสง	โนนพยอม		โนนคู่พัฒนา		หัวสนาม	
๑๔	โนนเก่าใหญ่	โนนชุมแสง	ห้วยกุ่ม ๒		คูเมือง		หนองประดู่	
๑๕	ลาดวังม่วง	ใหม่นาดี	ชีบน		ท่าซ้อยพัฒนา		ท่าแจ้ง	
๑๖	ลาดบัวหลวง	หนองลุมพุกใต้	โนนกะบาก		ภูมิมะค่า		ทรัพย์อุดม	
๑๗	หนองไฮพัฒนา	คลองชุมแสง	หนองจิกพัฒนา		ห้วยกนกเหนือ		สนามชัย	
๑๘	ลาดโสน	ทุ่งแล่นคา	โนนเหมา				นาเจริญใต้	
๑๙	โนนนิคม		นาแม่ปู				ดวงสวรรค์	
๒๐			ห้วยสามคลอง				ห้วยม่วงพัฒนา	
๒๑			ดอนเขาเขียว					
๒๒			ห้วยชำ					

ที่มา : ที่ว่าการอำเภอหนองบัวแดง จังหวัดชัยภูมิ, พ.ศ. ๒๕๖๘

ตารางที่ ๒ ตารางสรุปเขตการปกครอง อำเภอหนองบัวแดง จังหวัดชัยภูมิ

ตำบล	เนื้อที่ทั้งหมด (ไร่)	อบต	เทศบาล ตำบล	จำนวนหมู่บ้าน	จำนวนบ้าน (ครัวเรือน)
กุดชุมแสง	๖๙,๐๙๔	๑	-	๑๘	๒,๖๔๔
คูเมือง	๕๘,๗๘๒	๑	-	๑๗	๑,๘๘๒
นางแดด	๔๕๒,๒๕๘	๑	-	๒๒	๒,๓๔๙
ถ้ำวัวแดง	๑๓๓,๗๑๙	๑	-	๑๒	๑,๘๕๙
หนองวาง	๒๓๕,๑๒๕	๑	-	๒๐	๒,๕๑๑
หนองบัวแดง	๑๓๔,๒๐๙	-	๒	๑๙	๒,๔๘๘
ท่าใหญ่	๑๗๑,๒๓๒	๑	-	๑๑	๑,๔๐๕
วังชมพู	๑๓๐,๒๖๙	๑	-	๑๑	๑,๔๑๓
รวม	๑,๓๘๔,๖๘๘	๗	๒	๑๓๐	๑๖,๕๕๑

ที่มา : อำเภอหนองบัวแดง, พ.ศ. ๒๕๖๘

๒. ลักษณะภูมิประเทศ (Topographic)

๒.๑ สภาพพื้นที่ภูเขา ป่าไม้ ที่ราบสูง ที่ราบลุ่ม

อำเภอหนองบัวแดงตั้งอยู่ในเขตน้ำชีตอนบน มีลักษณะภูมิประเทศโดยทั่วไปเป็นที่ราบสูงล้อมรอบด้วยภูเขา ๓ ด้าน ได้แก่

ด้านทิศเหนือ จรดกับ ภูเขาเขียว

ด้านทิศใต้ จรด ภูแลนคา และ ภูพังเหย

ด้านทิศตะวันตก จรดภูเขาที่กั้นขอบเขตกับอำเภอกำแพงแสนและอำเภอหนองไผ่

ภายในพื้นที่ส่วนกลางเป็นที่ราบสลับเนินเขาเตี้ยๆ ที่มีความสูงประมาณ ๒๓๕ – ๕๑๔ เมตร จากระดับน้ำทะเล ซึ่งเหมาะกับการเกษตรผสมผสาน เช่น ทำนา ทำไร่ และปลูกพืชเศรษฐกิจอื่น ๆ

ป่าไม้ อำเภอหนองบัวแดง มีสภาพพื้นที่เป็นป่าไม้ภูเขาต้นน้ำกระจายอยู่บริเวณรอบนอกของอำเภอ โดยเฉพาะในทิศเหนือ ทิศตะวันตก และทิศใต้ ซึ่งอยู่ในแนวของเทือกเขาภูแลนคาและแนวต่อเนื่องของดงพญาเย็น พื้นที่เหล่านี้เป็นแหล่งต้นน้ำของลำน้ำเจ้า ลำน้ำชี และลำห้วยสาขาอื่น ๆ มีลักษณะเป็นป่าดิบแล้งและป่าเบญจพรรณ สลับกับพื้นที่เขาหิน มีความอุดมสมบูรณ์ปานกลางถึงสูงในบางจุด และเป็นแหล่งที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่าหลากหลายชนิด

ป่าไม้ในเขตอำเภอหนองบัวแดงยังมีบทบาทสำคัญในการรักษาสมดุลทางระบบนิเวศ ป้องกันการชะล้างพังทลายของดิน ช่วยกักเก็บน้ำในฤดูฝน และรักษาระดับความชุ่มชื้นของพื้นที่เพาะปลูกด้านล่าง โดยพื้นที่ป่าบางส่วนอยู่ในเขตป่าสงวนแห่งชาติและเขตอุทยาน หรืออยู่ในความดูแลของหน่วยงานป่าไม้ในระดับจังหวัด

จากลักษณะดังกล่าว อำเภอหนองบัวแดงจึงมีศักยภาพในการพัฒนาการเกษตรควบคู่กับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ โดยเน้นแนวทางการทำเกษตรแบบรักษูป่า เกษตรอินทรีย์ หรือการใช้ประโยชน์ร่วมกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และแหล่งเรียนรู้ด้านสิ่งแวดล้อม (ภาพที่ ๒)

พบบริเวณตอนกลางของอำเภอ เป็นพื้นที่ราบหรือเนินเขาเตี้ย เหมาะแก่การประกอบอาชีพเกษตรกรรม เช่น การปลูกข้าว พืชไร่ และไม้ผลบางชนิด พื้นที่กลุ่มนี้มักเป็นบริเวณที่มีแหล่งน้ำธรรมชาติไหลผ่านหรือใกล้แหล่งชุมชน

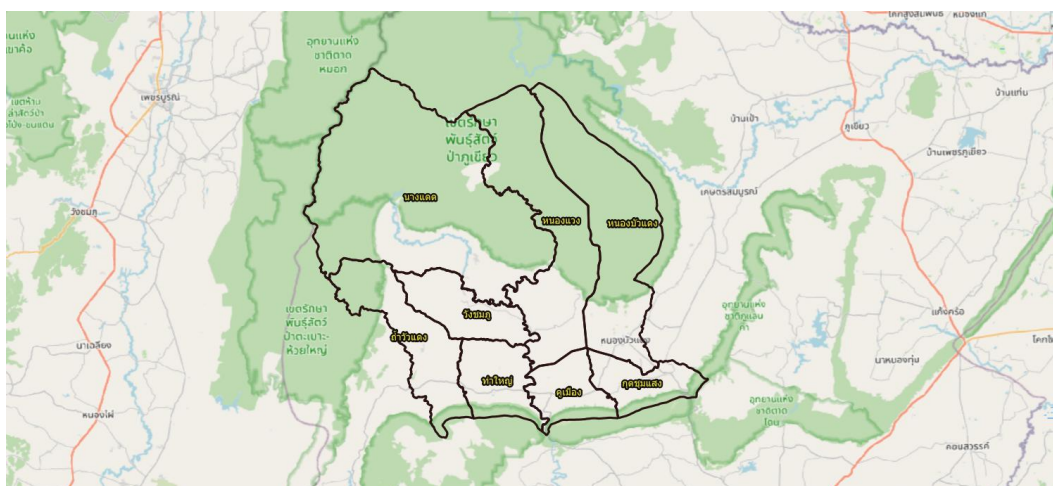
๒. พื้นที่ลาดชันปานกลาง (๘-๑๖%)

พบกระจายทั่วไปในพื้นที่โดยรอบที่ราบตอนกลาง โดยเฉพาะบริเวณเชิงเขา มีความเหมาะสมในการทำเกษตรกรรมแบบอนุรักษ์ดินและน้ำ เช่น การปลูกพืชบนคันดิน การปลูกพืชคลุมดิน การทำขั้นบันไดดิน และเหมาะสมต่อการปลูกพืชทนแล้งหรือไม้ผล เช่น มะม่วง มะขาม กล้วย

๓. พื้นที่ลาดชันสูง (มากกว่า ๑๖%)

พบบริเวณแนวเทือกเขาภูแลนคา ถ้ำวัวแดง และแนวเขตติดต่ออำเภอภักดีชุมพลและหนองบัวระเหว พื้นที่กลุ่มนี้เป็นพื้นที่ต้นน้ำลำธาร มีข้อจำกัดในการใช้ประโยชน์ด้านเกษตรกรรม แต่มีความสำคัญต่อการอนุรักษ์ป่าไม้ ความหลากหลายทางชีวภาพ และการรักษาสมดุลของระบบนิเวศโดยรวม โดยสรุป พื้นที่ส่วนใหญ่ของอำเภอหนองบัวแดงอยู่ในกลุ่ม ลาดชันน้อยถึงปานกลาง เหมาะสมต่อการพัฒนาเกษตรกรรมโดยเฉพาะหากมีการบริหารจัดการน้ำอย่างเป็นระบบ ส่วนพื้นที่ลาดชันสูงควรเน้นการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และอาจพัฒนาเป็นพื้นที่ต้นแบบด้านเกษตรที่สอดคล้องกับระบบนิเวศ หรือแหล่งท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

แผนที่แสดงความลาดชันของอำเภอหนองบัวแดง จังหวัดชัยภูมิ



ภาพที่ ๓ ภาพแสดงความลาดชันอำเภอหนองบัวแดง

ที่มา : อำเภอหนองบัวแดง, พ.ศ. ๒๕๖๘

๒.๓ ลักษณะดิน และกลุ่มชุดดิน

ดินในอำเภอหนองบัวแดง มีกลุ่มชุดดินเหมาะสมกับการปลูกพืช จำนวน ๑๓ กลุ่มชุดดิน โดยมีรายละเอียด ดังนี้

๑) กลุ่มชุดดินที่ ๑๔ ดินกุ่มหวาย (Kumphawapi Series)

ชุดดิน ๑๘: เป็นชุดดินที่พบในบริเวณที่ราบตะกอนน้ำขัง มักเป็นดินเหนียว มีการระบายน้ำไม่ดี ทำให้มีปัญหาเรื่องน้ำขังในฤดูฝน ไม่เหมาะกับการปลูกพืชที่ต้องการการระบายน้ำดี แต่สามารถปลูกข้าวได้

ลักษณะเด่น : ชุดดินที่ ๑๘ หรือดินกุ่มถาวปี เป็นดินเนื้อละเอียดจัด มีลักษณะเป็นดินเหนียวหรือดินเหนียวจัด สีเทาเข้มหรือเทาอมเขียว พบในพื้นที่ราบลุ่มตะกอนน้ำท่วมถึง มีความสามารถในการอุ้มน้ำสูงแต่ระบายน้ำได้ไม่ดี เหมาะสำหรับการปลูกข้าวนาข้าวเป็นหลัก โดยมักพบชั้นดินแน่นที่บอยุ่ลึกประมาณ ๔๐-๘๐ เซนติเมตร ซึ่งจำกัดการเจริญเติบโตของรากพืชอื่น ๆ

ปัญหา : ดินชุดนี้มีปัญหาเรื่องการระบายน้ำไม่ดี ทำให้เกิดน้ำขังในฤดูฝน ส่งผลต่อการหายใจของรากพืชที่ไม่ทนน้ำ และทำให้พืชตายได้ง่าย อีกทั้งยังมีชั้นดานที่ขัดขวางการหยั่งรากและการซึมผ่านของน้ำและอากาศ ดินจะแฉะในฤดูฝนและแห้งแข็งในฤดูแล้ง จึงไม่เหมาะกับพืชไร่หรือพืชผักที่ต้องการการระบายน้ำดี

แนวทางการจัดการ : ควรใช้พื้นที่ดินชุดนี้สำหรับการทำนาเป็นหลัก โดยเลือกพันธุ์ข้าวที่เหมาะสมกับสภาพดินและสามารถทนน้ำขังได้ เช่น ข้าว กข๔๓ หรือ กข๕๗ ควรปรับระดับพื้นที่ให้สม่ำเสมอเพื่อควบคุมระดับน้ำขังและอาจใช้วิธีไถพรวนลึก (subsoiling) เป็นระยะเพื่อทำลายชั้นดาน เสริมด้วยการใส่ปุ๋ยพืชสดหรือปุ๋ยอินทรีย์เพื่อปรับปรุงโครงสร้างดิน หากต้องการปลูกพืชชนิดอื่น ควรยกร่องหรือขุดร่องระบายน้ำเพื่อช่วยลดความเสี่ยงจากน้ำขัง

๒) กลุ่มชุดดินที่ ๒๙ ชุดดินเชียงใหม่ (Chiang Mai Series)

ชุดดิน ๒๙: เป็นชุดดินที่พบในบริเวณพื้นที่ลูกกรัง หรือมีการสะสมตัวของเศษหินลูกกรัง ดินมักตื้นและมีความอุดมสมบูรณ์ต่ำ ไม่เหมาะกับการปลูกพืชทั่วไป แต่พืชที่ทนแล้งได้ดีอาจสามารถเจริญเติบโตได้

ลักษณะเด่น : กลุ่มชุดดินที่ ๒๙ เป็นดินที่เกิดจากตะกอนลำน้ำพัดพามาทับถมกันในพื้นที่ราบระหว่างหุบเขา มีเนื้อดินเป็นดินร่วนเหนียวถึงดินร่วนเหนียวปนทราย มีความอุดมสมบูรณ์ของดินอยู่ในระดับปานกลางถึงค่อนข้างสูง มีความสามารถในการอุ้มน้ำและระบายน้ำได้ดี เหมาะสำหรับการปลูกพืชไร่ พืชผัก และไม้ผลหลายชนิด ทั้งในระบบเกษตรดั้งเดิมและเกษตรเชิงพาณิชย์

ปัญหา : แม้ว่าดินกลุ่มนี้จะมีศักยภาพสูง แต่ในบางพื้นที่ที่มีความลาดเอียงหรืออยู่ในแนวระบายน้ำอาจประสบปัญหาเรื่องการสูญเสียความชุ่มชื้นในฤดูแล้ง หรือมีการพังทลายของหน้าดินในฤดูฝน นอกจากนี้ การเพาะปลูกต่อเนื่องโดยไม่ใส่ปุ๋ยหรืออินทรีย์วัตถุอาจทำให้ดินเสื่อมคุณภาพลงได้ในระยะยาว

แนวทางการจัดการ : ควรใช้พื้นที่กลุ่มชุดดินที่ ๒๙ ในการปลูกพืชหลากหลาย โดยเฉพาะพืชไร่ที่ให้ผลผลิตดี เช่น ข้าวโพด ถั่วเหลือง ถั่วเขียว รวมถึงไม้ผล เช่น มะม่วง ลำไย และกล้วย ควรมีการใส่ปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดิน และเพิ่มอินทรีย์วัตถุเพื่อรักษาความอุดมสมบูรณ์ของดิน ควรจัดระบบระบายน้ำที่เหมาะสม และส่งเสริมการปลูกพืชคลุมดินหรือพืชหมุนเวียน รวมถึงในพื้นที่ลาดเอียงควรยกร่องหรือทำแนวขั้นบันไดเพื่อลดการพังทลายของหน้าดิน

๓) กลุ่มชุดดินที่ ๓๑ ขอนแก่น (Khon Kaen Series)

ชุดดิน ๓๑: เป็นชุดดินที่พบในบริเวณที่ราบตะกอนน้ำ มีการระบายน้ำปานกลางถึงดี เนื้อดินเป็นดินร่วนหรือดินร่วนปนทราย มีความอุดมสมบูรณ์ปานกลาง เหมาะกับการปลูกพืชไร่และพืชผักหลายชนิด

ลักษณะเด่น : กลุ่มชุดดินที่ ๓๑ เป็นดินที่เกิดจากตะกอนน้ำพาที่สะสมตัวบริเวณที่ราบลูกคลื่นลอนลาดถึงลูกคลื่นสลับเนินเตี้ย เนื้อดินเป็นดินร่วนปนทราย ดินร่วนเหนียวปนทราย หรือดินร่วนเหนียว มีลักษณะเป็นดินลึกถึงลึกมาก มีการระบายน้ำค่อนข้างดีถึงดี และมีความอุดมสมบูรณ์ในระดับต่ำถึงปานกลาง พื้นที่กลุ่มดินนี้เหมาะสำหรับการปลูกพืชไร่ เช่น มันสำปะหลัง ข้าวโพด อ้อย ถั่วลิสง และพืชทนแล้ง

ปัญหา : ดินในกลุ่มนี้มีข้อจำกัดเรื่องความอุดมสมบูรณ์ต่ำ ต้องมีการใส่ปุ๋ยและบำรุงดินอย่างต่อเนื่อง อีกทั้งดินมีโครงสร้างโปร่ง หากไม่มีพืชคลุมดินหรือมีการไถพรวนบ่อยครั้ง อาจเกิดการพังทลายของดินในฤดูฝน และสูญเสียอินทรีย์วัตถุในระยะยาว บางพื้นที่อาจมีปัญหาการดูดซับธาตุอาหารพืชได้น้อย ทำให้ผลผลิตลดลง

แนวทางการจัดการ : ควรส่งเสริมการใช้พืชคลุมดิน เช่น ปอเทือง ถั่วพริ้ว หญ้าแฝก เพื่อช่วยลดการพังทลายของดิน และเพิ่มอินทรีย์วัตถุในดิน ควรมีการใส่ปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดิน โดยเฉพาะธาตุอาหารรองและจุลธาตุที่ดินขาด เช่น สังกะสีและโบรอน ส่งเสริมการปลูกพืชหมุนเวียน และพืชทนแล้ง เช่น มันสำปะหลัง ข้าวโพดหวาน และพืชตระกูลถั่ว นอกจากนี้ควรวางแผนจัดระบบน้ำเพื่อเก็บน้ำไว้ในฤดูแล้ง หรือใช้ระบบน้ำหยดในพืชสวนเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการใช้น้ำในพื้นที่ที่มีน้ำจำกัด

๔) กลุ่มชุดดินที่ ๓๓ ร้อยเอ็ด (Roi Et Series)

ชุดดิน ๓๓: เป็นชุดดินที่พบในบริเวณที่ราบตะกอนน้ำ เนื้อดินเป็นดินร่วนปนทราย มีการระบายน้ำดี ความอุดมสมบูรณ์ต่ำถึงปานกลาง เหมาะกับการปลูกพืชไร่ที่ทนแล้งได้ดี

ลักษณะเด่น : กลุ่มชุดดินที่ ๓๓ เป็นดินราบถึงราบเรียบ อยู่ในพื้นที่ลุ่มถึงลุ่มต่ำ มักเกิดจากการทับถมของตะกอนน้ำในเขตที่ลุ่มน้ำท่วมถึง มีเนื้อดินเป็น ดินร่วนเหนียว ดินเหนียว หรือ ดินเหนียวจัด มีความสามารถในการอุ้มน้ำสูง และมีชั้นดินแน่นที่บอยู่ในระดับตื้นถึงปานกลาง ทำให้เหมาะสมสำหรับการปลูก ข้าวนาข้าวไร่ และ ข้าวนาชลประทาน เป็นหลัก

ปัญหา : ดินชุดนี้มีปัญหาหลักคือ การระบายน้ำไม่ดี เกิดน้ำขังง่ายในฤดูฝน และมีความเสี่ยงที่ดินจะแห้งแข็งในฤดูแล้ง หากไม่มีน้ำเพียงพอจะทำให้พืชขาดน้ำได้ นอกจากนี้ยังอาจพบชั้นดินแน่นที่จำกัดการหยั่งรากของพืช และในบางพื้นที่ดินมีค่าความเป็นกรด-ด่างไม่เหมาะสมกับพืชบางชนิด ทำให้ดูดซับธาตุอาหารได้ไม่ดี

แนวทางการจัดการ : ควรใช้พื้นที่ดินกลุ่มนี้ในการ ปลูกข้าว โดยเฉพาะพันธุ์ข้าวที่สามารถทนต่อสภาพน้ำขังได้ดี เช่น กข๔๓ กข๕๗ หรือพันธุ์ท้องถิ่น ควรมีการปรับระดับพื้นที่นาให้เรียบเสมอกันเพื่อควบคุมน้ำ ควรใช้ ปุ๋ยอินทรีย์หรือปุ๋ยพืชสด เพื่อปรับปรุงโครงสร้างดินและเพิ่มความอุดมสมบูรณ์ และในกรณีที่ต้องการปลูกพืชอื่น ควรใช้วิธียกร่อง หรือชุดร่องระบายน้ำ เพื่อป้องกันน้ำขัง นอกจากนี้ควรมีการจัดการน้ำอย่างมีประสิทธิภาพทั้งในฤดูฝนและฤดูแล้ง รวมถึงพิจารณาใช้เทคนิค การปลูกพืชหมุนเวียนหลังนา เพื่อใช้พื้นที่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด

๕) กลุ่มชุดดินที่ ๓๕ อุตรธานี (Udon Thani Series)

ชุดดิน ๓๕: เป็นชุดดินที่พบในบริเวณพื้นที่ลาดชันเชิงเขา ดินมักมีการกัดกร่อนสูง ความอุดมสมบูรณ์ต่ำ ไม่เหมาะกับการปลูกพืช แต่หากมีการจัดการดินที่ดี อาจปลูกพืชที่ทนทานต่อสภาพดินได้

ลักษณะเด่น : กลุ่มชุดดินที่ ๓๕ พบในพื้นที่ลูกคลื่นลอนลาดถึงเนินเขา เนื้อดินเป็น ดินร่วนปนทราย หรือดินทราย มีการระบายน้ำดีถึงดีมาก หน้าดินค่อนข้างลึก ความอุดมสมบูรณ์ต่ำถึงปานกลาง พื้นที่นี้เหมาะกับ พืชไร่ทนแล้ง เช่น มันสำปะหลัง ข้าวโพด ถั่วลิสง และยูคาลิปตัส เนื่องจากดินแห้งเร็วในฤดูแล้งและไม่เกิดน้ำขังในฤดูฝน

ปัญหา : ดินกลุ่มนี้มีข้อจำกัดหลักคือ ความสามารถในการอุ้มน้ำต่ำ เนื่องจากเป็นดินเนื้อหยาบ ระบายน้ำเร็ว ทำให้เสี่ยงต่อการแห้งแล้งในช่วงฤดูแล้ง นอกจากนี้ยัง มีอินทรีย์วัตถุและธาตุอาหารต่ำ จึงไม่เหมาะกับพืชที่ต้องการธาตุอาหารสูง และหากไม่มีพืชคลุมดินจะเสี่ยงต่อการพังทลายของหน้าดินโดยเฉพาะในฤดูฝน

แนวทางการจัดการ : ควรส่งเสริมการปลูกพืชที่ ทนแล้งและต้องการธาตุอาหารไม่สูง เช่น มันสำปะหลัง ข้าวโพดหวาน และถั่วลิสง โดยใช้เทคนิค การใส่ปุ๋ยอินทรีย์ ปุ๋ยพืชสด หรือน้ำหมักชีวภาพ เพื่อเพิ่มอินทรีย์วัตถุในดิน รวมถึงใส่ปุ๋ยเคมีตามค่าวิเคราะห์ดิน ควรปลูกพืชคลุมดินหรือหญ้าแฝกในพื้นที่ลาดเทเพื่อลดการพังทลายของดิน และอาจใช้วิธียกแปลงแบบขั้นบันไดในพื้นที่เนินเขา เพื่อควบคุมการไหลบ่าของน้ำฝนให้ชะลอลง และช่วยกักเก็บความชื้นในดินได้มากขึ้น

๖) กลุ่มชุดดินที่ ๔๐ นครราชสีมา (Nakhon Ratchasima Series)

ชุดดิน ๔๐: เป็นชุดดินที่พบในบริเวณที่ราบตะกอนน้ำ เนื้อดินเป็นดินร่วนปนทราย มีการระบายน้ำดี ความอุดมสมบูรณ์ต่ำถึงปานกลาง เหมาะกับการปลูกพืชไร่ที่ทนแล้งได้ดี

ลักษณะเด่น : กลุ่มชุดดินที่ ๔๐ เป็นดินที่พบในพื้นที่ ที่ราบลูกคลื่นลอนลาดถึงค่อนข้างราบ เนื้อดินเป็น ดินร่วนปนทราย หรือ ดินร่วนเหนียวปนทราย มีการระบายน้ำดีถึงค่อนข้างดี แต่มีความอุดมสมบูรณ์ ค่อนข้างต่ำถึงต่ำมาก เนื่องจากมีอินทรีย์วัตถุในดินน้อย พื้นที่ดินกลุ่มนี้เหมาะสำหรับการปลูก พืชไร่น้ำแล้ง เช่น มันสำปะหลัง ข้าวโพด และพืชตระกูลถั่ว รวมถึงการปลูก กล้วยาล้างสัตว์ หรือไม้โตเร็วในบางพื้นที่

ปัญหา : ดินกลุ่มนี้มี ความสามารถในการอุ้มน้ำต่ำ แห้งเร็วในฤดูแล้ง และการสูญเสียธาตุอาหารจากการชะล้างสูง นอกจากนี้ยังมีความเสี่ยงจาก การพังทลายของหน้าดิน หากไม่มีพืชคลุมดิน โดยเฉพาะในพื้นที่ที่มีความลาดเอียง หรือได้รับผลกระทบจากฝนตกหนัก ดินยังมัก ขาดธาตุอาหารรอง เช่น สังกะสีและแคลเซียม ส่งผลให้ผลผลิตพืชไม่สูง หากไม่มีการบำรุงดินอย่างเหมาะสม

แนวทางการจัดการ : ควรส่งเสริมการใช้ ปุ๋ยอินทรีย์ ปุ๋ยพืชสด หรือเศษพืชคลุมดิน เพื่อเพิ่มอินทรีย์วัตถุและความสามารถในการอุ้มน้ำของดิน ควรใส่ปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดิน โดยเฉพาะธาตุอาหารรองและจุลธาตุที่จำเป็น เช่น สังกะสี (Zn) และโบรอน (B) หลีกเลี่ยงการไถพรวนลึกโดยไม่จำเป็น เพื่อป้องกันการพังทลายของดิน และในพื้นที่ลาดเอียงควรใช้ระบบ ขันบันได หรือแนวคันดิน ร่วมกับการปลูกหญ้าแฝกหรือพืชคลุมดิน เพื่อลดการไหลบ่าของน้ำฝน นอกจากนี้อาจใช้ระบบ น้ำหยด ในแปลงเกษตรเพื่อใช้ทรัพยากรน้ำอย่างมีประสิทธิภาพในช่วงฤดูแล้ง

๓) กลุ่มชุดดินที่ ๔๔

ชุดดิน : ๔๔: เป็นชุดดินที่พบในบริเวณที่ราบตะกอนน้ำ เนื้อดินเป็นดินร่วนปนทราย มีการระบายน้ำดี ความอุดมสมบูรณ์ต่ำถึงปานกลาง เหมาะกับการปลูกพืชไร่ที่ทนแล้งได้ดี

ลักษณะเด่น : กลุ่มชุดดินที่ ๔๔ เป็นดินที่พบในพื้นที่ ที่ราบลุ่มถึงราบลุ่มต่ำ ซึ่งมักได้รับอิทธิพลจากน้ำท่วมตามฤดูกาล โดยเฉพาะในฤดูฝน เนื้อดินส่วนมากเป็น ดินเหนียว หรือดินร่วนเหนียว มีความสามารถในการอุ้มน้ำสูง ระบายน้ำได้ไม่ตื้นัก เหมาะสำหรับปลูกพืชที่สามารถเจริญเติบโตในสภาพน้ำขังได้ เช่น ข้าวหน้าน้ำฝน ข้าวนาชลประทาน หรือพืชตระกูลถั่วในช่วงหลังนา

ปัญหา : พื้นที่กลุ่มดินนี้มักมี ปัญหาน้ำขังในฤดูฝน เนื่องจากการระบายน้ำไม่ดี และในบางพื้นที่ที่มีการใช้พื้นที่ไม่เหมาะสม อาจเกิดการอัดแน่นของดิน ทำให้รากพืชหยั่งลึกไม่ได้ นอกจากนี้ ดินมีค่าความเป็นกรด-ด่างในระดับที่แคบ (pH ผันแปรได้ง่าย) และมีแวนไน้ม ขาดธาตุอาหารรอง เช่น สังกะสี ซึ่งจำเป็นต่อการเจริญเติบโตของข้าว

แนวทางการจัดการ : ควรใช้ประโยชน์พื้นที่ดินกลุ่มนี้ในการปลูก ข้าวพันธุ์ทนน้ำขังหรือข้าวพันธุ์พื้นเมือง ที่ปรับตัวได้ดี ควรมีการ จัดระดับพื้นที่นาให้เรียบสม่ำเสมอ เพื่อควบคุมระดับน้ำ ควรเพิ่ม อินทรีย์วัตถุ เช่น ปุ๋ยพืชสด หรือปุ๋ยคอก และใส่ ธาตุอาหารรอง ตามค่าวิเคราะห์ดิน โดยเฉพาะในพื้นที่ที่มีการปลูกข้าวติดต่อกันหลายปี นอกจากนี้ควร ขุดร่องระบายน้ำ หรือวางแผนระบบระบายน้ำในฤดูฝนให้ดี และส่งเสริมการปลูกพืชหมุนเวียนหลังฤดูทำนา เช่น ถั่วเขียว งาม หรือพืชปรับปรุงดิน เพื่อลดความเสื่อมโทรมของดิน

๔) กลุ่มชุดดินที่ ๔๗ นครพนม (Nakhon Phanom Series)

ชุดดิน ๔๗: เป็นชุดดินที่พบในบริเวณพื้นที่ลุ่มกรัง หรือมีการสะสมตัวของเศษหินลูกรัง ดินมักตื้นและมีความอุดมสมบูรณ์ต่ำ ไม่เหมาะกับการปลูกพืชทั่วไป แต่พืชที่ทนแล้งได้ดีอาจสามารถเจริญเติบโตได้

ลักษณะเด่น : กลุ่มชุดดินที่ ๔๗ เป็นดินที่พบในบริเวณ ที่ราบลุ่มและที่ราบตะกอนน้ำพา มีเนื้อดินเป็น ดินร่วนเหนียว ดินเหนียว หรือดินเหนียวจัด ความลึกของดินมาก และมี ความสามารถในการอุ้มน้ำสูง ดินชนิดนี้มักพบในพื้นที่ที่ได้รับน้ำจากแม่น้ำลำคลอง ทำให้บางช่วงมีน้ำท่วมถึง เหมาะสมกับการปลูก ข้าวหน้าน้ำฝนและข้าวนาชลประทาน เป็นหลัก นอกจากนี้ยังสามารถใช้ในการเลี้ยงปลาในนาข้าว หรือทำนาปรังในพื้นที่บางส่วน

ปัญหา : ดินกลุ่มนี้มีปัญหาเรื่อง การระบายน้ำไม่ดี ทำให้เกิดน้ำขังในช่วงฤดูฝน หากไม่มีการจัดการน้ำที่เหมาะสมจะทำให้พืชอื่นที่ไม่ทนต่อน้ำขังเจริญเติบโตได้ยาก นอกจากนี้ โครงสร้างดินแน่นทึบ ในบางพื้นที่อาจขัดขวาง

การหยั่งรากของพืชและการระบายอากาศในดิน อีกทั้งดินมักมีความเป็นกรดหรือด่างเฉพาะจุด ซึ่งส่งผลต่อการดูดซับธาตุอาหารของพืช

แนวทางการจัดการ : ควรใช้พื้นที่กลุ่มดินนี้สำหรับ ปลูกข้าวพันธุ์ทนน้ำขัง เช่น กข๕๗, พันธุ์พื้นเมือง หรือพันธุ์ที่ปลูกในระบบอินทรีย์ นอกจากนี้ควร จัดระบบระบายน้ำให้ดี โดยขุดร่องน้ำหรือปรับระดับนาให้เรียบ เพื่อไม่ให้เกิดน้ำขังเกินความจำเป็น ควรใส่ ปุ๋ยอินทรีย์หรือปุ๋ยพืชสด เพื่อปรับปรุงโครงสร้างดิน และใส่ปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดินเป็นประจำ หากพื้นที่มีแนวโน้มค่ากรด-ด่างสูงหรือต่ำเกินไป ควรปรับด้วยวัสดุปูนหรืออินทรีย์วัตถุอย่างเหมาะสม นอกจากนี้อาจส่งเสริม การปลูกพืชหลังนา หรือการเลี้ยงสัตว์น้ำในพื้นที่นาข้าว เพื่อเพิ่มรายได้และใช้พื้นที่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด

๙) กลุ่มชุดดินที่ ๔๘ ยโสธร (Yasothon Series)

ชุดดิน ๔๘: เป็นชุดดินที่พบในบริเวณพื้นที่ลุ่มกรัง หรือมีการสะสมตัวของเศษหินลูกรัง ดินมักตื้นและมีความอุดมสมบูรณ์ต่ำ ไม่เหมาะกับการปลูกพืชทั่วไป แต่พืชที่ทนแล้งได้ดีอาจสามารถเจริญเติบโตได้

ลักษณะเด่น : กลุ่มชุดดินที่ ๔๘ เป็นดินที่พบใน ที่ราบลูกคลื่นลอนลาดเล็กน้อยถึงปานกลาง มีเนื้อดินเป็น ดินร่วนเหนียวปนทราย หรือดินร่วนปนทราย ระบายน้ำได้ดีถึงปานกลาง ความอุดมสมบูรณ์ของดินอยู่ในระดับปานกลาง เหมาะสำหรับการทำ เกษตรกรรมพืชไร่ เช่น มันสำปะหลัง ข้าวโพด ถั่วลิสง และพืชทนแล้งต่าง ๆ พื้นที่มีศักยภาพในการใช้ประโยชน์หลากหลาย และสามารถพัฒนาเป็นพื้นที่เกษตรผสมผสานหรือเกษตรอินทรีย์ได้ในบางส่วน

ปัญหา : ดินกลุ่มนี้มีข้อจำกัดสำคัญคือ การสูญเสียหน้าดินจากการชะล้างพังทลาย หากไม่มีการจัดการพื้นที่อย่างเหมาะสม โดยเฉพาะในพื้นที่ที่มีความลาดเอียง อีกทั้งดินมักมี อินทรีย์วัตถุต่ำ ทำให้ความสามารถในการอุ้มน้ำและธาตุอาหารลดลง นอกจากนี้ การปลูกพืชเชิงเดี่ยวอย่างต่อเนื่องจะทำให้ดินเสื่อมโทรมเร็ว และเกิดปัญหาเรื่องศัตรูพืชสะสม

แนวทางการจัดการ : ควรส่งเสริมการใช้ พืชคลุมดิน หรือปลูกพืชหมุนเวียน เพื่อลดการชะล้างพังทลายของดิน ควรปรับปรุงบำรุงดินด้วย ปุ๋ยอินทรีย์ ปุ๋ยพืชสด หรือน้ำหมักชีวภาพ อย่างต่อเนื่อง และใช้ปุ๋ยเคมีตามค่าวิเคราะห์ดินเท่านั้น ในพื้นที่ลาดเอียงควรทำแนว คันดิน/คูดินตามแนวระดับ หรือปลูกหญ้าแฝก เพื่อลดการไหลบ่าของน้ำฝน ส่งเสริมให้เกษตรกร ปลูกพืชหลายชนิดหรือทำเกษตรผสมผสาน เพื่อลดความเสี่ยงและใช้พื้นที่อย่างยั่งยืน นอกจากนี้ยังสามารถพัฒนาเป็นแปลงเกษตรอินทรีย์หรือแปลงต้นแบบได้หากมีการจัดการที่เหมาะสม

๑๐) กลุ่มชุดดินที่ ๔๙

ชุดดิน ๔๙: เป็นชุดดินที่พบในบริเวณพื้นที่ลุ่มกรัง หรือมีการสะสมตัวของเศษหินลูกรัง ดินมักตื้นและมีความอุดมสมบูรณ์ต่ำ ไม่เหมาะกับการปลูกพืชทั่วไป แต่พืชที่ทนแล้งได้ดีอาจสามารถเจริญเติบโตได้

ลักษณะเด่น : กลุ่มชุดดินที่ ๔๙ พบในพื้นที่ ที่ราบลุ่มถึงลุ่มต่ำ ซึ่งมักเป็นพื้นที่ที่ตื้นนาเก่า มีลักษณะดินเป็น ดินเหนียวจัด มีการระบายน้ำไม่ดี น้ำซึมผ่านได้ช้า แต่ อุ้มน้ำได้ดีมาก และมีความเหมาะสมกับการปลูกพืชน้ำ เช่น ข้าววนาน้ำฝน ข้าวนาชลประทาน โดยเฉพาะในเขตชลประทานหรือพื้นที่ที่สามารถควบคุมน้ำได้

ปัญหา : ข้อจำกัดหลักของกลุ่มดินนี้คือ การระบายน้ำไม่ดี ทำให้เกิดน้ำขังในช่วงฤดูฝน ส่งผลต่อการเจริญเติบโตของพืชที่ไม่ทนน้ำ ดินมีโครงสร้างแน่น หากมีการไถพรวนบ่อยจะทำให้ดินแน่นมากขึ้น อีกทั้งบางพื้นที่อาจมีปัญหาดินเค็ม หรือค่าความเป็นกรดต่างที่แปรปรวน ทำให้ธาตุอาหารบางชนิดไม่สามารถละลายออกมาให้พืชใช้ได้ง่าย นอกจากนี้ยังมีแนวโน้มเกิดปัญหา ศัตรูพืช และวัชพืชในนาข้าว ได้ง่ายหากไม่มีการจัดการอย่างเหมาะสม

แนวทางการจัดการ : ควรใช้ประโยชน์จากพื้นที่นี้ในการ ปลูกข้าวเป็นหลัก โดยเลือกพันธุ์ข้าวที่ทนน้ำขังและให้ผลผลิตดี เช่น กข๔๓, กข๕๗ หรือพันธุ์พื้นเมือง ควร จัดระดับพื้นที่นาให้เรียบสม่ำเสมอ เพื่อควบคุมระดับน้ำในนาอย่างมีประสิทธิภาพ ควรเติม อินทรีย์วัตถุ เช่น ปุ๋ยคอก ปุ๋ยพืชสด หรือน้ำหมักชีวภาพ เพื่อปรับปรุงโครงสร้างดิน และเพิ่มจุลินทรีย์ที่เป็นประโยชน์ หากพื้นที่มีแนวโน้มเป็นดินเค็มหรือเป็นกรด ควรตรวจวิเคราะห์ดินและ ปรับค่าดิน

ด้วยปูนขาวหรือยิปซัม ตามคำแนะนำของเจ้าหน้าที่พัฒนาที่ดิน รวมทั้งส่งเสริม การปลูกพืชหมุนเวียนหลังนา เช่น ถั่วเขียว ถั่วลิสง งา หรือพืชคลุมดิน เพื่อรักษาสมดุลของดิน

๑๑) กลุ่มชุดดินที่ ๕๕

ชุดดิน ๕๕: เป็นชุดดินที่พบในบริเวณพื้นที่ลุ่มกรัง หรือมีการสะสมตัวของเศษหินลูกรัง ดินมักตื้นและมีความอุดมสมบูรณ์ต่ำ ไม่เหมาะกับการปลูกพืชทั่วไป แต่พืชที่ทนแล้งได้ดีอาจสามารถเจริญเติบโตได้

ลักษณะเด่น : กลุ่มชุดดินที่ ๕๕ พบในพื้นที่ ที่ราบลอนคลื่นถึงเนินเขาเตี้ย มีลักษณะดินเป็น ดินร่วนปนทรายถึงดินทราย มีการระบายน้ำดีถึงดีมาก ความสามารถในการซึมซับน้ำต่ำ ดินค่อนข้างลึกแต่มีความอุดมสมบูรณ์ต่ำ มีสีออกแดงหรือส้ม เนื่องจากมีปริมาณเหล็กออกไซด์สูง พื้นที่กลุ่มดินนี้เหมาะสำหรับการปลูก พืชไร่ทนแล้ง เช่น มันสำปะหลัง ข้าวโพด อ้อย และยูคาลิปตัส

ปัญหา : ข้อจำกัดสำคัญของกลุ่มดินนี้คือ ความอุดมสมบูรณ์ต่ำและอินทรีย์วัตถุในดินน้อยมาก ส่งผลให้พืชขาดธาตุอาหารอย่างรวดเร็ว ต้องพึ่งพาการใส่ปุ๋ยอย่างสม่ำเสมอ นอกจากนี้ยัง มีความสามารถในการอุ้มน้ำต่ำ ทำให้ขาดน้ำในช่วงแล้งได้ง่าย และหากไม่มีการปลูกพืชคลุมดินหรือปรับพื้นที่อย่างเหมาะสมจะทำให้เกิด การชะล้างพังทลายของดิน ได้ง่ายโดยเฉพาะในพื้นที่ลาดเอียง

แนวทางการจัดการ : ควรเน้น การปรับปรุงบำรุงดินอย่างต่อเนื่อง ด้วยการใส่ ปุ๋ยอินทรีย์ ปุ๋ยคอก ปุ๋ยพืชสด และการใส่ปุ๋ยเคมีตามค่าวิเคราะห์ดินอย่างเหมาะสม ควรใช้ เทคนิคอนุรักษ์ดินและน้ำ เช่น การปลูกพืชตามแนวระดับ ปลูกพืชคลุมดิน ปลูกหญ้าแฝก หรือทำแนวกันชะล้างในพื้นที่ลาดเอียง นอกจากนี้อาจส่งเสริม ระบบเกษตรผสมผสานหรือวนเกษตร เพื่อช่วยฟื้นฟูความสมบูรณ์ของดิน และเพิ่มรายได้ให้เกษตรกรอย่างยั่งยืน

๑๒) กลุ่มชุดดินที่ ๕๖

ชุดดิน ๕๖: เป็นชุดดินที่พบในบริเวณพื้นที่ลุ่มกรัง หรือมีการสะสมตัวของเศษหินลูกรัง ดินมักตื้นและมีความอุดมสมบูรณ์ต่ำ ไม่เหมาะกับการปลูกพืชทั่วไป แต่พืชที่ทนแล้งได้ดีอาจสามารถเจริญเติบโตได้

ลักษณะเด่น : กลุ่มชุดดินที่ ๕๖ พบในพื้นที่ ที่ราบสูงลอนคลื่นถึงลูกคลื่นลอนชันเล็กน้อย เนื้อดินส่วนใหญ่เป็น ดินร่วนปนทราย หรือดินร่วนเหนียวปนทราย ระบายน้ำได้ดีถึงค่อนข้างดี ดินลึก มีโครงสร้างดี พื้นที่กลุ่มนี้เหมาะสำหรับ การปลูกพืชไร่ เช่น มันสำปะหลัง อ้อย ข้าวโพด ถั่วลิสง และพืชทนแล้งอื่น ๆ โดยเฉพาะในพื้นที่ที่สามารถจัดการน้ำได้บางส่วน

ปัญหา : แม้อินดินจะระบายน้ำได้ดี แต่มี ความอุดมสมบูรณ์ต่ำ อินทรีย์วัตถุน้อย ต้องพึ่งพาการใส่ปุ๋ยเพื่อให้ได้ผลผลิตดี นอกจากนี้พื้นที่ที่มีความลาดเอียงเล็กน้อยถึงปานกลางมีแนวโน้ม เกิดการชะล้างพังทลายของหน้าดิน ได้ง่ายโดยเฉพาะในฤดูฝน และหากปลูกพืชเชิงเดี่ยวซ้ำหลายปี ดินจะเสื่อมคุณภาพเร็ว

แนวทางการจัดการ : ควรส่งเสริม การใช้ปุ๋ยอินทรีย์ ปุ๋ยพืชสด และปุ๋ยหมัก เพื่อฟื้นฟูความอุดมสมบูรณ์ของดินอย่างต่อเนื่อง ใช้ปุ๋ยเคมีตามคำแนะนำจากการวิเคราะห์ดิน ควรปลูกพืช หมุนเวียนหรือพืชคลุมดิน เพื่อช่วยลดการชะล้างพังทลายของดิน ในพื้นที่ลาดเอียง ควรจัดแนวปลูกตามแนวระดับ และส่งเสริมให้มี แปลงเกษตรผสมผสาน เพื่อเพิ่มรายได้ ลดความเสี่ยง และรักษาสภาพดินให้ยั่งยืนในระยะยาว

๑๓) กลุ่มชุดดินที่ ๖๒

ชุดดิน ๖๒: เป็นชุดดินที่พบในบริเวณพื้นที่ลุ่มกรัง หรือมีการสะสมตัวของเศษหินลูกรัง ดินมักตื้นและมีความอุดมสมบูรณ์ต่ำ ไม่เหมาะกับการปลูกพืชทั่วไป แต่พืชที่ทนแล้งได้ดีอาจสามารถเจริญเติบโตได้

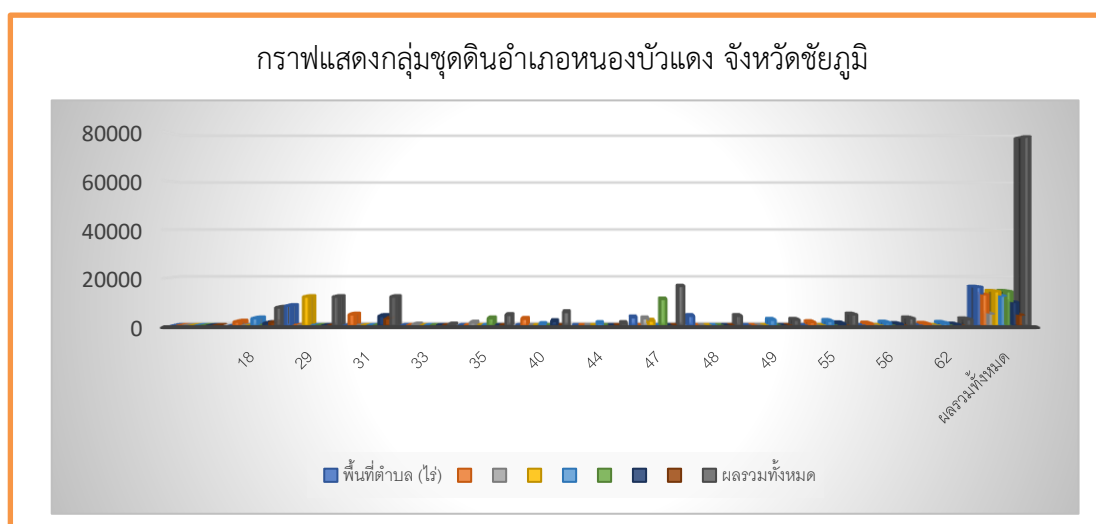
ลักษณะเด่น : กลุ่มชุดดินที่ ๖๒ พบในพื้นที่ ที่ราบสูงลอนลูกคลื่นถึงลูกคลื่นลอนชัน บริเวณขอบที่ราบสูงหรือเชิงเขา เนื้อดินส่วนใหญ่เป็น ดินร่วนปนทราย หรือดินร่วนเหนียวปนทราย มีชั้นล่างเป็นดินเนื้อละเอียดแข็งแน่น (ชั้นดาน) ที่ไม่อุ้มน้ำ ดินระบายน้ำได้ดีถึงเร็ว ความอุดมสมบูรณ์ต่ำ พบในบริเวณที่มีการพังทลายของดินจากพื้นที่สูงเหมาะสำหรับพืชไร่ที่ทนแล้ง เช่น มันสำปะหลัง อ้อย ยูคาลิปตัส และข้าวโพด

ภาพที่ ๔ ข้อมูลกลุ่มชุดดินอำเภอหนองบัวแดง
ที่มา: กรมพัฒนาที่ดิน,พ.ศ. ๒๕๖๔

ตารางที่ ๔ แสดงพื้นที่กลุ่มชุดดินอำเภอหนองบัวแดง จังหวัดชัยภูมิ

กลุ่มชุดดิน	พื้นที่ตำบล (ไร่)								ผลรวมทั้งหมด
	หนองบัวแดง	คูเมือง	ถ้ำวัวแดง	หนองแขวง	กุดชุมแสง	นางแดด	ท่าใหญ่	วังชมพู	
๑๘	-	๑,๘๐๐	-	-	๓,๒๐๐	-	๑,๒๐๐	๑,๕๐๐	๗,๗๐๐
๒๙	๘,๔๐๐	-	-	๑๒,๒๐๐	-	-	-	-	๑๒,๒๐๐
๓๑	-	๔,๘๐๐	-	-	-	-	๔,๒๐๐	๓,๒๐๐	๑๒,๒๐๐
๓๓	-	-	๖๐๐	-	-	-	-	-	๖๐๐
๓๕	-	-	๑,๔๐๐	-	-	๓,๒๐๐	-	-	๔,๖๐๐
๔๐	-	๓,๐๐๐	-	-	๘๐๐	-	๒,๐๐๐	-	๕,๘๐๐
๔๔	-	-	-	-	๑,๒๐๐	-	-	-	๑,๒๐๐
๔๗	๓,๖๐๐	-	๓,๒๐๐	๒,๒๐๐	-	๑๑,๒๐๐	-	-	๑๖,๖๐๐
๔๘	๔,๒๐๐	-	-	-	-	-	-	-	๔,๒๐๐
๔๙	-	-	-	-	๒,๖๐๐	-	-	-	๒,๖๐๐
๕๕	-	๑,๖๐๐	-	-	๒,๑๐๐	-	๑,๑๐๐	-	๔,๘๐๐
๕๖	-	๑,๐๐๐	-	-	๑,๔๐๐	-	๘๐๐	-	๓,๒๐๐
๖๒	-	๙๐๐	-	-	๑,๓๐๐	-	๖๐๐	-	๒,๘๐๐
ผลรวมทั้งหมด	๑๖,๒๐๐	๑๓,๑๐๐	๕,๒๐๐	๑๔,๔๐๐	๑๒,๖๐๐	๑๔,๔๐๐	๙,๙๐๐	๔,๗๐๐	๗๘,๕๐๐

ที่มา: อำเภอหนองบัวแดง, พ.ศ. ๒๕๖๘



ภาพที่ ๕ แสดงกลุ่มชุดดินของอำเภอหนองบัวแดง จังหวัดชัยภูมิ

ที่มา: อำเภอหนองบัวแดง, พ.ศ. ๒๕๖๘

๓ สภาพภูมิอากาศ

๓.๑ สภาพภูมิอากาศ

ลักษณะภูมิอากาศของอำเภอหนองบัวแดง จังหวัดชัยภูมิ มีลักษณะภูมิอากาศแบบ ร้อนชื้นเขตร้อน (Tropical Savanna Climate) โดยสามารถแบ่งฤดูกาลออกได้เป็น ๓ ฤดู ได้แก่

๑. ฤดูร้อน เริ่มตั้งแต่เดือนกุมภาพันธ์ถึงเมษายน

ช่วงนี้มีอากาศร้อนอบอ้าว โดยเฉพาะในเดือนเมษายนซึ่งเป็นเดือนที่มีอุณหภูมิสูงที่สุด โดยอุณหภูมิอาจสูงถึง ๓๗-๓๘ องศาเซลเซียส มีแดดจัดในช่วงกลางวัน และมีเมฆน้อย

๒. ฤดูฝน เริ่มตั้งแต่เดือนพฤษภาคมถึงตุลาคม

เป็นช่วงที่ได้รับอิทธิพลจากลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ มีฝนตกชุกเกือบทุกวัน โดยเฉพาะในช่วงเดือนสิงหาคมและกันยายน ซึ่งเป็นช่วงพืชของฝน ปริมาณน้ำฝนเฉลี่ยอยู่ในช่วงประมาณ ๑,๒๐๐-๑,๕๐๐ มิลลิเมตรต่อปี อุณหภูมิจะลดลงเล็กน้อยเนื่องจากเมฆมากและฝนตกต่อเนื่อง

๓. ฤดูหนาว เริ่มตั้งแต่เดือนพฤศจิกายนถึงมกราคม

เป็นช่วงที่อากาศเย็นสบาย โดยเฉพาะในช่วงกลางคืนถึงเช้ามืด อุณหภูมิต่ำสุดเฉลี่ยประมาณ ๑๗-๒๐ องศาเซลเซียส ท้องฟ้าแจ่มใส มีเมฆน้อย และมีลมหนาวจากตะวันออกเฉียงเหนือ

นอกจากนี้ ความชื้นสัมพัทธ์ในพื้นที่ค่อนข้างสูง โดยเฉพาะในช่วงฤดูฝนที่มีความชื้นเกิน ๘๐% ขึ้นไป ส่วนฤดูร้อน ความชื้นจะลดลงเล็กน้อย แต่ยังคงมีผลกระทบต่อการระเหยของน้ำในดินและการเจริญเติบโตของพืชพรรณ

๓.๒ ฤดูกาล

อำเภอหนองบัวแดง จังหวัดชัยภูมิ มีลักษณะฤดูกาลแบบเขตร้อนชื้น ซึ่งสามารถแบ่งออกเป็น ๓ ฤดูกาลหลัก ได้แก่ ฤดูร้อน ฤดูฝน และฤดูหนาว โดยแต่ละฤดูมีลักษณะเฉพาะที่ส่งผลต่อการทำเกษตรกรรม ดังนี้

๑. ฤดูร้อน (เดือนกุมภาพันธ์ – เมษายน)

ฤดูร้อนของอำเภอหนองบัวแดงเริ่มตั้งแต่ปลายเดือนกุมภาพันธ์ถึงปลายเดือนเมษายน เป็นช่วงที่มีอุณหภูมิสูงที่สุดในรอบปี โดยเฉพาะในเดือนเมษายนที่อุณหภูมิอาจสูงถึง ๓๗-๓๘ องศาเซลเซียส อากาศร้อนจัด แดดแรง และมีลมพัดแห้ง ความชื้นในอากาศต่ำ ส่งผลให้เกิดการระเหยของน้ำอย่างรวดเร็ว พืชต้องการการดูแลด้านน้ำมากขึ้นในช่วงนี้ และมักเป็นช่วงเตรียมดินหรือเริ่มเพาะปลูกพืชไร่ เช่น ข้าวโพด อ้อย มันสำปะหลัง หรือปลูกพืชใช้น้ำน้อยก่อนเข้าสู่ฤดูฝน

๒. ฤดูฝน (เดือนพฤษภาคม – ตุลาคม)

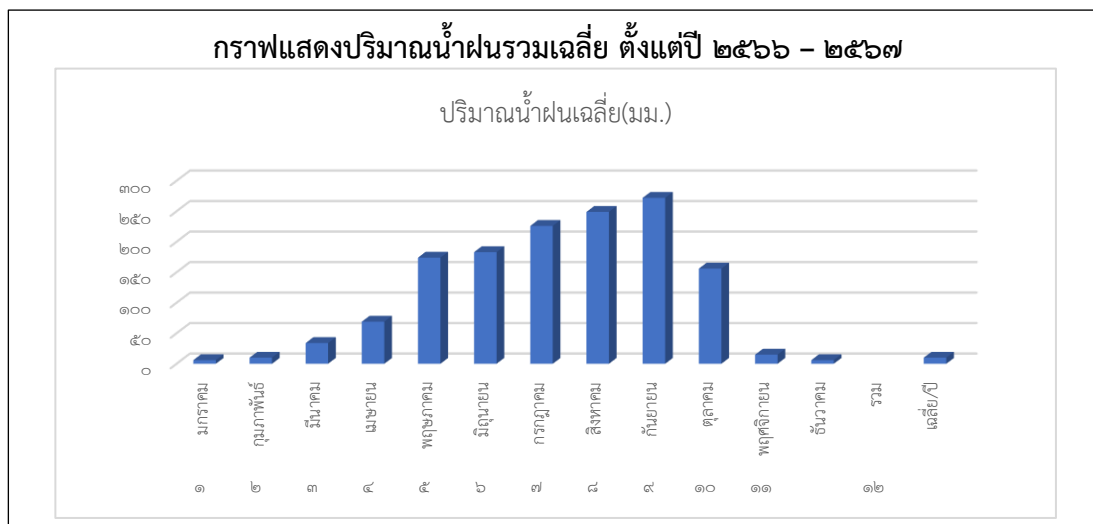
ฤดูฝนของอำเภอหนองบัวแดงมีระยะเวลายาวนานที่สุด โดยเริ่มตั้งแต่เดือนพฤษภาคมถึงเดือนตุลาคม และได้รับอิทธิพลจากลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ ซึ่งนำพาความชื้นจากทะเลจีนใต้และอ่าวไทยเข้าสู่ภาคอีสาน ปริมาณน้ำฝนเฉลี่ยตลอดฤดูอยู่ระหว่าง ๑,๒๐๐ – ๑,๕๐๐ มิลลิเมตร โดยมีฝนตกต่อเนื่องโดยเฉพาะในเดือนสิงหาคมถึงกันยายนซึ่งเป็นช่วงพืชของฤดูฝน อุณหภูมิลดลงเล็กน้อยจากฤดูร้อน ท้องฟ้ามีดครึ้มและมีเมฆมาก พื้นที่บางส่วนของพื้นที่มีลักษณะเป็นที่ราบต่ำอาจประสบปัญหาน้ำท่วมขังได้ในช่วงนี้ อย่างไรก็ตามฤดูฝนถือเป็นช่วงที่เหมาะสมแก่การปลูกข้าวนาปี พืชไร่ และไม้ผลบางชนิดที่ต้องการน้ำฝนมาก

๓. ฤดูหนาว (เดือนพฤศจิกายน – มกราคม)

ฤดูหนาวเริ่มตั้งแต่เดือนพฤศจิกายนถึงเดือนมกราคม อากาศในช่วงนี้ค่อนข้างเย็นสบาย โดยเฉพาะในช่วงเวลากลางคืนและเช้ามืด อุณหภูมิต่ำสุดเฉลี่ยประมาณ ๑๗-๒๐ องศาเซลเซียส บางปีอาจต่ำกว่า ๑๕ องศาเซลเซียสในพื้นที่สูงหรือติดป่าเขา ท้องฟ้าแจ่มใส มีเมฆน้อย และมีลมหนาวพัดผ่าน อากาศแห้ง ความชื้นต่ำ เป็นช่วงที่เกษตรกรเก็บเกี่ยวผลผลิตจากฤดูฝน และเตรียมปลูกพืชฤดูหนาว เช่น พืชผัก ผลไม้เมืองหนาวบางชนิด หรือเริ่มเพาะกล้าเพื่อปลูกในฤดูถัดไป

๓.๓ ปริมาณน้ำฝน

อำเภอหนองบัวแดง มีปริมาณน้ำฝนเฉลี่ยปี ๒๕๖๘ โดยมีปริมาณฝนเฉลี่ยต่อปีที่ ๑,๘๐๐ มิลลิเมตร ตกชุกในช่วงเดือน กันยายน ของทุกปี มีปริมาณน้ำฝนที่ต่ำสุดในช่วงเดือน ธันวาคม โดยมีปริมาณ ๒.๕ มิลลิเมตร และมีปริมาณน้ำฝนที่สูงสุดในเดือน กันยายน โดยมีปริมาณ ๑๙๐ มิลลิเมตร (ภาพที่ ๖)



ภาพที่ ๖ แสดงปริมาณน้ำฝนเฉลี่ย ๒ ปี ตั้งแต่ ปี ๒๕๖๖ - ๒๕๖๗

ที่มา : กรมอุตุนิยมวิทยา,พ.ศ. ๒๕๖๗

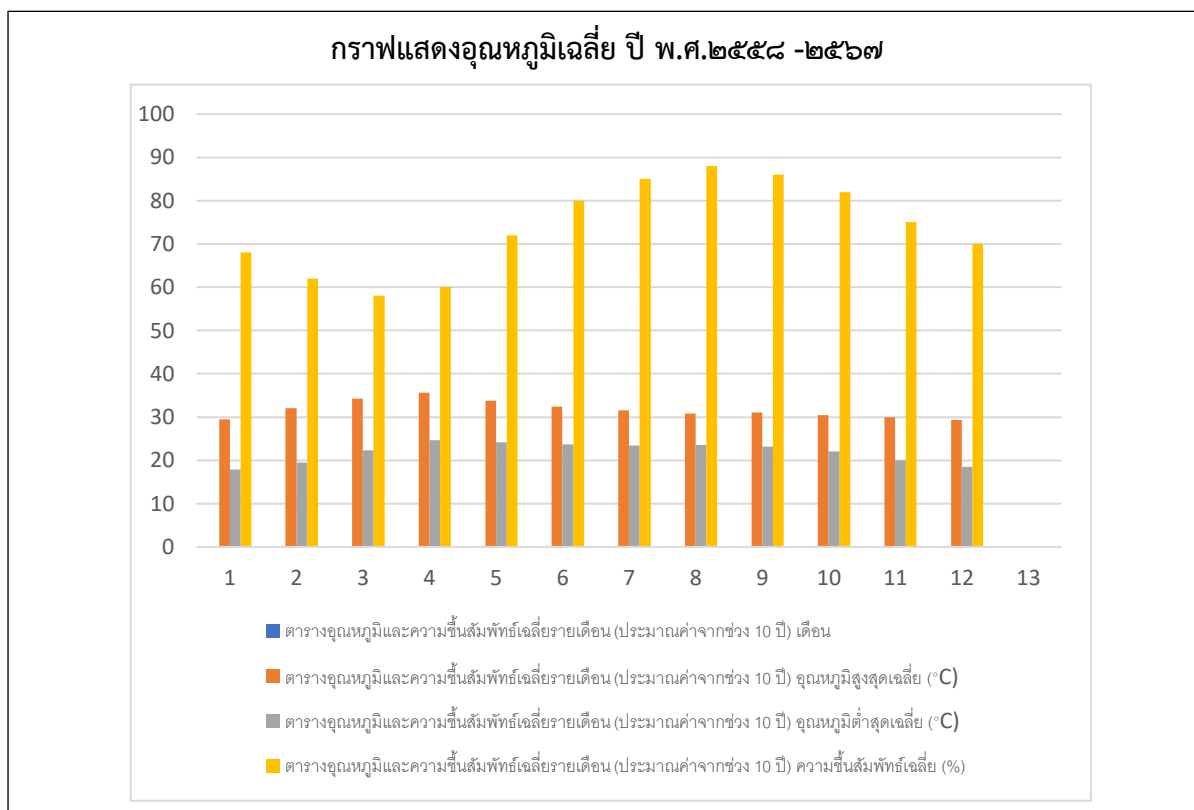
ตารางที่ ๕ แสดงข้อมูลปริมาณน้ำฝนเฉลี่ย ๑๐ ปี ตั้งแต่ปี ๒๕๕๗ - ๒๕๖๗

ที่	เดือน	ปริมาณน้ำฝนเฉลี่ย(มม.)
๑	มกราคม	๖
๒	กุมภาพันธ์	๑๐
๓	มีนาคม	๓๔
๔	เมษายน	๖๙
๕	พฤษภาคม	๑๗๔
๖	มิถุนายน	๑๘๓
๗	กรกฎาคม	๒๒๖
๘	สิงหาคม	๒๔๙
๙	กันยายน	๒๗๒
๑๐	ตุลาคม	๑๕๖
๑๑	พฤศจิกายน	๑๕
๑๒	ธันวาคม	๒.๕
	รวม	๑,๘๐๐
	เฉลี่ย/ปี	๑๕๐

ที่มา : กรมอุตุนิยมวิทยา,พ.ศ. ๒๕๖๘

๓.๔ อุณหภูมิและความชื้นสัมพัทธ์

อำเภอหนองบัวแดง มีปริมาณอุณหภูมิเฉลี่ยปี ๒๕๖๗ โดยมีอุณหภูมิเฉลี่ยต่ำสุด ๑๗-๑๘ องศาเซลเซียส อุณหภูมิสูงสุดเฉลี่ย ๓๕-๓๖ องศาเซลเซียส (ตารางที่ ๖)



ภาพที่ ๗ แสดงค่าอุณหภูมิเฉลี่ยในรอบ ๑๐ ปี ตั้งแต่ ปี พ.ศ. ๒๕๕๘ - ๒๕๖๗

(ที่มา: กรมอุตุนิยมวิทยา, พ.ศ. ๒๕๖๗)

ตารางที่ ๖ แสดงข้อมูลอุณหภูมิเฉลี่ยอำเภอหนองบัวแดง ปี พ.ศ. ๒๕๕๘ – ๒๕๖๗

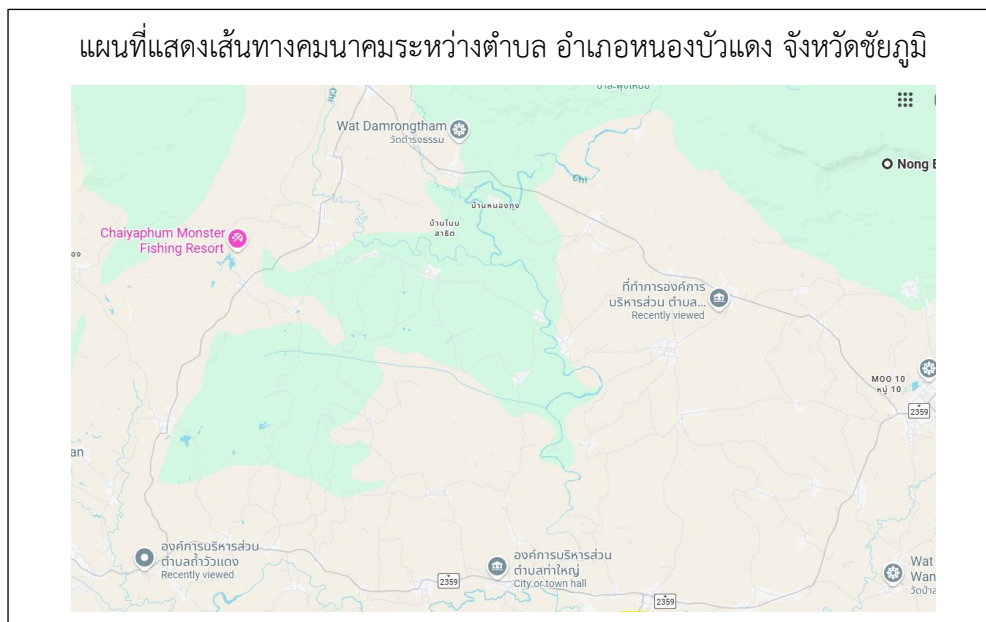
เดือน	อุณหภูมิต่ำสุด	อุณหภูมิสูงสุด	อุณหภูมิเฉลี่ย
มกราคม	๒๙.๕	๓๗.๙	๖๘
กุมภาพันธ์	๓๒.๑	๓๙.๕	๖๒
มีนาคม	๓๔.๒	๔๒.๓	๕๘
เมษายน	๓๕.๖	๔๔.๗	๖๐
พฤษภาคม	๓๓.๘	๔๔.๑	๗๒
มิถุนายน	๓๒.๔	๔๓.๖	๘๐
กรกฎาคม	๓๑.๖	๔๓.๔	๘๕
สิงหาคม	๓๐.๘	๔๓.๕	๘๘
กันยายน	๓๑.๑	๔๓.๒	๘๖
ตุลาคม	๓๐.๔	๔๒.๑	๘๒
พฤศจิกายน	๒๙.๙	๔๒.๐	๗๕
ธันวาคม	๒๙.๓	๓๘.๕	๗๐

(ที่มา: กรมอุตุนิยมวิทยา, พ.ศ. ๒๕๖๗)

๔ เส้นทางคมนาคม

๔.๑ เส้นทางคมนาคมระหว่างตำบล

อำเภอหนองบัวแดง มีการเดินทางระหว่างตำบลและหมู่บ้าน โดยใช้เส้นทางหลวงแผ่นดิน หมายเลข ๒๒๕ และทางหลวงจังหวัดหมายเลข ๒๓๕๙ เป็นเส้นทางในเชื่อมต่อ ขนส่งผลผลิตทางการเกษตร (ภาพที่ ๘)



ภาพที่ ๘ เส้นทางคมนาคมระหว่างตำบล อำเภอ

(ที่มา : แผนที่กรมทางหลวง,พ.ศ. ๒๕๖๘)

๔.๒ ถนนหลวงเชื่อมต่อระหว่างภาค/จังหวัด/อำเภอ

การคมนาคมติดต่อระหว่างจังหวัดและอำเภอ สามารถเดินทางได้หลายเส้นทาง โดยมีรายละเอียด ดังนี้ (ภาพที่ ๙)

ทางรถไฟ ไม่มี

ทางรถยนต์ สามารถเดินทางได้สะดวก คือ

สถานีขนส่งผู้โดยสาร จำนวน ๑ สถานี มีสายเดินรถประจำทางระหว่างอำเภอ/จังหวัด ได้แก่ ระหว่างอำเภอ

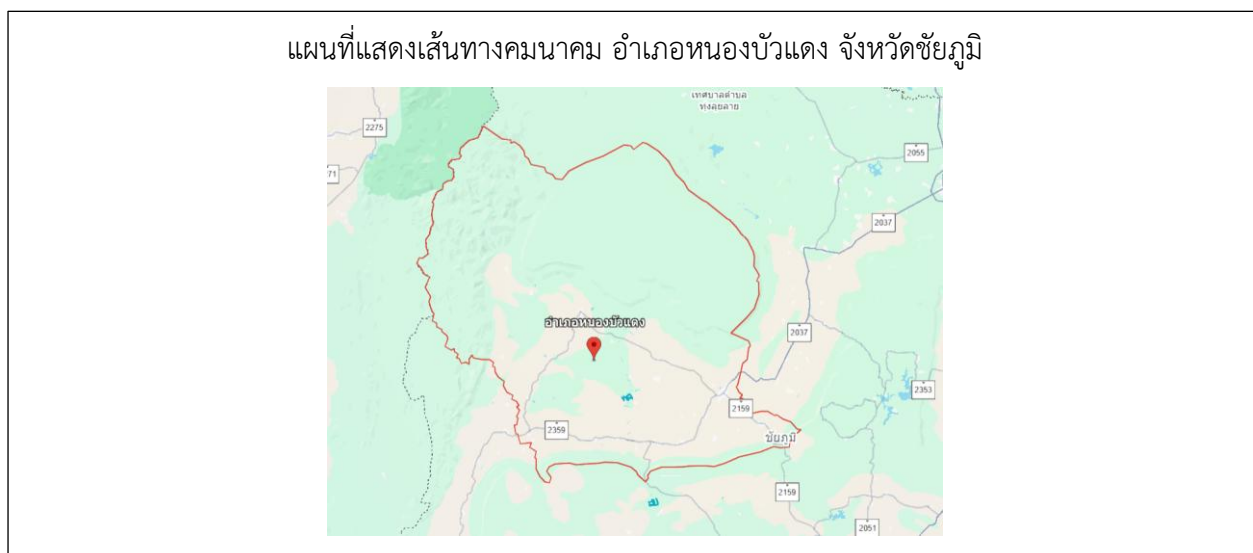
- หนองบัวแดง – เมืองชัยภูมิ
โดยรถสองแถวหรือรถมินิบัส (มีวิ่งตลอดวัน วันละหลายเที่ยว)
- หนองบัวแดง – หนองบัวระเหว
ใช้เส้นทางผ่านตำบลคูเมือง → อำเภอภักดีชุมพล → หนองบัวระเหว
- หนองบัวแดง – ภักดีชุมพล / เทพสถิต

ระหว่างจังหวัด

- หนองบัวแดง – ขอนแก่น
ผ่านทางอำเภอภูเขียว โดยต้องต่อรถที่ภูเขียวหรือชัยภูมิ
- หนองบัวแดง – นครราชสีมา / กรุงเทพฯ
มีรถโดยสารประจำทางผ่านอำเภอ หรือสามารถต่อรถจากสถานีขนส่งชัยภูมิ

ทางหลวงแผ่นดิน ดังนี้

- ทางหลวงหมายเลข ๒๐๕๕ เส้นทางระหว่างตำบลนางแดด → ตำบลท่าใหญ่ ระยะทางประมาณ ๒๘ กิโลเมตร
- ทางหลวงหมายเลข ๒๓๕๙ เส้นทางระหว่างตำบลวังชมพู → ตำบลท่าใหญ่ → อำเภอหนองบัวแดง ระยะทาง ๓๔.๙ กิโลเมตร



ภาพที่ ๙ แสดงเส้นทางคมนาคม อำเภอหนองบัวแดง จังหวัดชัยภูมิ
(ที่มา: แผนที่กรมทางหลวง, พ.ศ. ๒๕๖๘)

๕ แหล่งน้ำและระบบชลประทาน

อำเภอหนองบัวแดงเป็นพื้นที่ที่มีแหล่งน้ำธรรมชาติที่สำคัญหลายแห่ง มีทั้งแม่น้ำ ลำคลอง หนอง บึง และยังมีแหล่งน้ำที่สร้างขึ้นเพื่อการเกษตรและอุปโภคบริโภค ครอบคลุมหลายตำบล ดังนี้

๕.๑ แหล่งน้ำธรรมชาติ แม่น้ำ ลำคลอง หนอง บึง (ภาพที่ ๑๐)

- ลำน้ำเจา: ไหลผ่านหลายตำบล ได้แก่ ตำบลท่าใหญ่ ตำบลวังชมพู และตำบลนางแดด เป็นลำน้ำสายสำคัญที่หล่อเลี้ยงการเกษตรในพื้นที่ลุ่มน้ำชีตอนต้น
- ลำสะพุง: ไหลผ่านทางตอนเหนือของอำเภอ ใช้ในการเกษตรและเป็นแหล่งน้ำประจําฤดูฝน
- หนองบัวแดง: เป็นหนองน้ำขนาดกลางที่ตั้งอยู่ใกล้เขตเทศบาลตำบลหนองบัวแดง เป็นทั้งแหล่งน้ำและพื้นที่นันทนาการของชุมชน

- หนองหญ้าขัด หนองเข็ง หนองตูม หนองไผ่ล้อม: แหล่งน้ำขนาดเล็กกระจายตัวอยู่ในตำบลต่าง ๆ เช่น กุดชุมแสง หนองแวง และคูเมือง

- บึงโนนข่า บึงหนองแวง: แหล่งน้ำขนาดกลางที่ชาวบ้านใช้สำหรับเกษตรกรรม

๕.๒ แหล่งน้ำที่สร้างขึ้นที่สำคัญ (โครงการชลประทาน) ได้แก่

- อ่างเก็บน้ำห้วยเจา (ตำบลท่าใหญ่): เป็นโครงการชลประทานขนาดกลาง ช่วยกระจายน้ำให้พื้นที่เกษตรของตำบลท่าใหญ่และใกล้เคียง

กลุ่มพัฒนาและส่งเสริมด้านเกษตรในพื้นที่มีเป้าหมายเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของเกษตรกร ส่งเสริมให้เกษตรกรมีความรู้ด้านเทคโนโลยีการเกษตรที่เหมาะสมกับสภาพพื้นที่ พัฒนาการบริหารจัดการฟาร์ม ส่งเสริมเกษตรแปลงใหญ่ สนับสนุนการรวมกลุ่มเกษตรกร ตลอดจนส่งเสริมเกษตรกรต้นแบบ และการทำเกษตรที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม

การดำเนินงานยังรวมถึงการส่งเสริมการเพิ่มมูลค่าสินค้าเกษตร การพัฒนาเกษตรกรให้สามารถเข้าสู่ตลาดอย่างยั่งยืน และการบูรณาการงานกับหน่วยงานในพื้นที่ เช่น เทศบาล อบต. และสถาบันการศึกษา เพื่อให้การพัฒนาเกษตรกรเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและต่อเนื่อง

ตารางที่ ๗ ข้อมูลพืชเศรษฐกิจอำเภอหนองบัวแดง ปี ๒๕๖๓

ตำบล	พื้นที่ทั้งหมด (ไร่)	พื้นที่ทางการเกษตร (ไร่)						
		ข้าวนาปี	อ้อยโรงงาน	มันสำปะหลัง	ยางพารา	ไม้ผล	พืชผัก	รวม
หนองบัวแดง	๒๙,๑๔๑.๗๘	๒๔,๔๔๘.๘๘	๒,๖๔๐.๑๕	๑๑๓.๐๐	๓๖.๐๐	๖๔.๐๐	๑๒๐.๕๐	๒๙,๑๔๑.๗๘
กุดชุมแสง	๔๑,๗๕๖.๒๙	๔๐,๒๔๐.๙๓	๑,๗๒๑.๗๖	๔๙๑.๐๐	๑๕.๐๐	๑๑๙.๐๐	๓๘.๒๕	๔๑,๗๕๖.๒๙
ถ้ำวัวแดง	๓๖,๕๓๙.๒๗	๑๙,๒๘๔.๕๐	๔,๕๒๙.๕๐	๑๐,๘๕๔.๕๐	๔๐๒.๐๐	๓๙๐.๐๐	๕๑.๐๐	๓๖,๕๓๙.๒๗
นางแดด	๓๔,๔๗๒.๒๕	๑๗,๘๓๖.๕๑	๓,๕๑๗.๕๐	๔,๕๗๖.๐๐	๒,๗๓๕.๗๕	๖,๐๓๕.๒๙	๙.๐๐	๓๔,๔๗๒.๒๕
หนองวาง	๓๗,๕๒๘.๔๔	๒๗,๗๖๗.๑๔	๕,๑๖๐.๗๕	๑,๖๒๕.๕๐	๗๕๖.๕๖	๒๕๗.๗๕	๐.๕๐	๓๗,๕๒๘.๔๔
คูเมือง	๒๙,๑๔๐.๕๐	๑๙,๐๘๔.๖๕	๔,๖๘๐.๕๐	๓,๗๖๗.๐๐	๒๗.๐๐	๖๙.๐๐	๑.๗๕	๒๙,๑๔๐.๕๐
ท่าใหญ่	๒๘,๓๒๖.๒๕	๑๓,๗๘๖.๐๐	๙,๑๒๙.๐๐	๕,๔๕๐.๐๐	๔๐.๐๐	๑๘๕.๐๐	๑๗.๐๐	๒๘,๓๒๖.๒๕
วังขมฤ	๒๕,๒๙๑.๗๕	๑๔,๙๒๐.๐๐	๔,๑๒๔.๐๐	๕,๗๕๑.๐๐	๒๐๙.๐๐	๑๘๐.๐๐	๓.๐๐	๒๕,๒๙๑.๗๕
พื้นที่รวม	๒๖๒,๑๙๖.๕๓	๑๗๗,๔๑๘.๖๑	๓๕,๕๐๓.๑๖	๓๒,๖๒๘.๐๐	๔,๒๒๑.๓๑	๗,๓๐๐.๐๔	๒๔๑.๐๐	๒๖๒,๑๙๖.๕๓

ที่มา :สำนักงานเกษตรอำเภอหนองบัวแดง,พ.ศ. ๒๕๖๓

๒) รายได้ รายจ่ายของครัวเรือนเกษตรกร

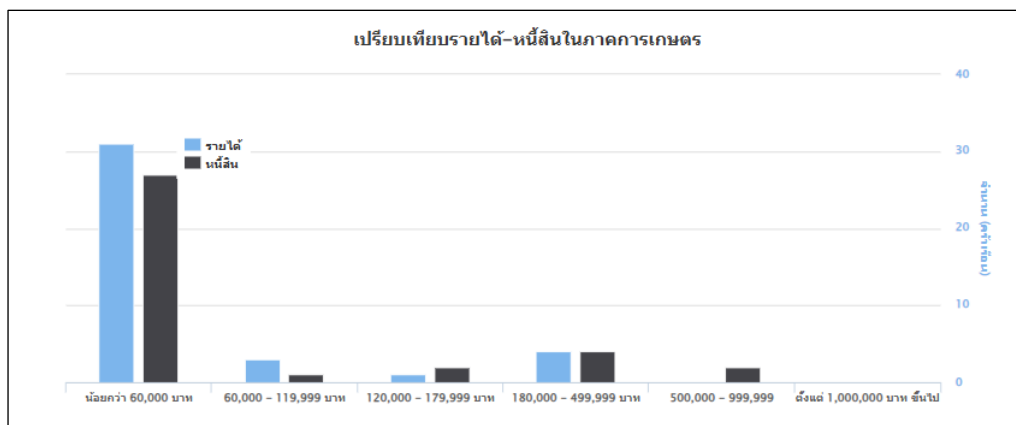
จากการสำรวจข้อมูลครัวเรือนเกษตรกรในอำเภอหนองบัวแดง จำนวน ๓๙ ครัวเรือน พบว่า ทุกครัวเรือนมีรายได้จากทั้งภาคเกษตรและนอกภาคเกษตร โดยมีรายได้เฉลี่ยจากภาคเกษตรอยู่ที่ ๖๙,๑๐๓ บาทต่อครัวเรือนต่อปี และรายได้เฉลี่ยจากนอกภาคเกษตรอยู่ที่ ๘๙,๒๖๒ บาทต่อครัวเรือนต่อปี ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่า รายได้จากนอกภาคเกษตรมีบทบาทสำคัญในการดำรงชีพของเกษตรกรในพื้นที่

เมื่อพิจารณาช่วงรายได้จากภาคเกษตร พบว่า ร้อยละ ๗๙.๔๙ ของครัวเรือนมีรายได้ต่ำกว่า ๖๐,๐๐๐ บาทต่อปี แสดงถึงสัดส่วนที่สูงมากของเกษตรกรที่มีรายได้ต่ำ ขณะที่มีเพียงร้อยละ ๑๐.๒๖ เท่านั้นที่มีรายได้อยู่ในช่วง ๑๘๐,๐๐๐-๔๙๙,๙๙๙ บาท และไม่มีครัวเรือนใดที่มีรายได้เกิน ๕๐๐,๐๐๐ บาท ซึ่งชี้ให้เห็นถึงความเปราะบางทางเศรษฐกิจของเกษตรกรในพื้นที่ และความจำเป็นในการเพิ่มรายได้และเสริมสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจให้กับครัวเรือนเกษตรกร

๓) สินเชื่อและภาวะหนี้สินของเกษตรกร

จากจำนวน ๓๙ ครัวเรือน มีจำนวน ๓๖ ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ ๙๒.๓๑ ที่มีหนี้สินในภาคการเกษตร โดยช่วงหนี้สินส่วนใหญ่คือ ต่ำกว่า ๖๐,๐๐๐ บาท คิดเป็นร้อยละ ๗๕ ของครัวเรือนที่มีหนี้ รองลงมาคือช่วงหนี้สิน ๑๘๐,๐๐๐-๔๙๙,๙๙๙ บาท คิดเป็นร้อยละ ๑๑.๑๑ ซึ่งบ่งชี้ว่าครัวเรือนเกษตรกรส่วนใหญ่มีหนี้ในระดับต่ำถึงปานกลาง แต่ยังมีบางส่วนที่มีหนี้ในระดับสูง

การมีหนี้สินในระดับหนึ่งอาจสะท้อนถึงความสามารถในการลงทุนเพื่อเพิ่มผลผลิต แต่ในขณะเดียวกันก็อาจเป็นภาระทางการเงิน หากไม่มีระบบบริหารจัดการหนี้ที่เหมาะสม โดยเฉพาะในครัวเรือนที่มีรายได้ต่ำกว่า ๖๐,๐๐๐ บาท ซึ่งมีแนวโน้มเผชิญกับความเสี่ยงทางการเงินสูง



ภาพที่ ๑๑ แสดงสินเชื่อและภาวะหนี้ของเกษตรกรอำเภอหนองบัวแดง จังหวัดชัยภูมิ
(ที่มา: กรมส่งเสริมการเกษตร, พ.ศ. ๒๕๖๗)

๖.๒ ผลิตภัณฑ์มวลรวมของจังหวัดชัยภูมิ/ผลิตภัณฑ์มวลรวมเฉลี่ยต่อหัว

ผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัด (Gross Provincial Product : GPP) ณ ราคาประจำปี ในปี พ.ศ. ๒๕๖๖ เท่ากับ ๗๘,๖๖๕ ล้านบาท เทียบกับปีที่แล้ว (ปี ๒๕๖๕) มีมูลค่า เท่ากับ ๗๓,๕๒๘ ล้านบาท เพิ่มขึ้น ๕,๑๓๗ ล้านบาท ขยายตัวร้อยละ ๖.๙๙

ผลิตภัณฑ์มวลรวมเฉลี่ยต่อหัว (Per Capita GPP) ณ ราคาประจำปี ในปี พ.ศ. ๒๕๖๖ มีรายได้ต่อคนต่อปี เท่ากับ ๘๕,๙๕๑ บาท เพิ่มขึ้นจากปีที่แล้ว (ปี ๒๕๖๕) ที่มีรายได้ต่อคนต่อปี ๗๙,๘๖๔ บาท จำนวน ๖,๐๘๗ บาท คิดเป็นร้อยละ ๗.๖๒

ตารางที่ ๘ แสดงผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัดชัยภูมิ ณ ราคาคงที่ ปี พ.ศ. ๒๕๖๖

(ล้านบาท) รายการ	ปี พ.ศ. (ล้านบาท)				
	๒๕๖๒	๒๕๖๓	๒๕๖๔	๒๕๖๕	๒๕๖๖
ภาคเกษตร	๑๖,๓๒๙	๑๗,๑๔๔	๑๗,๕๑๔	๑๙,๑๓๙	๑๙,๑๓๙
ภาคบริการ	๔๗,๙๕๙	๔๘,๑๑๐	๕๐,๒๐๗	๑๙,๑๓๙	๒๙,๓๖๙
ภาคอุตสาหกรรม	๑๑,๙๗๗	๑๑,๔๘๔	๑๓,๒๓๗	๑๔,๓๘๙	๑๖,๗๑๙
ผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัด	๖๔,๒๖๘	๖๕,๖๓๘	๖๗,๗๖๒	๗๓,๕๒๘	๗๘,๖๖๕
ผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัดต่อหัว (บาท)	๖๘,๖๕๔	๗๐,๐๗๒	๗๓,๑๓๔	๗๙,๘๖๔	๘๕,๙๕๑
จำนวนประชากร (๑,๐๐๐ คน)	๙๓๖	๙๓๑	๙๒๑	๙๒๑	๙๑๕.๕

ที่มา : สำนักงานคลังจังหวัดชัยภูมิ, พ.ศ. ๒๕๖๖

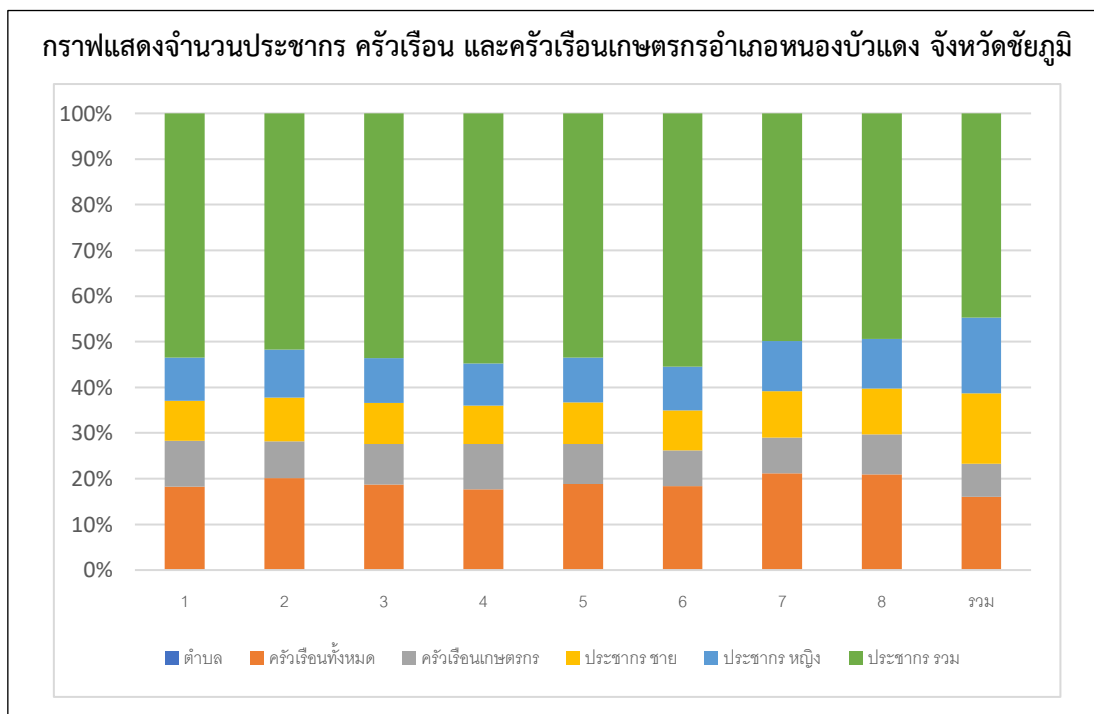
๖.๓ จำนวนครัวเรือน

อำเภอหนองบัวแดง มีประชากรทั้งสิ้น ๑๐๑,๑๗๑ คน จำนวนครัวเรือน ๓๒,๑๒๔ ครัวเรือน แบ่งเป็นชาย ๔๘,๕๖๒ คน หญิง ๕๒,๖๐๘ คน ประชากรส่วนใหญ่ของอำเภอนับถือศาสนาพุทธ มีรายละเอียดแยกเป็นตำบล ดังนี้

ตารางที่ ๙ ตารางแสดงจำนวนประชากรในอำเภอหนองบัวแดง

ที่	ตำบล	ครัวเรือน ทั้งหมด	ครัวเรือน เกษตรกร	ประชากร		
				ชาย	หญิง	รวม
๑	กุดชุมแสง	๔,๘๑๘	๒,๖๓๙	๒,๓๑๓	๒,๕๐๕	๑๔,๐๗๙
๒	คูเมือง	๔,๖๘๘	๑,๘๘๕	๒,๒๕๐	๒,๔๓๘	๑๒,๐๘๕
๓	นางแดด	๔,๙๒๕	๒,๓๕๔	๒,๓๖๔	๒,๕๖๑	๑๔,๑๒๔
๔	ถ้ำวัวแดง	๓,๓๔๓	๑,๘๖๒	๑,๖๐๕	๑,๒๓๘	๑๐,๓๓๖
๕	หนองแขวง	๕,๓๗๘	๒,๕๑๐	๒,๕๘๑	๒,๗๙๗	๑๕,๒๖๕
๖	หนองบัวแดง	๕,๘๕๗	๒,๔๘๕	๒,๘๑๑	๓,๐๔๖	๑๗,๗๐๘
๗	ท่าใหญ่	๓,๘๐๙	๑,๔๑๔	๑,๘๒๘	๑,๙๘๑	๘,๙๗๑
๘	วังชมพู	๓,๓๖๖	๑,๔๒๕	๑,๖๑๖	๑,๗๕๐	๗,๙๕๕
รวม		๓๖,๑๘๔	๑๖,๕๗๔	๓๔,๗๓๗	๓๗,๖๓๑	๑๐๑,๑๗๑

ที่มา : สำนักทะเบียนอำเภอหนองบัวแดง,พ.ศ. ๒๕๖๗



ภาพที่ ๑๒ แสดงจำนวนประชากร ครัวเรือน และครัวเรือนเกษตรกร อำเภอหนองบัวแดง จังหวัดชัยภูมิ
(ที่มา : กรมการปกครอง, พ.ศ. ๒๕๖๗)

๖.๔ การศึกษา

อำเภอหนองบัวแดง มีสถานศึกษา หรือโรงเรียนทั้งสิ้น ๖๓ แห่ง แยกออกเป็น

๑. โรงเรียนอนุบาล จำนวน ๑ แห่ง คือ

๑.๑ โรงเรียนอนุบาลหนองบัวแดง (แบบเอกชน)

๒. โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการศึกษา เขต ๑ จำนวน ๖๒ แห่ง คือ

๒.๑ โรงเรียนบ้านนาทุ่งใหญ่ ตำบลกุดชุมแสง

๒.๒ โรงเรียนกุดชุมแสง ตำบลกุดชุมแสง

๒.๓ โรงเรียนบ้านหนองหอย ตำบลกุดชุมแสง

๒.๔ โรงเรียนบ้านนาคานหักประชานุสรณ์ ตำบลกุดชุมแสง

๒.๕ โรงเรียนบ้านหนองสะแก ตำบลกุดชุมแสง

๒.๖ โรงเรียนบ้านหนองลุมพุก ตำบลกุดชุมแสง

๒.๗ โรงเรียนคูเมืองวิทยา ตำบลกุดชุมแสง

๒.๘ โรงเรียนบ้านโชคอำนวย ตำบลกุดชุมแสง

๒.๙ โรงเรียนครูประชานุกุล ตำบลคูเมือง

๒.๑๐ โรงเรียนบ้านห้วยกนา ตำบลคูเมือง

๒.๑๑ โรงเรียนบ้านท่าข่อย ตำบลคูเมือง

๒.๑๒ โรงเรียนบ้านปากห้วยเตือ ตำบลคูเมือง

๒.๑๓ โรงเรียนบ้านบ่อทอง ตำบลถ้ำวัวแดง

๒.๑๔ โรงเรียนบ้านโนนถาวร ตำบลถ้ำวัวแดง

๒.๑๕ โรงเรียนบ้านหนองไห ตำบลถ้ำวัวแดง

๒.๑๖ โรงเรียนบ้านโนนลาน ตำบลถ้ำวัวแดง

๒.๑๗ โรงเรียนบ้านหัวนาคำ ตำบลถ้ำวัวแดง

๒.๑๘ โรงเรียนบ้านหนองหอย ตำบลถ้ำวัวแดง

๒.๑๙ โรงเรียนศรีสว่างสามัคคี ตำบลท่าใหญ่

๒.๒๐ โรงเรียนบ้านหนองเป็ด (เกษตรศาสตร์อนุสรณ์) ตำบลท่าใหญ่

๒.๒๑ โรงเรียนราษฎร์บำรุง ตำบลท่าใหญ่

๒.๒๒ โรงเรียนบ้านภูนกเขียน ตำบลท่าใหญ่

๒.๒๓ โรงเรียนบ้านห้วยข่าเฒ่า ตำบลท่าใหญ่

๒.๒๔ โรงเรียนบ้านโนนศรีทอง ตำบลท่าใหญ่

๒.๒๕ โรงเรียนบ้านโนนสะอาด ตำบลท่าใหญ่

๒.๒๖ โรงเรียนบ้านโนนศรีสง่า ตำบลนางแดด

๒.๒๗ โรงเรียนบ้านโนนศรีสง่า สาขาบ้านวังตอตั้ง ตำบลนางแดด

๒.๒๘ โรงเรียนบ้านห้วยกุ่ม ตำบลนางแดด

๒.๒๙ โรงเรียนบ้านคลองเจริญ ตำบลนางแดด

๒.๓๐ โรงเรียนนางแดดวังชมภูวิทยา รัชมิ่งคลาภิเษก ตำบลนางแดด

๒.๓๑ โรงเรียนบ้านโหล่นสามัคคี ตำบลนางแดด

๒.๓๒ โรงเรียนบ้านคลองเตยโนนพะยอมประชาสรรค์ ตำบลนางแดด

๒.๓๓ โรงเรียนบ้านนางแดด ตำบลนางแดด

- ๒.๓๔ โรงเรียนบ้านโนนเหมา ตำบลนางแดด
 ๒.๓๕ โรงเรียนบ้านทรัพย์เจริญ สาขาบ้านหลักแดน ตำบลวังชมพู
 ๒.๓๖ โรงเรียนบ้านนางแดดเหนือ ตำบลวังชมพู
 ๒.๓๗ โรงเรียนบ้านโนนตูม ตำบลวังชมพู
 ๒.๓๘ โรงเรียนบ้านโนนตูม สาขาบ้านทุ่งสว่าง ตำบลวังชมพู
 ๒.๓๙ โรงเรียนบ้านทรัพย์เจริญ ตำบลวังชมพู
 ๒.๔๐ โรงเรียนบ้านท่าวังยางควาย ตำบลวังชมพู
 ๒.๔๑ โรงเรียนบ้านโคกกรวดหนองพวง ตำบลวังชมพู
 ๒.๔๒ โรงเรียนบ้านห้วยหัน ตำบลวังชมพู
 ๒.๔๓ โรงเรียนบ้านราษฎร์ดำเนิน ตำบลหนองบัวแดง
 ๒.๔๔ โรงเรียนชุมชนบ้านหนองบัวแดง ตำบลหนองบัวแดง
 ๒.๔๕ โรงเรียนบ้านโสกกรัง ตำบลหนองบัวแดง
 ๒.๔๖ โรงเรียนบ้านหนองแฮ้วพัฒนา ตำบลหนองบัวแดง
 ๒.๔๗ โรงเรียนบ้านหนองไฮใต้ ตำบลหนองบัวแดง
 ๒.๔๘ โรงเรียนบ้านหนองไฮเหนือ ตำบลหนองบัวแดง
 ๒.๔๙ โรงเรียนบ้านหนองนกออกประชาสรรค์ ตำบลหนองบัวแดง
 ๒.๕๐ โรงเรียนบ้านลาดเหนือ ตำบลหนองบัวแดง
 ๒.๕๑ โรงเรียนหนองบัวเจริญวิทย์ ตำบลหนองบัวแดง
 ๒.๕๒ โรงเรียนอนุบาลเรืองชาญ ตำบลหนองบัวแดง
 ๒.๕๓ โรงเรียนบ้านลาดใต้ ตำบลหนองบัวแดง
 ๒.๕๔ โรงเรียนบ้านนารี ตำบลหนองแวง
 ๒.๕๕ โรงเรียนบ้านหนองกุงบำรุง ตำบลหนองแวง
 ๒.๕๖ โรงเรียนบ้านห้วยไผ่ใต้ ตำบลหนองแวง
 ๒.๕๗ โรงเรียนชุมชนบ้านหนองแวง ตำบลหนองแวง
 ๒.๕๘ โรงเรียนบ้านห้วยหว้า ตำบลหนองแวง
 ๒.๕๙ โรงเรียนบ้านสะพุงเหนือ ตำบลหนองแวง
 ๒.๖๐ โรงเรียนบ้านหนองปล้อง ตำบลหนองแวง
 ๒.๖๑ โรงเรียนบ้านห้วยม่วง ตำบลหนองแวง
 ๒.๖๒ โรงเรียนบ้านนาเจริญ ตำบลหนองแวง
 ๒.๖๓ โรงเรียนบ้านโคกสง่า ตำบลหนองแวง

๓. โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ๑ แห่ง คือ

๓.๑ โรงเรียนเทศบาล ๑ (อนุบาลเด็กน่ารัก)

๔. โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ชัยภูมิ (เขต ๓๐) จำนวน ๒ แห่ง คือ

๔.๑ โรงเรียนหนองบัวแดงวิทยา

๔.๒ โรงเรียนนางแดดวังชมพูวิทยา รัชมง์คลาภิเษก

๖.๕ การสาธารณสุข

๑. สถานบริการและหน่วยงานสาธารณสุข

๑.๑ สถานบริการและหน่วยงานสาธารณสุขของรัฐ ประกอบด้วย

๑.๑.๑ สถานบริการ สังกัดกระทรวงสาธารณสุข ได้แก่

- ๑) โรงพยาบาลชุมชน ขนาด - เตี้ย - แห่ง
- ๒) สำนักงานสาธารณสุขอำเภอ ๑ แห่ง
- ๓) โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบล ๗ แห่ง

๑.๒ สถานบริการสาธารณสุขเอกชน ประกอบด้วย

- ๑.๒.๑ คลินิกแพทย์ ๑๔ แห่ง
- ๑.๒.๒ คลินิกพยาบาล ๒๐ แห่ง
- ๑.๒.๓ ร้านขายยาแผนปัจจุบัน ๕ แห่ง
- ๑.๒.๔ ร้านขายยาแผนโบราณ ๖ แห่ง

๑.๓ จำนวนบุคลากรทางการแพทย์

- ๑.๓.๑ แพทย์ จำนวน ๘ คน
- ๑.๓.๒ ทันตแพทย์ จำนวน ๓ คน
- ๑.๓.๓ เภสัชกร จำนวน ๕ คน
- ๑.๓.๔ พยาบาล จำนวน ๓๓ คน
- ๑.๓.๕ เจ้าหน้าที่สาธารณสุข จำนวน ๕๖ คน
- ๑.๓.๖ อาสาสมัครสาธารณสุข(อสม.) จำนวน ๖๔๒ คน

๖.๖ ประเพณีและวัฒนธรรม

๑) การนับถือศาสนา

ประชาชนในอำเภอหนองบัวแดง จังหวัดชัยภูมิ ส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ มีสัดส่วนประมาณ ๙๕% ของประชากร รองลงมาคือศาสนาคริสต์ประมาณ ๓% และศาสนาอื่นๆ ประมาณ ๒% โดยมีวัดเป็นศูนย์รวมจิตใจของชุมชน ซึ่งใช้เป็นสถานที่จัดกิจกรรมและพิธีทางศาสนาในวันสำคัญต่าง ๆ เช่น วันมาฆบูชา วันวิสาขบูชา วันเข้าพรรษา และวันออกพรรษา นอกจากนี้ มีศาสนสถานต่าง ๆ ได้แก่ วัดกว่า ๗ แห่ง และโบสถ์คริสต์ในพื้นที่ด้วย

๒) วัฒนธรรมท้องถิ่นที่สำคัญ

อำเภอหนองบัวแดงมีวัฒนธรรมท้องถิ่นที่สะท้อนถึงวิถีชีวิตของชาวอีสานแท้ ๆ เช่น การฟ้อนรำพื้นบ้าน การละเล่นพื้นเมือง การสวดสรงัญญะ และพิธีกรรมทางความเชื่อพื้นถิ่น โดยเฉพาะประเพณีฮีตสิบสอง คองสิบสี่ เช่น

- ประเพณีบุญข้าวจี (กุมภาพันธ์)
- บุญผะเหวด (มีนาคม)
- บุญบั้งไฟ (พฤษภาคม-มิถุนายน)
- บุญข้าวสาก (กันยายน)
- บุญออกพรรษา (ตุลาคม)
- ประเพณีบุญกระรูป หนองบัวแดง ประเพณีบุญกระรูปเป็นประเพณีพื้นบ้านที่สำคัญของชาว

อำเภอหนองบัวแดง จังหวัดชัยภูมิ สะท้อนให้เห็นถึงภูมิปัญญาและความศรัทธาทางพระพุทธศาสนา โดยจัดขึ้นในช่วงออกพรรษา ซึ่งมักจะตรงกับวันขึ้น ๑๒-๑๕ ค่ำ เดือน ๑๑ ของทุกปี.

จุดเด่นของประเพณี

- การแห่ต้นกระรูป ซึ่งเป็นสัญลักษณ์แทนต้นหว่า ต้นไม้ประจำชมพูทวีป โดยต้นกระรูปจะถูกประดับตกแต่งอย่างสวยงามด้วยกระดาษสี ลายไทย และดาวที่ทำจากใบลาน มีความสูงตั้งแต่ ๓-๖ เมตร หรือมากกว่า
- การประกอบพิธีกรรมตามคติความเชื่อ เพื่อความร่มเย็นและเป็นสิริมงคลแก่ชุมชน

- การจุดต้นกระฐูปบูชาพระสัมมาสัมพุทธเจ้าในวาระที่พระองค์เสด็จลงจากสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ หลังโปรดพุทธมารดา

ความเป็นมา

- ไม่ปรากฏหลักฐานแน่ชัดว่าประเพณีนี้เริ่มเมื่อใด ทราบแต่เพียงว่าในปี พ.ศ. ๒๕๓๒ ชาวบ้านได้ร่วมกันฟื้นฟูการแห่กระฐูปถวายวัด และในปี พ.ศ. ๒๕๔๕ เทศบาลตำบลหนองบัวแดงได้ยกระดับให้เป็นงานประเพณีสำคัญ และได้รับการส่งเสริมให้เป็นเทศกาลท้องถิ่นอย่างเป็นทางการ.

ไฮไลต์ของงาน

- ขบวนแห่กระฐูป ขบวนนางรำ ธิดากระฐูป
- ประกวดต้นกระฐูป การแสดงดนตรี การจำหน่ายสินค้า OTOP
- การแสดงศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้านต่าง ๆ ตลอดระยะเวลาของงาน
- การเข้าร่วมของชาวบ้านและหน่วยงานท้องถิ่นอย่างคึกคัก สร้างมูลค่าทางวัฒนธรรมและส่งเสริมการท่องเที่ยว.

ความสำคัญ

ประเพณีบุญกระฐูปนับเป็นหนึ่งเดียวในประเทศไทย สืบทอดความเชื่อและภูมิปัญญาของชาวบ้าน โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อถวายเป็นพุทธบูชา และยังเป็นโอกาสที่ชาวหนองบัวแดงจะได้แสดงออกถึงเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมที่หาได้ยาก

๗ การใช้ประโยชน์ที่ดิน อำเภอหนองบัวแดง จังหวัดชัยภูมิ

อำเภอหนองบัวแดง มีการใช้ประโยชน์ที่ดินส่วนใหญ่เป็นพื้นที่พืชไร่ จำนวนประมาณ ๕๒๐,๐๖๐ ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ ๓๗.๕ ของพื้นที่ทั้งหมด รองลงมาคือพื้นที่นา จำนวนประมาณ ๓๘๘,๑๕๓ ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ ๒๘.๐ และพื้นที่ป่า จำนวนประมาณ ๒๔๒,๖๙๐ ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ ๑๗.๕ ของพื้นที่ทั้งหมดของอำเภอ

ตารางที่ ๑๐ แสดงการใช้ประโยชน์ที่ดิน อำเภอหนองบัวแดง จังหวัดชัยภูมิ

ประเภท	เนื้อที่ (ไร่)	ร้อยละ
พื้นที่ป่า	๒๔๒,๖๙๐	๑๗.๕
พืชไร่	๕๒๐,๐๖๐	๓๗.๕
ไม้ยืนต้น	๖๙,๓๔๐	๕
ไม้ผล	๔๑,๖๐๕	๓
พืชสวน	๑๓,๘๖๘	๑
พื้นที่นา	๓๘๘,๑๕๓	๒๘
พืชน้ำ	๒,๐๘๐	๐.๑
สถานที่เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ	๑,๓๘๗	๐.๑
ทุ่งหญ้าและโรงเลี้ยงสัตว์	๘,๓๒๑	๐.๖
พื้นที่ลุ่ม	๖,๙๓๔	๐.๕
พื้นที่น้ำ	๒๐,๘๐๒	๑.๕
พื้นที่ชุมชนและสิ่งปลูกสร้าง	๕๘,๒๔๘	๔.๒
พื้นที่เบ็ดเตล็ด	๑๓,๓๔๓	๑

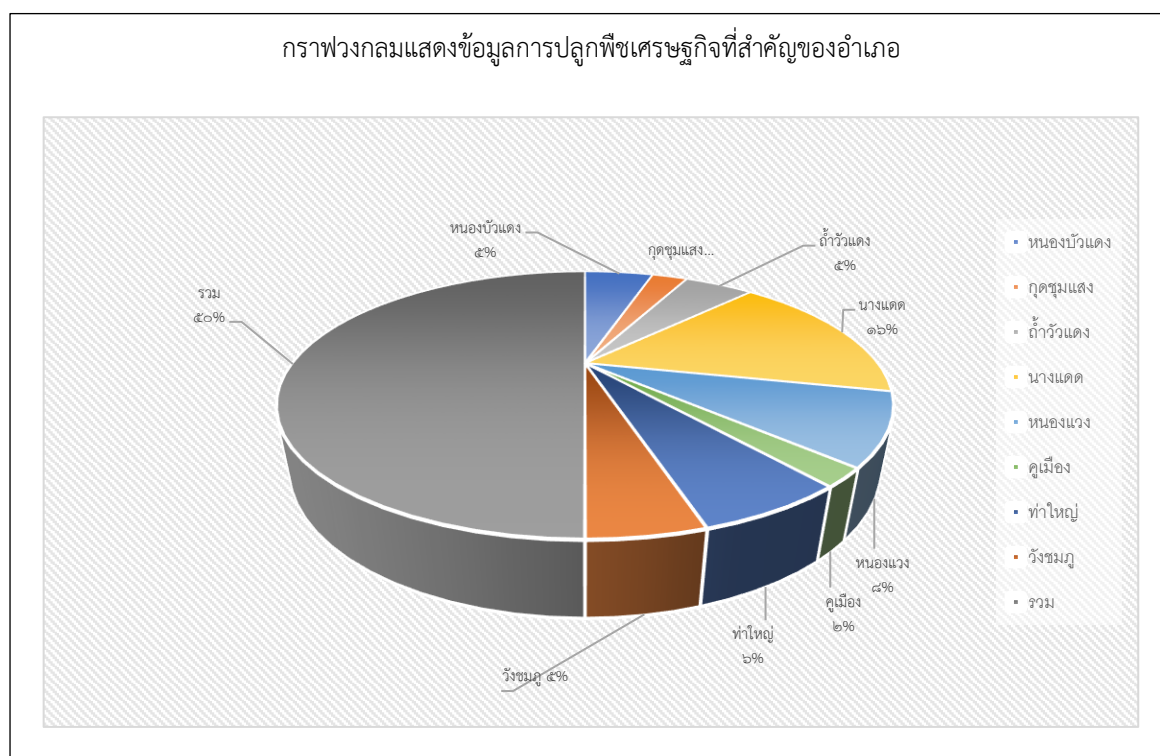
๘ ข้อมูลด้านการเกษตรที่สำคัญ/พืชเศรษฐกิจที่สำคัญ

อำเภอหนองบัวแดง พื้นที่ปลูกพืชเศรษฐกิจหลัก ได้แก่ ข้าว มีพื้นที่ปลูกมากจำนวน ๓๓๙,๙๕๗.๒๒ ไร่ รองลงมา คือ อ้อยโรงงาน มีพื้นที่ปลูก จำนวน ๓๕,๓๗๒.๑๖ ไร่ และมันสำปะหลัง มีพื้นที่ปลูก จำนวน ๓๒,๖๒๐ ไร่ ตามลำดับ นอกจากนี้ ยังมีพื้นที่ปลูกไม้ผล จำนวน ๗,๒๗๗ ไร่

ตารางที่ ๑๑ แสดงข้อมูลการปลูกพืชเศรษฐกิจที่สำคัญของอำเภอหนองบัวแดง จังหวัดชัยภูมิ

ตำบล	ข้อมูลพื้นฐานด้านการเกษตร (ไร่) อำเภอหนองบัวแดง จังหวัดชัยภูมิ					
	พื้นที่ทั้งหมด	ข้าว	อ้อยโรงงาน	มันสำปะหลัง	ไม้ผล	รวมทั้งหมด
หนองบัวแดง	๑๓๔,๒๐๙	๑๗๗,๓๘	๒,๖๔๐	๑๑๓	๖๔	๒,๘๑๗
กุดชุมแสง	๖๙,๐๙๔	๒๔,๔๗๘	๑,๗๒๑	๔๙๑	๑๑๙	๒,๓๓๑
ถ้ำวัวแดง	๑๓๓,๗๑๙	๔๐,๒๔๑	๔,๕๒๙	๑๐,๘๔๗	๓๙๐	๑๕,๗๖๖
นางแดด	๔๕๒,๒๕๘	๑๙,๓๐๓	๓,๕๑๗	๔,๕๗๖	๖,๐๓๕	๑๔,๑๒๘
หนองแวง	๒๓๕,๑๒๕	๑๗,๗๖๗	๕,๑๖๐	๑,๖๒๕	๒๕๘	๗,๐๔๓
คูเมือง	๕๘,๗๘๒	๒๗,๗๖๗	๔,๖๖๕	๓,๗๖๗	๖๙	๘,๕๐๑
ท่าใหญ่	๑๗๑,๒๓๒	๑๙,๐๘๔	๙,๐๕๗	๕,๔๕๐	๑๘๕	๑๔,๖๙๒
วังชมพู	๑๓๐,๒๖๙	๑๓,๗๘๖	๔,๐๘๐	๕,๗๕๑	๑๕๗	๙,๙๘๘
รวม	๑,๓๘๔,๖๘๘	๓๓๙,๙๕๗	๓๕,๓๗๒	๓๒,๖๒๐	๗,๒๗๗	๗๕,๒๖๙

ที่มา : กรมส่งเสริมการเกษตร, พ.ศ.๒๕๖๗



ภาพที่ ๑๕ แสดงข้อมูลการปลูกพืชเศรษฐกิจที่สำคัญ อำเภอหนองบัวแดง จังหวัดชัยภูมิ

ที่มา : กรมส่งเสริมการเกษตร ,พ.ศ. ๒๕๖๗

๙ องค์กรและสถาบันต่าง ๆ

อำเภอหนองบัวแดง มีกลุ่มสถาบันเกษตรกร กลุ่มอาชีพการเกษตร ซึ่งได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากหน่วยงานราชการ หลายกลุ่ม กลุ่มอาชีพการเกษตร กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร ได้รับการสนับสนุนจากองค์การบริหารส่วนท้องถิ่น มีกลุ่มต่างๆ ดังนี้

ตารางที่ ๑๒ รายชื่อกลุ่มผู้ผลิต และผู้ประกอบการ OTOP ที่ได้รับการลงทะเบียน

ที่	ชื่อกลุ่ม	ชื่อประธานกลุ่ม/ เจ้าของกิจการ	ชื่อผลิตภัณฑ์	สถานที่ตั้ง		
				เลขที่	หมู่ที่	ตำบล
๑	กลุ่มผ้าทอผ้าฝ้ายอมสี ธรรมชาติ	นางสมใจ คงชัยภูมิ	ผ้าไหม/ผ้าฝ้ายอมสี ธรรมชาติ	๑๓๖	๔	กุดชุมแสง
๒	กลุ่มผ้าไหมลายสิริราช พัสดราภรณ์	นางสุชาดา คงสระพัง	สบู่โปรตีนไหม		๒	กุดชุมแสง
๓	กลุ่มกล้วยหอมทอง หนองบัวแดง	นางทองปึก เพ็งจันดา	กล้วยหอมทอง		๗	ถ้ำวัวแดง
๔	กลุ่มผลิตกระชูป	นางวิภาพร คำวันสา	กระชูปสมุนไพร โบราณ	๔๖	๑๕	หนองบัวแดง
๕	กลุ่มแปรรูปข้าว	นางเรียมตา เดชเจริญ	ข้าวอินทรีย์	๕๓	๑๕	หนองบัวแดง

ที่มา: สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอหนองบัวแดง,พ.ศ. ๒๕๖๘

ตารางที่ ๑๓ จำนวนผลิตภัณฑ์ที่ลงทะเบียน OTOP จำแนกตามผลิตภัณฑ์

ประเภทผลิตภัณฑ์	จำนวน
อาหาร	๑
ผ้า เครื่องแต่งกาย	๒
ของใช้ ของตกแต่ง ของที่ระลึก	๑
รวม	๕

ที่มา : สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอหนองบัวแดง,พ.ศ. ๒๕๖๗

บทที่ ๒

การวิเคราะห์สถานการณ์การเกษตรของอำเภอ

๑ ข้อมูลประกอบการวิเคราะห์

๑.๑ เกษตรกรและองค์กรเกษตรกร

๑) เกษตรกร

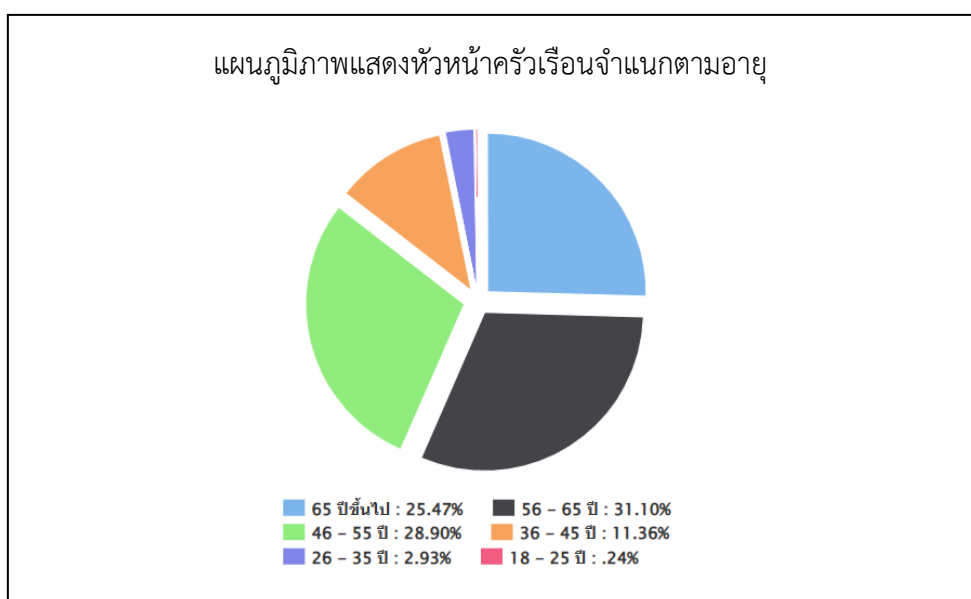
(๑) ครัวเรือนเกษตรกร

อำเภอหนองบัวแดง มีครัวเรือนเกษตรกร จำนวน ๑๖,๕๑๒ ครัวเรือน โดยมีหัวหน้าครัวเรือน เกษตรกร อายุระหว่าง ๕๖ - ๖๕ ปี จำนวน ๕,๑๓๖ ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ ๓๑.๑๐ รองลงมาอายุระหว่าง ๔๖ - ๕๕ ปี คิดเป็นร้อยละ ๒๘.๙๐ และอายุ ๖๕ ปีขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ ๒๕.๔๗ ตามลำดับ

ตารางที่ ๑๔ แสดงหัวหน้าครัวเรือนจำแนกตามอายุ อำเภอหนองบัวแดง จังหวัดชัยภูมิ

ช่วงอายุ (ปี)	ครัวเรือน	ร้อยละ
๖๕ ปีขึ้นไป	๔,๒๐๕.๐๐	๒๕.๔๗
๕๖ - ๖๕ ปี	๕,๑๓๖.๐๐	๓๑.๑๐
๔๖ - ๕๕ ปี	๔,๗๗๒.๐๐	๒๘.๙๐
๓๖ - ๔๕ ปี	๑,๘๗๖.๐๐	๑๑.๓๖
๒๖ - ๓๕ ปี	๔๘๔.๐๐	๒.๙๓
๑๘ - ๒๕ ปี	๓๙.๐๐	๐.๒๔
รวม	๑๖,๕๑๒.๐๐	๑๐๐

ที่มา : กรมส่งเสริมการเกษตร, พ.ศ. ๒๕๖๖



ภาพที่ ๑๖ แสดงหัวหน้าครัวเรือนเกษตรกรจำแนกตามอายุ อำเภอหนองบัวแดง จังหวัดชัยภูมิ
(ที่มา : กรมส่งเสริมการเกษตร, พ.ศ. ๒๕๖๖)

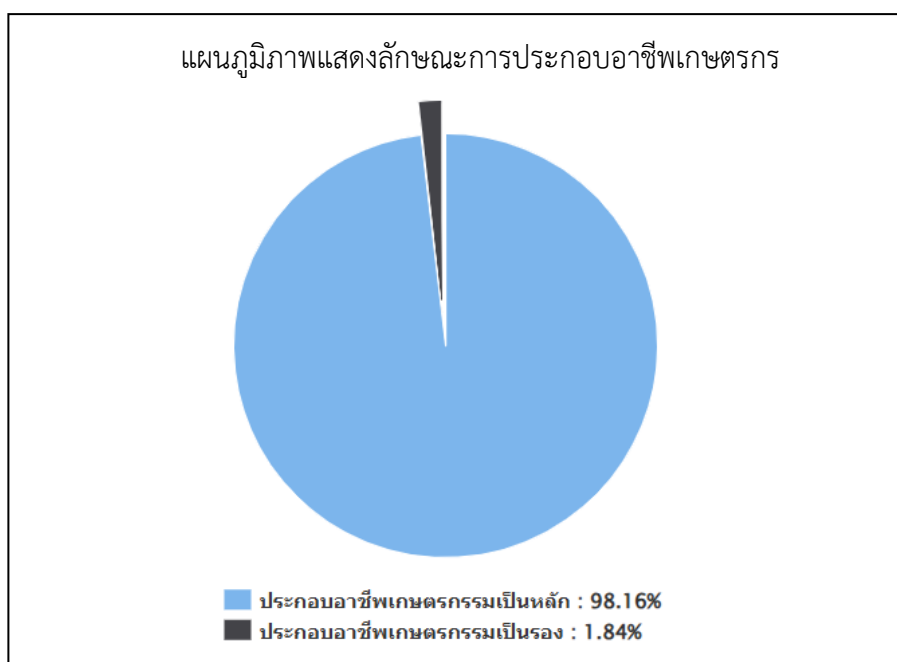
(๒) ลักษณะการประกอบอาชีพ

อำเภอหนองบัวแดง มีเกษตรกรที่ประกอบอาชีพหลักส่วนใหญ่เป็นการประกอบอาชีพเกษตรกรรม เป็นหลัก จำนวน ๑๖,๒๐๙ ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ ๙๘.๑๖ และประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นรอง จำนวน ๓๐๓ ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ ๑.๘๔

ตารางที่ ๑๕ แสดงลักษณะการประกอบอาชีพเกษตรกร อำเภอหนองบัวแดง จังหวัดชัยภูมิ

ลักษณะการประกอบอาชีพ	ครัวเรือน	ร้อยละ
ประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลัก	๑๖,๒๐๙.๐๐	๙๘.๑๖
ประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นรอง	๓๐๓.๐๐	๑.๘๔

ที่มา : กรมส่งเสริมการเกษตร, พ.ศ. ๒๕๖๖



ภาพที่ ๑๗ แสดงลักษณะการประกอบอาชีพ อำเภอหนองบัวแดง จังหวัดชัยภูมิ
(ที่มา : กรมส่งเสริมการเกษตร, พ.ศ. ๒๕๖๖)

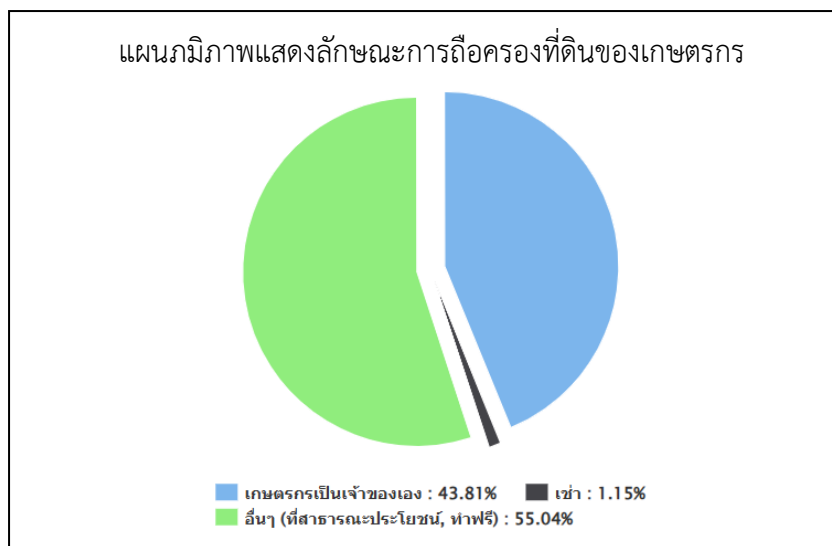
(๓) ลักษณะการถือครองที่ดิน

ลักษณะการถือครองที่ดินของเกษตรกรอำเภอหนองบัวแดง ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่อื่น ๆ (ที่สาธารณะประโยชน์, ทำฟรี) จำนวน ๑๐,๐๖๓ ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ ๕๕.๐๔ รองลงมาคือเกษตรกรเป็นเจ้าของเอง จำนวน ๘,๐๑๐ ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ ๔๓.๘๑ และเช่า จำนวน ๒๑๑ ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ ๑.๑๕ ตามลำดับ

ตารางที่ ๑๖ แสดงลักษณะการถือครองที่ดินของเกษตรกร อำเภอนองบัวแดง จังหวัดชัยภูมิ

ลักษณะการถือครอง	ครัวเรือน	ร้อยละ
เกษตรกรเป็นเจ้าของ	๘,๐๑๐.๐๐	๔๓.๘๑
อื่นๆ (ที่สาธารณะประโยชน์, ทำฟรี)	๑๐,๐๖๓.๐๐	๕๕.๐๔
เช่า	๒๑๑.๐๐	๑.๑๕

ที่มา : กรมส่งเสริมการเกษตร, พ.ศ. ๒๕๖๖



ภาพที่ ๑๘ แสดงลักษณะการถือครองที่ดิน อำเภอนองบัวแดง จังหวัดชัยภูมิ

(ที่มา : กรมส่งเสริมการเกษตร, พ.ศ. ๒๕๖๖)

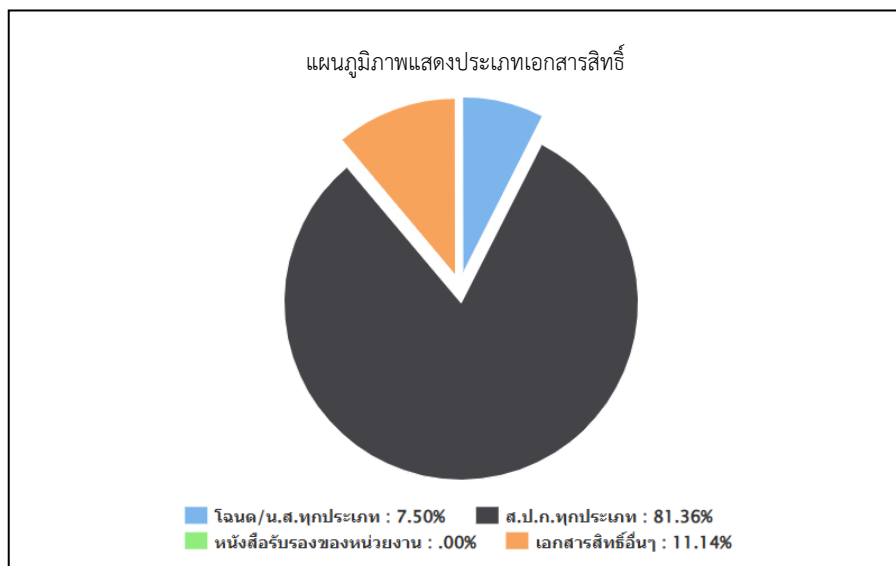
(๔) ประเภทเอกสารสิทธิ์ (เฉพาะเกษตรกรเป็นเจ้าของ)

เกษตรกรอำเภอนองบัวแดง มีการถือครองที่ดินแบบเอกสารสิทธิ์ประเภท สป.ก. จำนวน ๖,๗๘๐ ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ ๘๑.๓๖ รองลงมาคือไม่มีเอกสารสิทธิ์ จำนวน ๙๒๘ ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ ๑๑.๑๔ และเอกสารสิทธิ์ประเภทโฉนด จำนวน ๖๒๕ ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ ๗.๕๐ ตามลำดับ

ตารางที่ ๑๗ แสดงลักษณะประเภทเอกสารสิทธิ์ อำเภอนองบัวแดง จังหวัดชัยภูมิ

ประเภทเอกสารสิทธิ์ (ครัวเรือน)				รวม
โฉนด/น.ส.ทุกประเภท	ส.ป.ก. ทุกประเภท	หนังสือรับรอง ของหน่วยงาน	ไม่มีเอกสารสิทธิ์	
๖๒๕.๐๐	๖,๗๘๐.๐๐	๐.๐๐	๙๒๘.๐๐	๘,๐๑๐.๐๐

ที่มา : กรมส่งเสริมการเกษตร, พ.ศ. ๒๕๖๖



ภาพที่ ๑๙ แสดงประเภทเอกสารสิทธิ์ อำเภอหนองบัวแดง จังหวัดชัยภูมิ
(ที่มา : กรมส่งเสริมการเกษตร, พ.ศ. ๒๕๖๖)

๒) องค์กรและสถาบันเกษตรกร

(๑) กลุ่มเกษตรกร/สถาบัน

อำเภอหนองบัวแดง มีกลุ่มส่งเสริมอาชีพ ๕ กลุ่ม มีสมาชิก ๕๖ ราย กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร ๙ กลุ่ม สมาชิก ๑๐๐ ราย กลุ่มยุวเกษตรกร ๑๙ กลุ่ม สมาชิก ๓๐๘ ราย วิสาหกิจชุมชนแห่ง สมาชิก ...ราย สหกรณ์ จำนวน ๒ แห่ง สมาชิก ๑,๖๘๙ ราย และกลุ่มเกษตรกร - กลุ่ม สมาชิก - ราย

ตารางที่ ๑๘ แสดงจำนวนและสมาชิกสถาบันเกษตรกรอำเภอหนองบัวแดง จังหวัดชัยภูมิ

ตำบล	กลุ่มส่งเสริม		กลุ่มแม่บ้าน		กลุ่มยุว		วิสาหกิจ		สหกรณ์		กลุ่ม	
	กลุ่ม	สมาชิก (ราย)	กลุ่ม	สมาชิก ก	กลุ่ม	สมาชิก ก	แห่ง	สมาชิก ก	แห่ง	สมาชิก ก	กลุ่ม	สมาชิก ก
กุดชุมแสง	๑	๑๐	๑	๑๖	๕	๙๒	๒๙	๖๙๖	-	-	-	-
คูเมือง	๑	๑๐	๑	๑๐	๑	๑๙	๘	๑๙๒	-	-	-	-
ถ้ำวัวแดง	๒	๒๖	๑	๑๒	๑	๒๐	๑๖	๓๘๔	-	-	-	-
ท่าใหญ่	-	-	๑	๑๐	๒	๔๖	๑๓	๓๑๒	-	-	-	-
นางแดด	-	-	๑	๑๒	-	-	๒๑	๕๐๔	-	-	-	-
วังชมพู	-	-	๑	๑๐	๑	๑๐	๓	๗๒	-	-	-	-
หนองบัวแดง	-	-	๑	๑๐	๖	๙๑	๒๙	๖๖๗	๒	๑,๖๘๙	-	-
หนองแวง	๑	๑๐	๒	๒๐	๒	๔๐	๓๒	๗๖๘	-	-	-	-
รวม	๕	๔๖	๙	๑๐๐	๑๙	๓๐๘	๑๕๑	๓,๗๓๓	๒	๑,๖๘๙		

ที่มา : กรมส่งเสริมการเกษตร, พ.ศ. ๒๕๖๗

๓) ศูนย์เรียนรู้และเครือข่าย

อำเภอหนองบัวแดง มีแหล่ง/ศูนย์เรียนรู้และบริการด้านการเกษตร มีศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) ๑ ศูนย์ และศพก. เครือข่าย ๔๒ ศูนย์ ศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน ๑ ศูนย์ ศูนย์จัดการดินและปุ๋ย ๑ ศูนย์ ศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล ๘ ศูนย์ ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง ๑๒ ศูนย์ และศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีด้านการพัฒนาที่ดิน ๑ ศูนย์

ตารางที่ ๑๙ แสดงจำนวนแหล่ง/ศูนย์เรียนรู้และบริการด้านการเกษตร อำเภอหนองบัวแดง จังหวัดชัยภูมิ

ตำบล	ศพก.	ศพก. เครือข่าย	ศจช.	ศดปช.	ศบกด.	ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจ พอเพียง			ศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยี ด้านการพัฒนาที่ดิน
						กษ.	ปศุสัตว์	ปฏิรูป	
กุดชุมแสง	-	๗	-	-	๑	๑	๑	-	-
คูเมือง	-	๒	-	-	๑	-	-	-	-
ถ้ำวัวแดง	-	๒	-	-	๑	-	-	-	-
ท่าใหญ่	-	๒	-	-	๑	๑	-	-	-
นางแดด	-	๔	-	๑	๑	๑	-	-	-
วังชมพู	-	๑	-	-	๑	-	-	-	-
หนองบัวแดง	-	๖	-	-	๑	๒	-	-	-
หนองวาง	๑	๑๘	๑	๑	๑	๖	-	-	๑
รวม	๑	๔๒	๑	๒	๘	๑๑	๑	-	๑

ที่มา :กรมส่งเสริมการเกษตร, พ.ศ. ๒๕๖๖

(๑) อาสาสมัครเกษตร

อำเภอหนองบัวแดง มีอาสาสมัครเกษตร จำนวน ๑๓๐ คน โดยมีเกษตรกรหมู่บ้านจำนวนมากที่สุด จำนวน ๑๓๐ ราย รองลงมาคือหมอดินอาสา ๑๒๙ราย และปศุสัตว์อาสา ๓๑ ราย ตามลำดับ อย่างไรก็ตาม เกษตรบางรายทำหน้าที่อาสามากกว่า ๑ หน้าที่

ตารางที่ ๒๐ แสดงข้อมูลอาสาสมัครเกษตรอำเภอหนองบัวแดง จังหวัดชัยภูมิ

ตำบล	หน่วยงาน /อาสาสมัครเกษตร (ราย)								
	อาสาสมัคร รณ หลวง	ครู บัญชี อาสา	ประมง อาสา	อาสา ปศุสัตว์	หมอ ดิน อาสา	เกษตร หมู่บ้าน	สหกรณ์	เศรษฐกิจ การเกษตร ร	อาสาสมัคร ปฏิบัติ ที่ดิน
กุดชุมแสง	๒	๑	๒	๑๔	๑๗	๑๘	๒	-	๑
คูเมือง	-	-	๓	๕	๑๗	๑๗	-	-	๒
ถ้ำวัวแดง	-	-	๑	๑	๑๒	๑๒	-	-	๑
ท่าใหญ่	-	-	๑	๑	๑๑	๑๑	-	-	๒
นางแดด	๓	-	๑	๒	๒๒	๒๒	-	-	๒
วังชมพู	-	-	๒	-	๑๑	๑๑	-	-	๐
หนองบัวแดง	-	๒	๖	๕	๑๙	๑๙	-	-	๑
หนองวาง	๒	๑	๒	๓	๒๐	๒๐	๒	๑	๖
รวม	๗	๔	๑๘	๓๑	๑๒๙	๑๓๐	๔	๑	๑๕

ที่มา :กรมส่งเสริมการเกษตร. (๒๕๖๓). ระบบฐานข้อมูลอาสาสมัครเกษตร (อกษ.) และอาสาสมัครเกษตรหมู่บ้าน (อกม.). สืบค้นจาก <https://asa-center.doae.go.th/report-๓>

(๒) ประชาชนชาวบ้าน

อำเภอหนองบัวแดง มีประชาชนชาวบ้านภายใต้โครงการเกษตรตามแนวทฤษฎีใหม่ โดยยึดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งการดำเนินการโครงการได้คัดเลือกประชาชนชาวบ้านเป็นผู้ดำเนินการถ่ายทอดองค์ความรู้ตามวิถีของประชาชนแต่ละคน ซึ่งในอำเภอหนองบัวแดง มีประชาชนชาวบ้านจำนวน ๑ คน

นายบุญชิต สมิตละ ประธานศูนย์ประชาชนชาวบ้าน บ้านท่าแจ้ง ตำบลหนองวาง อำเภอหนองบัวแดง จังหวัดชัยภูมิ เชี่ยวชาญการทำเกษตรผสมผสานเน้นเกษตรอินทรีย์พึ่งพาตนเอง เปิดศูนย์เรียนรู้ให้เกษตรกรเข้ามาอบรมหาความรู้ด้านการเกษตรสามารถนำไปใช้ในชีวิตรประจำวันได้ ประกอบอาชีพทำการเกษตรเป็นอาชีพหลัก เช่น ทำนา ทำสวน และรายได้ส่วนใหญ่มาจากการทำสวน ซึ่งจะมีรายได้หมุนเวียนตลอดปีจากการผลิตสินค้าทางการเกษตรหลายๆ อย่าง เช่น ไม้ผล พืชผัก พืชสมุนไพร การขยายพันธุ์พืชเพื่อปลูกเองและจำหน่ายให้เกษตรกรรายอื่นๆ การทำปุ๋ยหมักชีวภาพ สารขับไล่แมลงจากพืชสมุนไพร ใช้เองและจำหน่าย รวมถึงการผลิตของใช้ในครัวเรือน จากการนำผลผลิตที่ได้จากสวนมาแปรรูป เช่น การทำน้ำยาแชมพู การทำน้ำยาเอนกประสงค์ การทำสบู่ ซึ่งผลิตใช้เองและจำหน่ายแก่เกษตรกรรายอื่นๆ และได้้นำความรู้และประสบการณ์มาใช้เป็นจุดสาธิตของศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลหนองวาง อำเภอหนองบัวแดง ด้านการผลิตพืชอินทรีย์เป็นจุดเรียนรู้ของศูนย์การศึกษาออกโรงเรียน เป็นศูนย์บัญชีรับ-จ่ายในครัวเรือนของสำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์ชัยภูมิ และหน่วยงานอื่นๆ ที่สนใจและสามารถขยายผลให้เกษตรกรรายอื่นๆ ในพื้นที่ใกล้เคียงได้ มีองค์ความรู้การทำปุ๋ยหมักอินทรีย์เพิ่มผลผลิตด้วยภูมิปัญญาชาวบ้าน ดังนี้

วัสดุดิบ

๑. ขี้วัว ๒๐๐ กก.
๒. ฟาง ๑๐๐๐ กก.
๓. สารเร่ง พด.๒ ๑ ซอง
๔. รำอ่อน ๓ ปี
๕. ปุ๋ยยูเรีย ๒ กก.
๖. กากน้ำตาล ๔ ลิตร
๗. น้ำ ๑๐๐ ลิตร

ขั้นตอนวิธีการหมัก

ขั้นตอนที่ ๑

๑. นำฟางมาเรียงชั้นแรก ๓๐๐ กก.
๒. โรยขี้วัว ๕๐ กก.
๓. โรยรำอ่อน ๑ ปี
๔. นำน้ำ กากน้ำตาล ปุ๋ยยูเรีย และสารเร่งพด.๒ ผสมกันแช่ไว้ ๑๕ นาที แล้วรดส่วนผสมทั้งหมดให้ทั่ว

กองฟาง

ขั้นตอนที่ ๒

๑. ทำเหมือนขั้นตอนแรก

ขั้นตอนที่ ๓

๑. ทำเหมือนขั้นตอนที่สอง แต่โรยขี้วัวที่เหลือให้หมด แล้วคลุมด้วยผ้าใบ หลังจากนั้นกลับกองปุ๋ยทุกๆ ๗ วัน ประมาณ ๓ ครั้ง ใช้เวลาในการหมักประมาณ ๑ เดือน ก็สามารถนำไปใช้ได้

ขั้นตอนการนำไปใช้

ใช้ผสมกับดินเพื่อปลูกพืช และไม้ผลต่างๆหรือหว่านรอบโคนต้น เพื่อย่อยสลายดิน ทำให้ดินร่วนดี พืชแข็งแรง

อัตราการใช้

ใช้ในนาข้าว ๕๐ กก.ต่อ ๑ ไร่

ใช้รองกันหลุม ๑ กก./ต้น/หลุม

ตารางที่ ๒๑ แสดงข้อมูลปราชญ์ชาวบ้านอำเภอนองบัวแดง จังหวัดชัยภูมิ

ตำบล	จำนวน (ราย)	ชื่อ - สกุล	ที่อยู่	องค์ความรู้ด้าน
หนองแวง	๑	นายบุญชิต สมิตถะ	ม.๑๕ ต.หนองแวง	เกษตรผสมผสาน
รวม	๑			

ที่มา :กรมส่งเสริมการเกษตร, พ.ศ. ๒๕๖๖

(๓) ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร

ชื่อ : ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร กิจกรรมการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตข้าว

ชื่อเกษตรกรต้นแบบ : นายมีมิตร ธงพรรษา

บ้านเลขที่ ๕๔ ม.๒๐ ต.หนองแวง อ.หนองบัวแดง จ.ชัยภูมิ

สถานการณ์ของพื้นที่ : ตำบลหนองแวง อำเภอหนองบัวแดง จังหวัดชัยภูมิ เป็นพื้นที่ที่มีความหลากหลายทางการเกษตร โดยมีการปลูกพืชเศรษฐกิจหลายชนิด เช่น ข้าว อ้อยโรงงาน มันสำปะหลัง และยางพารา นอกจากนี้ยังมีการเลี้ยงสัตว์ เช่น โคเนื้อ สุกร และไก่พื้นเมือง ซึ่งเป็นแหล่งรายได้สำคัญของเกษตรกรในพื้นที่

แนวทางการพัฒนา : เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับภาคการเกษตรในตำบลหนองแวง ควรมีการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมในการเกษตร เช่น การใช้ปุ๋ยชีวภาพ การจัดการน้ำอย่างมีประสิทธิภาพ และการปลูกพืชหมุนเวียน นอกจากนี้ การจัดตั้งกลุ่มเกษตรกรและสหกรณ์จะช่วยเพิ่มอำนาจต่อรองในตลาดและสร้างความยั่งยืนให้กับชุมชน การพัฒนาช่องทางการตลาดใหม่ ๆ เช่น การขายสินค้าเกษตรผ่านแพลตฟอร์มออนไลน์ จะช่วยเพิ่มรายได้ให้กับเกษตรกรและขยายตลาดไปยังผู้บริโภคที่กว้างขึ้น ด้วยการร่วมมือระหว่างหน่วยงานภาครัฐ เอกชน และชุมชน ตำบลหนองแวงสามารถพัฒนาภาคการเกษตรให้มีความยั่งยืนและเพิ่มคุณภาพชีวิตของประชาชนในพื้นที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

จุดเด่นของศูนย์เรียนรู้ : การลดต้นทุนการผลิตข้าว

หลักสูตรเรียนรู้ : ๑. แนวทางการลดต้นทุน

๒. เพิ่มผลผลิตข้าว

หลักสูตรบังคับ

๑. การวิเคราะห์ดิน

๒. การทำปุ๋ยสั่งตัด

๓. การทำปุ๋ยอินทรีย์

หลักสูตรเสริม

๑. การทำนาอินทรีย์

ศูนย์เครือข่าย จำนวน ๔๒ ศูนย์

ตารางที่ ๒๒ ศูนย์เครือข่ายของศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรอำเภอหนองบัวแดง จังหวัดชัยภูมิ

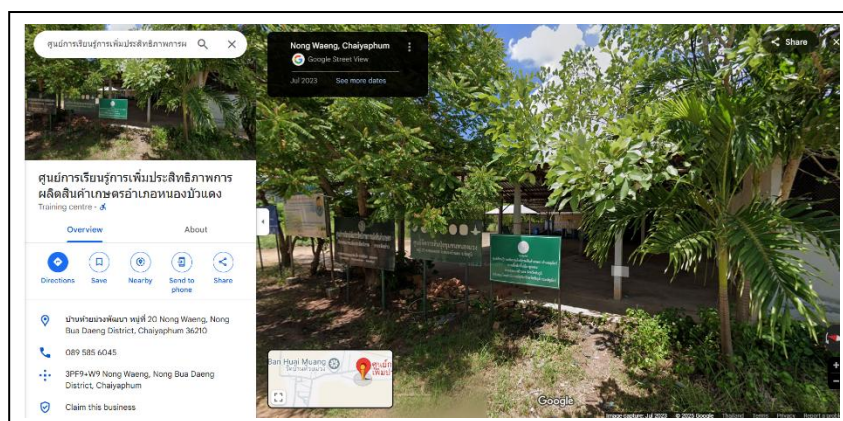
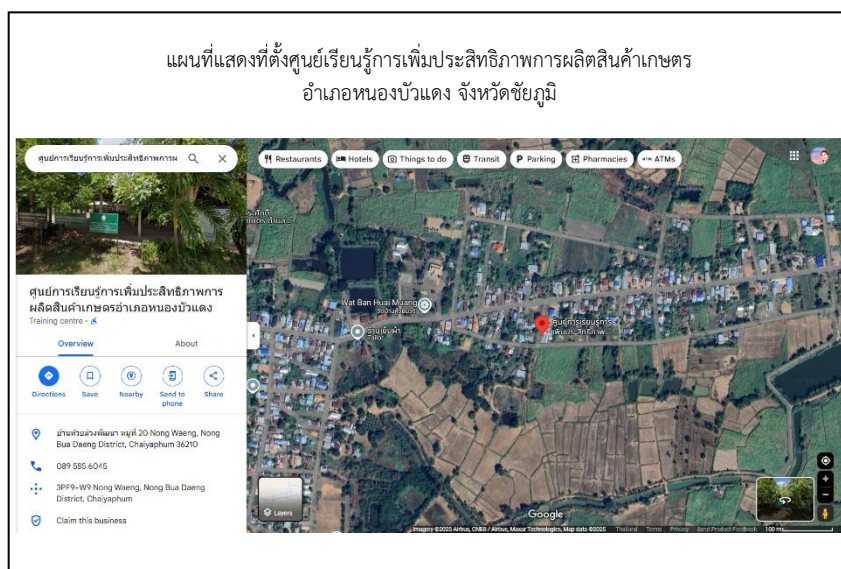
แบบสรุปข้อมูล						
ศูนย์เครือข่ายของศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรอำเภอหนองบัวแดง จังหวัดชัยภูมิ						
ที่	ชื่อศูนย์เครือข่าย	ประเภท/กิจกรรมหลัก	ที่ตั้งศูนย์		ชื่อ - นามสกุลประธานศูนย์	เบอร์โทรศัพท์ประธานศูนย์เครือข่าย
			หมู่	ตำบล		
๑	ปราชญ์เกษตรตำบลหนองแวง	ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง/เกษตรทฤษฎีใหม่/เกษตรผสมผสาน	๑๕	หนองแวง	นายบุญชิต สมัดทะ	๐๘-๐๗๓๐-๐๐๖๔
๒	วิสาหกิจชุมชนปลูกหน่อไม้ฝรั่ง	ศูนย์เรียนรู้พืชผัก	๕	หนองแวง	นายโสภา พงษ์สะพัง	๐๘-๑๑๕๒-๗๒๖๖

๓	วิสาหกิจชุมชนผลิตมะม่วงนอกฤดู	ศูนย์เรียนรู้ด้านไม้ผล	๑๓	หนองแขวง	นางรุ่งนภา โสลา	๐๘-๗๙๓๑-๕๗๓๐
๔	วิสาหกิจชุมชนผลิตข้าวบ้านห้วยไผ่เหนือ	ศูนย์เรียนรู้ด้านข้าว / ศูนย์ข้าวชุมชน	๑๑	หนองแขวง	นายบัณฑิต นาสีเสียด	๐๙-๖๗๓๔-๐๕๔๐
๕	การเพาะเลี้ยงปลา	ศูนย์เรียนรู้ด้านประมง	๑๐	หนองแขวง	นายสมคิด ภูสังข์	๐๙-๓๓๕๘-๘๓๕๓
๖	ศูนย์เรียนรู้ด้านการพัฒนาที่ดิน	ศูนย์เรียนรู้ด้านการจัดการดิน	๑๗	หนองแขวง	นายไพศาล แดงพะยงค์	๐๙-๘๒๙๘-๕๐๙๙
๗	วิสาหกิจชุมชนปลูกกล้วยหอมทองเพื่อการส่งออกหนองบัวแดง	ศูนย์เรียนรู้ด้านไม้ผล	๗	ลำพูน	นายอุดมศักดิ์ เพ็งจันดา	๐๘-๔๗๖๗-๕๗๔๙
๘	กลุ่มเลี้ยงโคเนื้อบ้านหนองแก	ศูนย์เรียนรู้ด้านปศุสัตว์	๕	กุดชุมแสง	นายประมาณ แก้วเมืองกลาง	๐๙-๓๓๖๑-๙๔๗๘
๙	ศูนย์เรียนรู้ด้านประมง	ศูนย์เรียนรู้ด้านประมง	๑๗	กุดชุมแสง	นายประสิทธิ์ ชื่นภูเขียว	๐๘-๕๗๖๔-๒๙๐๒
๑๐	กลุ่มข้าวอินทรีย์ตำบลหนองแขวง	ศูนย์เรียนรู้ด้านข้าว / ศูนย์ข้าวชุมชน	๑๓	หนองแขวง	นายประยูร ไชยแสง	๐๘-๒๑๕๘-๔๔๐๓
๑๑	อ้อยแปลงใหญ่ตำบลกุดชุมแสง	ศูนย์เรียนรู้ด้านพืชไร่	๖	กุดชุมแสง	นายสุทธิ ทะนารี	๐๙-๕๙๔๑-๘๗๙๑
๑๒	มะม่วงแปลงใหญ่บ้านโหล่น	ศูนย์เรียนรู้ด้านไม้ผล	๖	นางแดด	นายอิทธิพล สายสี	๐๙-๕๙๐๕-๐๐๔๕
๑๓	ศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน	ศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน (ศคปช.)	๒๐	หนองแขวง	นายปรีชา ฝอยเงิน	๐๙-๑๓๔๑-๖๗๘๑
๑๔	ศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน	ศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน (ศจช.)	๒๐	หนองแขวง	นายประยูร ไชยแสง	๐๘-๒๑๕๘-๔๔๐๓
๑๕	วิสาหกิจชุมชนกลุ่มปลูกข้าวกุดชุมแสง	ศูนย์เรียนรู้ด้านข้าว / ศูนย์ข้าวชุมชน	๑๔	กุดชุมแสง	นางทองลา พงษ์จันทร์	๐๘-๖๒๖๔-๒๕๕๖
๑๖	กลุ่มปลูกข้าวบ้านราษฎร์ดำเนิน	ศูนย์เรียนรู้ด้านข้าว / ศูนย์ข้าวชุมชน	๒	หนองบัวแดง	นางบัวหวาน กุลด้วง	๐๙-๐๒๓๘-๘๔๙๖
๑๗	กลุ่มนาแปลงใหญ่ตำบลหนองบัวแดง	ศูนย์เรียนรู้ด้านข้าว / ศูนย์ข้าวชุมชน	๑๕	หนองบัวแดง	นางเรียมตา เดชเจริญ	๐๘-๗๗๒๐-๐๑๕๖
๑๘	กลุ่มนาแปลงใหญ่บ้านหนองหอยเหนือ	ศูนย์เรียนรู้ด้านข้าว / ศูนย์ข้าวชุมชน	๑๐	กุดชุมแสง	นางมยุรี ยงขามป้อม	๐๙-๐๓๗๐-๑๙๕๙
๑๙	กลุ่มเกษตรอินทรีย์ตำบลกุดชุมแสง	ศูนย์เรียนรู้ด้านข้าว / ศูนย์ข้าวชุมชน	๑๘	กุดชุมแสง	นายทวี นามำรุ้ง	๐๘-๐๑๖๑-๐๗๑๒

๒๐	กลุ่มบริหารการใช้ น้ำอ่างโนนเหมา	ศูนย์เรียนรู้ด้านข้าว / ศูนย์ข้าวชุมชน	๓	นางแดง	นายปรีชา ศรี มินิลา	๐๘-๒๓๗๘- ๙๑๐๕
๒๑	กลุ่มวิสาหกิจชุมชน ข้าวกล้องเพื่อ สุขภาพบ้านใหม่ สำราญ	ศูนย์เรียนรู้ด้านข้าว / ศูนย์ข้าวชุมชน	๑๐	นางแดง	นางหนูปิ่น สุภา พร	๐๙-๖๕๙๒- ๕๒๙๐
๒๒	กลุ่มผลิตข้าวแปลง ใหญ่บ้านหนองหอย ปึงพัฒนา	ศูนย์เรียนรู้ด้านข้าว / ศูนย์ข้าวชุมชน	๑๒	ถ้ำวัวแดง	นายลิขิต ศรีไพร	๐๘-๕๔๖๘- ๘๙๓๕
๒๓	กลุ่มข้าวแปลงใหญ่ บ้านโนนสำราญ	ศูนย์เรียนรู้ด้านข้าว / ศูนย์ข้าวชุมชน	๑๐	ท่าใหญ่	นายชนะโรง ทน น้อย	๐๖๒-๑๐๕๐- ๙๑๑๒
๒๔	กลุ่มผู้ปลูกข้าวนาปี	ศูนย์เรียนรู้ด้านข้าว / ศูนย์ข้าวชุมชน	๑๐	คูเมือง	นายอุดม ชาลีเปรี ยม	๐๘-๒๘๗๔- ๘๒๒๗
๒๕	กลุ่มเกษตรอินทรีย์ ตำบลคูเมือง	ศูนย์เรียนรู้ด้านข้าว / ศูนย์ข้าวชุมชน	๑๐	คูเมือง	นายพูนศักดิ์ ดาวิ	๐๘-๙๕๘๑- ๒๙๕๙
๒๖	กลุ่มปลูกมัน สำปะหลังบ้านไทร งาม	ศูนย์เรียนรู้ด้านพืชไร่	๑๑	วังชมพู	นายประสิทธิ์ สุ โพธิ์อำมาตย์	๐-๘๗๕-๐๔๙๑
๒๗	กลุ่มข้าวแปลงใหญ่ บ้านห้วยม่วงพัฒนา	ศูนย์เรียนรู้ด้านข้าว / ศูนย์ข้าวชุมชน	๒๐	หนองแขวง	นายมีมิตร ธง พรรษา	๐๘-๙๕๘๕- ๖๐๔๕
๒๘	กลุ่มข้าวแปลงใหญ่ บ้านหนองสำราญ	ศูนย์เรียนรู้ด้านข้าว / ศูนย์ข้าวชุมชน	๑๒	หนองแขวง	นายบุญเพ็ง ศรี มาตร	๐๘-๑๗๘๙- ๑๔๘๑
๒๙	กลุ่มข้าวแปลงใหญ่ บ้านหนองปล้อง	ศูนย์เรียนรู้ด้านข้าว / ศูนย์ข้าวชุมชน	๒	หนองแขวง	นายทรงศักดิ์ หมวดเมืองกลาง	๐๘-๙๙๔๗- ๘๘๕๙
๓๐	กลุ่มข้าวแปลงใหญ่ บ้านหนองประตู	ศูนย์เรียนรู้ด้านข้าว / ศูนย์ข้าวชุมชน	๑๔	หนองแขวง	นายคำพันธ์ มะ กุล	๐๘-๐๑๖๐- ๓๖๖๗
๓๑	ศูนย์เรียนรู้เกษตร พอเพียงไร้ทอง อินทร์	ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจ พอเพียง/เกษตร ทฤษฎีใหม่/เกษตร ผสมผสาน	๕	ท่าใหญ่	นายทองอินทร์ นามประภัย	
๓๒	กลุ่มนาแปลงใหญ่ บ้านลาดเหนือ	ศูนย์เรียนรู้ด้านข้าว / ศูนย์ข้าวชุมชน	๔	หนองบัว แดง	นางแสงเดือน อุดมพืช	
๓๓	แปลงเรียนรู้เกษตร พอเพียง ต.หนอง แขวง	ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจ พอเพียง/เกษตร ทฤษฎีใหม่/เกษตร ผสมผสาน	๑๑	หนองแขวง	นายทวี พะละ เอ็น	๐๙-๖๗๓๔- ๐๕๔๐

๓๔	แปลงเรียนรู้เกษตร พอเพียง ตำบลนาง แดด	ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจ พอเพียง/เกษตร ทฤษฎีใหม่/เกษตร ผสมผสาน	๑๐	นางแดด	นางจันทร์รอง ศรี มินิลา	๐๘-๒๓๗๘- ๕๑๐๕
๓๕	แปลงเรียนรู้เกษตร พอเพียง ตำบลกุด ชุมแสง	ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจ พอเพียง/เกษตร ทฤษฎีใหม่/เกษตร ผสมผสาน	๑๘	กุดชุมแสง	นายสุริยง พงษ์ สระพัง	๐๘-๐๑๖๑- ๐๗๑๒
๓๖	กลุ่มแปลงใหญ่ข้าว โนนเก่าใหญ่	ศูนย์เรียนรู้ด้านข้าว / ศูนย์ข้าวชุมชน	๑๔	หนองบัว แดง	นางสำราญ ประ จักษ์เมือง	๐๙-๓๐๖๕- ๒๖๗๗
๓๗	ศูนย์เรียนรู้บ้านโนน เก่าใหญ่	ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจ พอเพียง/เกษตร ทฤษฎีใหม่/เกษตร ผสมผสาน	๑๔	หนองบัว แดง	นางสำราญ ประ จักษ์เมือง	๐๙-๓๐๖๕- ๒๖๗๗
๓๘	สวนไผ่อรอนงค์	ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจ พอเพียง/เกษตร ทฤษฎีใหม่/เกษตร ผสมผสาน	๑๗	หนองบัว แดง	นางอรอนงค์ จันทร์ราชี	
๓๙	เกษตรผสมผสาน	ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจ พอเพียง/เกษตร ทฤษฎีใหม่/เกษตร ผสมผสาน	๑๑	หนองแขวง	นายบุญชู คงโนน กอก	
๔๐	เกษตรพอเพียง	ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจ พอเพียง/เกษตร ทฤษฎีใหม่/เกษตร ผสมผสาน	๒๐	หนองแขวง	นางสาวสุมาลี ยง ยีน	
๔๑	แปลงเรียนรู้เกษตร ผสมผสานบ้าน หนองประตู	ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจ พอเพียง/เกษตร ทฤษฎีใหม่/เกษตร ผสมผสาน	๑๔	หนองแขวง	นางละมุล บาลี	๐๙-๕๔๓๔- ๐๐๖๕
๔๒	แปลงเรียนรู้เกษตร ผสมผสานบ้าน หนองปล้อง	ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจ พอเพียง/เกษตร ทฤษฎีใหม่/เกษตร ผสมผสาน	๒	หนองแขวง	นางธัญพร เป็น สุข	๐๘-๙๙๒๗- ๒๒๐๕

ที่มา : กรมส่งเสริมการเกษตร, พ.ศ. ๒๕๖๗



ภาพที่ ๒๐-๒๑ แสดงที่ตั้งศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร และเครือข่าย
อำเภอหนองบัวแดง จังหวัดชัยภูมิ

(๔) กลุ่มเกษตรกรแปลงใหญ่อำเภอหนองบัวแดง

อำเภอหนองบัวแดง มีกลุ่มเกษตรกรแปลงใหญ่ จำนวน ๔๙ กลุ่ม ได้แก่ แปลงใหญ่ข้าว ๒๘ กลุ่ม แปลงใหญ่มันสำปะหลัง ๓ กลุ่ม แปลงใหญ่อ้อยโรงงาน ๗ กลุ่ม แปลงใหญ่พืชผัก ๓ กลุ่ม แปลงใหญ่ไม้ผล(มะม่วง) ๔ กลุ่ม แปลงใหญ่ยางพารา ๒ กลุ่ม และแปลงใหญ่หม่อนไหม ๑ กลุ่ม

แผนการผลิตรายกลุ่มของ แปลงใหญ่ข้าว อำเภอหนองบัวแดง

- เป้าหมายการดำเนินงานลดต้นทุนการผลิต จาก ๕,๔๒๕ บาท/ไร่ เป็น ๔,๓๔๐ บาท (๒๐.%)
- เป้าหมายผลผลิต เพิ่มผลผลิต จาก ๓๘๓ กก./ไร่ เป็น ๔๖๐/ไร่ (๒๐.%)
- เป้าหมายรายได้ ๖,๒๖๗ บาท/ไร่
- ประมาณการระบาย ๕,๔๒๕ บาท/ไร่

กิจกรรมที่ต้องการพัฒนา

๑. การจัดทำฐานข้อมูลเกษตรกรและพื้นที่การผลิต: เพื่อการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ
๒. การถ่ายทอดเทคโนโลยีและนวัตกรรมการเกษตร: เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตและคุณภาพผลผลิต
๓. การพัฒนาช่องทางการตลาด: เช่น การแปรรูปผลผลิต การสร้างแบรนด์ และการจำหน่ายผ่านช่องทางออนไลน์
๔. การส่งเสริมมาตรฐานการผลิต: เช่น GAP และ GMP เพื่อเพิ่มความน่าเชื่อถือและมูลค่าของสินค้า

ตารางที่ ๒๓ แสดงปฏิทินการทำงานแปลงใหญ่อำเภอหนองบัวแดง จังหวัดชัยภูมิ

กิจกรรม	เดือน													ประมาณการ รายจ่าย	ประมาณการ รายได้
	ม.ค. .	ก.พ. .	มี.ค.	เม.ย. .	พ.ค. .	มิ.ย. .	ก.ค. .	ส.ค. .	ก.ย. .	ต.ค. .	พ.ย. .	ธ.ค. .			
๑.พักดินและเตรียมความพร้อม	↔	↔													
๒.วางแผนการเพาะปลูก			↔	↔											
๓.เริ่มเตรียมแปลงนา				↔	↔										
๔.เตรียมเมล็ดพันธุ์และเพาะกล้า						↔									
๕.ปลูกข้าวและดูแลช่วงต้นฤดู - ปลูกกล้าลงแปลงหลัก (กรณีทำนาดำ) หรือหว่านเมล็ด (กรณีนาหว่าน) - ใส่ปุ๋ยรองพื้นครั้งแรก							↔								
๖.ดูแลการเจริญเติบโตของข้าว - ใส่ปุ๋ยครั้งที่สองตามระยะการเจริญเติบโตของต้นข้าว - ควบคุมศัตรูพืช เช่น เพลี้ยกระโดดสีน้ำตาล โรคไหม้ และหนอนกอ - ควบคุมระดับน้ำให้เหมาะสมกับการเจริญเติบโต								↔	↔						
๗.เริ่มเข้าสู่ระยะข้าวออกรวง										↔					
๘.เก็บเกี่ยวและเตรียมการตลาด											↔	↔			

ที่มา : สำนักงานเกษตรอำเภอหนองบัวแดง, พ.ศ. ๒๕๖๗

ตารางที่ ๒๔ แสดงข้อมูลกลุ่มแปลงใหญ่ อำเภอหนองบัวแดง จังหวัดชัยภูมิ

ที่	ตำบล	ชื่อกลุ่มแปลงใหญ่	ชนิดพืช	จำนวนสมาชิก(คน)	จำนวนพื้นที่ (ไร่)	ประธาน (ชื่อ - นามสกุล)	
๑	นางแดด	แปลงใหญ่มะม่วง หมู่ ๖ ตำบลนางแดด อำเภอหนองบัวแดง จังหวัดชัยภูมิ	มะม่วง			นายประจักษ์	ทองฤทธิ์
๒	กุดชุมแสง	แปลงใหญ่อ้อย โรงงาน หมู่ ๖ ตำบลกุดชุมแสง อำเภอหนองบัวแดง จังหวัดชัยภูมิ	อ้อย โรงงาน			นายวีระชาติ	คำสุภีร์
๓	นางแดด	แปลงใหญ่ข้าว หมู่ ๓ ตำบลนางแดด อำเภอหนองบัวแดง จังหวัดชัยภูมิ	ข้าว			อำนวย	พงษ์พนัส
๔	กุดชุมแสง	แปลงใหญ่ข้าว หมู่ ๔ ตำบลกุดชุมแสง อำเภอหนองบัวแดง จังหวัดชัยภูมิ	ข้าว			อำนวย	พงษ์พนัส
๕	หนองแวง	แปลงใหญ่ข้าว หมู่ ๑๑ ตำบลหนองแวง อำเภอหนองบัวแดง จังหวัดชัยภูมิ	ข้าว			วีระชาติ	คำสุภีร์
๖	ถ้ำวัวแดง	แปลงใหญ่กล้วยหอมทอง หมู่ ๗ ตำบลถ้ำวัวแดง อำเภอหนองบัวแดง จังหวัดชัยภูมิ	กล้วยหอมทอง			นางวิไลวรรณ	ผลวิสัย
๗	หนองแวง	แปลงใหญ่มะม่วง หมู่ ๑๓ ตำบลหนองแวง อำเภอหนองบัวแดง จังหวัดชัยภูมิ	มะม่วง			วีระชาติ	คำสุภีร์
๘	หนองบัวแดง	แปลงใหญ่ข้าว หมู่ ๑๕ ตำบลหนองบัวแดง อำเภอหนองบัวแดง จังหวัดชัยภูมิ	ข้าว			วีระชาติ	คำสุภีร์
๙	หนองบัวแดง	แปลงใหญ่ข้าว หมู่ ๒ ตำบลหนองบัวแดง อำเภอหนองบัวแดง จังหวัดชัยภูมิ	ข้าว			นายวีระชาติ	คำสุภีร์

๑๐	วังชมภู	แปลงใหญ่มัน สำปะหลัง หมู่ ๑๑ ตำบลวังชมภู อำเภอ หนองบัวแดง จังหวัด ชัยภูมิ ปี๒๕๖๑				นายวีระชาติ	คำสุกริ์
๑๑	กุดชุมแสง	แปลงใหญ่ข้าว หมู่ ๑๔ ตำบลกุดชุมแสง อำเภอหนองบัวแดง จังหวัดชัยภูมิ ปี๒๕๖๑	ข้าว			นางทองลา	พงษ์จันทร์
๑๒	กุดชุมแสง	แปลงใหญ่ข้าว หมู่ ๑๐ ตำบลกุดชุมแสง อำเภอหนองบัวแดง จังหวัดชัยภูมิ ปี๒๕๖๑	ข้าว			นางมยุรี	ยงขามป้อม
๑๓	กุดชุมแสง	แปลงใหญ่ข้าว หมู่ ๑๘ ตำบลกุดชุมแสง อำเภอหนองบัวแดง จังหวัดชัยภูมิ ปี๒๕๖๑	ข้าว			นายทวี	นารุ่ง
๑๔	นางแดด	แปลงใหญ่ข้าว หมู่ ๑๐ ตำบลนางแดด อำเภอหนองบัวแดง จังหวัดชัยภูมิ ปี๒๕๖๑	ข้าว			นางหนูปั่น	สุภาพร
๑๕	ถ้ำวัวแดง	แปลงใหญ่ข้าว หมู่ ๑๒ ตำบลถ้ำวัวแดง อำเภอหนองบัวแดง จังหวัดชัยภูมิ	ข้าว			นายลิขิต	สีไผ่
๑๖	ท่าใหญ่	แปลงใหญ่ข้าว หมู่ ๑๐ ตำบลท่าใหญ่ อำเภอหนองบัวแดง จังหวัดชัยภูมิ	ข้าว			นายนะโรง	ทนน้อย
๑๗	คูเมือง	แปลงใหญ่ข้าว หมู่ ๑๐ ตำบลคูเมือง อำเภอหนองบัวแดง จังหวัดชัยภูมิ	ข้าว			นายอุดม	ชาติเปลี่ยม
๑๘	คูเมือง	แปลงใหญ่ข้าวกลุ่ม เกษตรอินทรีย์ หมู่ ๑๐ ตำบลคูเมือง อำเภอหนองบัวแดง จังหวัดชัยภูมิ	ข้าว			นายพูนศักดิ์	ดาวิ

๑๙	หนองแขวง	แปลงใหญ่ข้าว หมู่ ๑๒ ตำบลหนองแขวง อำเภอหนองบัวแดง จังหวัดชัยภูมิ	ข้าว			นายบุญเพ็ง	ศรีมาตร
๒๐	หนองแขวง	แปลงใหญ่ข้าว หมู่ ๒ ตำบลหนองแขวง อำเภอหนองบัวแดง จังหวัดชัยภูมิ	ข้าว			นายทรงศักดิ์	หมวดเมืองกลาง
๒๑	หนองแขวง	แปลงใหญ่ข้าว หมู่ ๒๐ ตำบลหนองแขวง อำเภอหนองบัวแดง จังหวัดชัยภูมิ	ข้าว			นายมีมิตร	ธงพรรษา
๒๒	หนองแขวง	แปลงใหญ่ข้าว หมู่ ๑๔ ตำบลหนองแขวง อำเภอหนองบัวแดง จังหวัดชัยภูมิ	ข้าว			นายคำพันธ์	มะกุล
๒๓	หนองบัวแดง	แปลงใหญ่ข้าว หมู่ ๑๔ ตำบลหนองบัวแดง อำเภอหนองบัวแดง จังหวัดชัยภูมิ	ข้าว			นางสำราญ	ประจักษ์เมือง
๒๔	หนองบัวแดง	แปลงใหญ่ข้าว หมู่ ๑๖ ตำบลหนองบัวแดง อำเภอหนองบัวแดง จังหวัดชัยภูมิ	ข้าว			นายทองแดง	ปัตทุม
๒๕	นางแดด	แปลงใหญ่ข้าว หมู่ ๑๘ ตำบลนางแดด อำเภอหนองบัวแดง จังหวัดชัยภูมิ	ข้าว			นายชวลิตวิทย์	บำรุงเมือง
๒๖	หนองบัวแดง	แปลงใหญ่ข้าว หมู่ ๔ ตำบลหนองบัวแดง อำเภอหนองบัวแดง จังหวัดชัยภูมิ	ข้าว			นางแสงเดือน	อุดมพีช
๒๗	หนองบัวแดง	แปลงใหญ่ข้าว หมู่ ๑๐ ตำบลหนองบัวแดง อำเภอหนองบัวแดง จังหวัดชัยภูมิ	ข้าว			นายไวพจน์	กิตติคุณ
๒๘	นางแดด	แปลงใหญ่ผัก หมู่ ๑๐ ตำบลนางแดด อำเภอหนองบัวแดง จังหวัดชัยภูมิ	ผัก			นายคำแสง	ทองคนทา
๒๙	นางแดด	แปลงใหญ่อ้อย หมู่ ๔ ตำบลนางแดด	อ้อย			นายชันทอง	ดีมีโชค

๓๐	ท่าใหญ่	แปลงใหญ่อ้อย หมู่๑๐ ตำบลท่าใหญ่ อำเภอนองบัวแดง จังหวัดชัยภูมิ	อ้อย			นายประพันธ์	ปาทา
๓๑	นางแดด	แปลงใหญ่มะม่วง หมู่ ๑๓ ตำบลนางแดด อำเภอนองบัวแดง จังหวัดชัยภูมิ	มะม่วง			นายสมหวัง	ปิ่นสมุทร
๓๒	หนองบัวแดง	แปลงใหญ่ฝัก หมู่ ๕ ตำบลหนองบัวแดง อำเภอนองบัวแดง จังหวัดชัยภูมิ	ฝัก			นายสุมาลี	ชั้นนอก
๓๓	หนองบัวแดง	แปลงใหญ่อ้อย หมู่๔ ตำบลหนองบัวแดง อำเภอนองบัวแดง จังหวัดชัยภูมิ	อ้อย			นายหนูชื่น	พันรักษา
๓๔	หนองบัวแดง	แปลงใหญ่อ้อย หมู่ ๒ ตำบลหนองบัวแดง อำเภอนองบัวแดง จังหวัดชัยภูมิ	อ้อย			นายหนูกอน	กุลด้วง
๓๕	หนองแวง	แปลงใหญ่ข้าว หมู่๑๐ ตำบลหนองแวง อำเภอนองบัวแดง จังหวัดชัยภูมิ	ข้าว			นายสมคิด	ภูสังข์
๓๖	นางแดด	แปลงใหญ่ยางพารา กลุ่มเกษตรกรชาวสวนยางตำบลนางแดด หมู่ ๑๗ ตำบลนางแดด อำเภอนองบัวแดง จังหวัดชัยภูมิ	ยางพารา			นายสันติ	แก้วเบา
๓๗	ท่าใหญ่	แปลงใหญ่อ้อย โรงงาน ม.๖ ต.ท่าใหญ่ อ.หนองบัวแดง จ.ชัยภูมิ	อ้อย โรงงาน			นางสุทธิพร	พรมิชัย
๓๘	ถ้ำวัวแดง	แปลงใหญ่หม่อนไหม เพื่ออุตสาหกรรม ม. ๕ ต.ถ้ำวัวแดง	หม่อนไหม			นางประครอง	วงศ์ชู
๓๙	หนองแวง	แปลงใหญ่ยางพารากลุ่มเกษตรกรชาวสวนยางหนองกุ่มร่วมใจ หมู่ที่ ๗ ตำบลหนองแวง อำเภอนองบัวแดง	ยางพารา			นายมานิต	เพ็ญสุข

๔๐	นางแดด	แปลงใหญ่มะม่วง หมู่ ๑๒ ตำบลนาง แดด อำเภอหนองบัว แดง จังหวัดชัยภูมิ	มะม่วง			นางวิจิตร	ขวัญหลาย
๔๑	หนองแขวง	แปลงใหญ่มัน ลำปะหลัง หมู่ ๘ ต. หนองแขวง อ.หนอง บัวแดง จ.ชัยภูมิ	มัน ลำปะหลัง			นายทะเบียน	สีทาพน
๔๒	คูเมือง	แปลงใหญ่มัน ลำปะหลัง หมู่ ๗ ต. คูเมือง อ.หนองบัว แดง จ.ชัยภูมิ	มัน ลำปะหลัง			นางสาวดารา	ผุดผ่อง
๔๓	ถ้ำวัวแดง	แปลงใหญ่ผัก หมู่ ๖ ต.ถ้ำวัวแดง อ.หนอง บัวแดง จ.ชัยภูมิ	ผัก			นายทวีชัย	พัฒนะแสง
๔๔	หนองบัวแดง	แปลงใหญ่ข้าว หมู่ ๑๗ ตำบลหนอง บัวแดง อำเภอหนอง บัวแดง จังหวัด ชัยภูมิ	ข้าว			นายอำนาจ	พงษ์พนัส
๔๕	ถ้ำวัวแดง	แปลงใหญ่ข้าว หมู่ ๔ ตำบลถ้ำวัวแดง อำเภอหนองบัวแดง จังหวัดชัยภูมิ	ข้าว			นายอำนาจ	พงษ์พนัส
๔๖	คูเมือง	แปลงใหญ่ข้าว หมู่ ๙ ตำบลคูเมือง อำเภอ หนองบัวแดง จังหวัด ชัยภูมิ	ข้าว			นายอำนาจ	พงษ์พนัส
๔๗	หนองบัวแดง	แปลงใหญ่ข้าวบ้าน หนองไฮใต้ หมู่ ๘	ข้าว			พีระพัชร	บุญมีพิทักษ์
๔๘	วังชมภู	แปลงใหญ่ข้าวบ้าน ท่าหว้า หมู่ ๑๑	ข้าว			พีระพัชร	บุญมีพิทักษ์
๔๙	ท่าใหญ่	แปลงใหญ่อ้อย โรงงาน หมู่ ๑๑ ตำบลท่าใหญ่ อำเภอ หนองบัวแดง จังหวัด ชัยภูมิ	อ้อย โรงงาน			นายสำออง	พันธ์พุด

ที่มา : กรมส่งเสริมการเกษตร, พ.ศ. ๒๕๖๗

คำอธิบายชุดดิน (อ้างอิงจากหมายเลขในแผนที่):

ชุดดินที่ ๑๘: เป็นชุดดินที่พบในบริเวณที่ราบตะกอนน้ำขัง มักเป็นดินเหนียว มีการระบายน้ำไม่ดี ทำให้มีปัญหาเรื่องน้ำขังในฤดูฝน ไม่เหมาะกับการปลูกพืชที่ต้องการการระบายน้ำดี แต่สามารถปลูกข้าวได้

ชุดดินที่ ๒๘: เป็นชุดดินที่พบในบริเวณพื้นที่ลุ่ม หรือมีการสะสมตัวของเศษหินลูกรัง ดินมักตื้นและมีความอุดมสมบูรณ์ต่ำ ไม่เหมาะกับการปลูกพืชทั่วไป แต่พืชที่ทนแล้งได้ดีอาจสามารถเจริญเติบโตได้

ชุดดินที่ ๓๑: เป็นชุดดินที่พบในบริเวณที่ราบตะกอนน้ำ มีการระบายน้ำปานกลางถึงดี เนื้อดินเป็นดินร่วนหรือดินร่วนปนทราย มีความอุดมสมบูรณ์ปานกลาง เหมาะกับการปลูกพืชไร่และพืชผักหลายชนิด

ชุดดินที่ ๓๓: เป็นชุดดินที่พบในบริเวณที่ราบตะกอนน้ำ เนื้อดินเป็นดินร่วนปนทราย มีการระบายน้ำดี ความอุดมสมบูรณ์ต่ำถึงปานกลาง เหมาะกับการปลูกพืชไร่ที่ทนแล้งได้ดี

ชุดดินที่ ๓๕: เป็นชุดดินที่พบในบริเวณพื้นที่ลาดชันเชิงเขา ดินมักมีการกัดกร่อนสูง ความอุดมสมบูรณ์ต่ำ ไม่เหมาะกับการปลูกพืช แต่หากมีการจัดการดินที่ดี อาจปลูกพืชที่ทนทานต่อสภาพดินได้

ชุดดินที่ ๔๐: เป็นชุดดินที่พบในบริเวณที่ราบตะกอนน้ำ เนื้อดินเป็นดินร่วนปนทราย มีการระบายน้ำดี ความอุดมสมบูรณ์ต่ำถึงปานกลาง เหมาะกับการปลูกพืชไร่ที่ทนแล้งได้ดี

ชุดดินที่ ๔๔: เป็นชุดดินที่พบในบริเวณที่ราบตะกอนน้ำ เนื้อดินเป็นดินร่วนปนทราย มีการระบายน้ำดี ความอุดมสมบูรณ์ต่ำถึงปานกลาง เหมาะกับการปลูกพืชไร่ที่ทนแล้งได้ดี

ชุดดินที่ ๔๗: เป็นชุดดินที่พบในบริเวณพื้นที่ลุ่ม หรือมีการสะสมตัวของเศษหินลูกรัง ดินมักตื้นและมีความอุดมสมบูรณ์ต่ำ ไม่เหมาะกับการปลูกพืชทั่วไป แต่พืชที่ทนแล้งได้ดีอาจสามารถเจริญเติบโตได้

ชุดดินที่ ๔๘: เป็นชุดดินที่พบในบริเวณพื้นที่ลุ่ม หรือมีการสะสมตัวของเศษหินลูกรัง ดินมักตื้นและมีความอุดมสมบูรณ์ต่ำ ไม่เหมาะกับการปลูกพืชทั่วไป แต่พืชที่ทนแล้งได้ดีอาจสามารถเจริญเติบโตได้

ชุดดินที่ ๔๙: เป็นชุดดินที่พบในบริเวณพื้นที่ลุ่ม หรือมีการสะสมตัวของเศษหินลูกรัง ดินมักตื้นและมีความอุดมสมบูรณ์ต่ำ ไม่เหมาะกับการปลูกพืชทั่วไป แต่พืชที่ทนแล้งได้ดีอาจสามารถเจริญเติบโตได้

ชุดดินที่ ๕๕: เป็นชุดดินที่พบในบริเวณพื้นที่ลุ่ม หรือมีการสะสมตัวของเศษหินลูกรัง ดินมักตื้นและมีความอุดมสมบูรณ์ต่ำ ไม่เหมาะกับการปลูกพืชทั่วไป แต่พืชที่ทนแล้งได้ดีอาจสามารถเจริญเติบโตได้

ชุดดินที่ ๕๖: เป็นชุดดินที่พบในบริเวณพื้นที่ลุ่ม หรือมีการสะสมตัวของเศษหินลูกรัง ดินมักตื้นและมีความอุดมสมบูรณ์ต่ำ ไม่เหมาะกับการปลูกพืชทั่วไป แต่พืชที่ทนแล้งได้ดีอาจสามารถเจริญเติบโตได้

ชุดดินที่ ๖๒: เป็นชุดดินที่พบในบริเวณพื้นที่ลุ่ม หรือมีการสะสมตัวของเศษหินลูกรัง ดินมักตื้นและมีความอุดมสมบูรณ์ต่ำ ไม่เหมาะกับการปลูกพืชทั่วไป แต่พืชที่ทนแล้งได้ดีอาจสามารถเจริญเติบโตได้

๒) ทรัพยากรน้ำ

อำเภอหนองบัวแดง

- แหล่งน้ำและระบบชลประทาน

แหล่งน้ำธรรมชาติ แม่น้ำ ลำคลอง หนอง บึง ลำน้ำชี มีต้นน้ำอยู่บริเวณภูเขาเขี้ยวบ้านโหล่นและเทือกเขาพญาฝ่อ ในเขตอำเภอหนองบัวแดง ไหลลงสู่แม่น้ำเป็นระยะทาง ๑๙๐ กิโลเมตร โดยไหลผ่านหนองบัวแดง หนองบัวระเหว บ้านเขว้า แล้วไหลเข้าเขตจังหวัดนครราชสีมา

พื้นที่ชลประทาน อำเภอหนองบัวแดง เป็นพื้นที่ที่ไม่มีระบบการจัดการน้ำในเขตชลประทาน พื้นที่ส่วนใหญ่อาศัยน้ำฝน เพื่อทำการเกษตร มีส่วนน้อยที่ใช้น้ำจากการขุดสระ หรือบ่อบาดาล

๑.๓ สินค้าเอกลักษณ์ประจำถิ่น/สินค้า GI

อำเภอหนองบัวแดง จังหวัดชัยภูมิ มีพืชเศรษฐกิจที่สำคัญและได้รับการขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ (GI) สองชนิด ได้แก่ กล้วยหอมทองหนองบัวแดง และ มะม่วงน้ำดอกไม้สีทองบ้านโหล่น

๑. กล้วยหอมทองหนองบัวแดง

ความเป็นมา: กล้วยหอมทองหนองบัวแดงมีต้นกำเนิดจากการนำพันธุ์กล้วยหอมทองจากบ้านดงจากจังหวัดลพบุรีมาปลูกในพื้นที่อำเภอหนองบัวแดง ด้วยสภาพภูมิประเทศที่เป็นพื้นที่ราบสลับเนินเขาและดินร่วนปนทรายที่อุดมสมบูรณ์ โดยเฉพาะแร่ธาตุโพแทสเซียมที่จำเป็นต่อการเจริญเติบโตของกล้วย ส่งผลให้กล้วยหอมทองที่ปลูกในพื้นที่นี้มีคุณภาพโดดเด่น

คุณสมบัติที่โดดเด่น: กล้วยหอมทองหนองบัวแดงมีผลยาวใหญ่ สีเหลืองนวล เนื้อแน่น เหนียวนุ่ม และเนื้อละเอียดกว่ากล้วยหอมทองจากพื้นที่อื่น เปลือกหนาและไม่มีจุดดำ ทำให้น้ำกล้วยไม่ซ้ สดวกต่อการขนส่ง

ข้อมูลเชิงตัวเลข:

- **พื้นที่ปลูก:** ครอบคลุมพื้นที่ ๓ อำเภอของจังหวัดชัยภูมิ ได้แก่ อำเภอหนองบัวแดง อำเภอเกษตรสมบูรณ์ และอำเภอกักตี่ชุมพล
- **ปริมาณผลผลิตต่อปี:** ประมาณ ๓,๐๐๐ ตัน
- **ราคาจำหน่าย:** กิโลกรัมละ ๑๘ - ๒๒ บาท
- **รายได้รวมต่อปี:** สร้างรายได้ให้กับเกษตรกรและจังหวัดชัยภูมิปีละไม่ต่ำกว่า ๔๐ ล้านบาท
- **ช่องทางการจำหน่าย:** ผลผลิตประมาณ ๙๐% ส่งออกไปยังประเทศญี่ปุ่น ซึ่งมีความต้องการกล้วยหอมทองคุณภาพสูง ส่วนที่เหลือจำหน่ายภายในประเทศ

๒. มะม่วงน้ำดอกไม้สีทองบ้านโหล่น

ความเป็นมา: มะม่วงน้ำดอกไม้สีทองบ้านโหล่นปลูกในพื้นที่บ้านโหล่น อำเภอหนองบัวแดง ด้วยลักษณะดินร่วนปนทรายที่มีการระบายน้ำดีและเป็นกรดเล็กน้อย สภาพภูมิประเทศที่เป็นที่ราบสลับเนินเขาเตี้ย ทำให้มะม่วงที่ปลูกในพื้นที่นี้มีคุณภาพดี

คุณสมบัติที่โดดเด่น: ผลมะม่วงมีลักษณะยาวรี เปลือกหนาสีเหลืองทองนวล เนื้อสุกมีสีเหลืองเข้ม เนื้อละเอียด ไม่มีเสี้ยน รสชาติหวานอมเปรี้ยว มีกลิ่นหอม เมล็ดลีบบาง

ข้อมูลเชิงตัวเลข:

- **พื้นที่ปลูก:** ครอบคลุมพื้นที่อำเภอหนองบัวแดง
- **รายได้รวมต่อปี:** สร้างรายได้ให้กับเกษตรกรในจังหวัดชัยภูมิปีละประมาณ ๕๐ ล้านบาท
- **ช่องทางการจำหน่าย:** มะม่วงน้ำดอกไม้สีทองบ้านโหล่นได้รับความนิยมทั้งในประเทศและต่างประเทศ โดยเฉพาะตลาดส่งออกที่มีความต้องการมะม่วงคุณภาพสูง

“กล้วยหอมทองหนองบัวแดง”(Hom Thong Nong Bua Daeng Banana หรือ Kluay Hom Thong Nong Bua Daene) หมายถึง กล้วยที่มีเนื้อเหนียวนุ่มละเอียด ผลดิบสีเขียวนวล ผลสุกสีเหลืองนวล ไม่มีจุดดำที่เปลือก เปลือกหนา

ทำให้ยากต่อการค้าของเนื้อกล้วย รสชาติหอมหวาน ปลุกและผลิตในพื้นที่อำเภอหนองบัวแดง อำเภอกำแพงแสน และ อำเภอกะเปอร์ของจังหวัดชัยภูมิ

ปัจจุบันมีการส่งออกไปยังตลาดต่างประเทศที่สำคัญ คือ ประเทศญี่ปุ่น สามารถสร้างรายได้ปีละไม่ต่ำกว่า ๔๐ ล้านบาท โดยภาครัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีแนวทางที่จะส่งเสริมการจัดทำระบบควบคุมคุณภาพสินค้าเพื่อสร้างความเชื่อมั่นแก่ผู้บริโภคและขยายช่องทางการตลาดอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้กรมทรัพย์สินทางปัญญา ประกาศให้ขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ (GI) “กล้วยหอมทองหนองบัวแดง” เมื่อ ๒๔ มีนาคม พ.ศ.๒๕๖๖

การปลูก

- (๑) ใช้หน่อพันธุ์ที่มีคุณภาพในจังหวัดชัยภูมิ มีลักษณะแข็งแรงสมบูรณ์ ไม่เป็นโรคหรือไม่มีแมลงรบกวน
- (๒) เตรียมพื้นที่ และปรับปรุงดินด้วยจุลินทรีย์และปุ๋ยหมักอินทรีย์ หรือตามความเหมาะสมของพื้นที่
- (๓) ขุดหลุมขนาด ๓๐ X ๓๐ X ๓๐ เซนติเมตรโดยประมาณ และใส่ปุ๋ยคอกรองก้นหลุมก่อนทำการปลูก นำหน่อพันธุ์วางไว้ในหลุมปลูก จากนั้นกลบดินให้เสมอกับปากหลุม ทั้งนี้ระยะปลูกระหว่างหน่อควรห่าง ๑ – ๒ เมตร หรือตามความเหมาะสมของพื้นที่

การดูแลรักษา

- (๑) ควรผลิตกล้วยหอมทองแบบไม่ใช้สารเคมี โดยปรับปรุงดินด้วยจุลินทรีย์และปุ๋ยหมัก
- (๒) ควรตัดใบที่เหี่ยวแห้งทิ้งเป็นประจำ ซึ่งเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ต้นกล้วยเกิดโรคและมีแมลง โดยตัดหน่อเลือกเฉพาะหน่อที่แข็งแรงไว้ ๑ – ๒ หน่อ และตัดหญ้าหรือดายหญ้าเป็นประจำ
- (๓) ให้น้ำเป็นประจำโดยเฉพาะในช่วงฤดูแล้งโดยสูบน้ำเข้าไปในร่องหรือใช้สปริงเกอร์รดน้ำให้ต้นกล้วย
- (๔) เมื่อกล้วยออกเครือใช้ไม้ไผ่หรือวัสดุแท่งยาวค้ำยันต้นกล้วย เพื่อป้องกันการล้ม
- (๕) บันทึกการเพาะปลูกลงในกิจกรรมแปลง

การเก็บเกี่ยว

ควรเก็บเกี่ยวเมื่อผลกล้วยสุกร้อยละ ๗๐ – ๘๐ สำหรับส่งออกจำหน่ายยังต่างประเทศ และผลสุกร้อยละ ๘๐ -๙๐ สำหรับส่งจำหน่ายภายในประเทศ หรือตามความเหมาะสมของระยะเวลาที่ใช้ในการขนส่งก่อนถึงผู้บริโภค

ลักษณะภูมิประเทศ

อำเภอหนองบัวแดง อำเภอกะเปอร์ และอำเภอกำแพงแสน ของจังหวัดชัยภูมิ เป็นพื้นที่ราบสลับกับเนินเขาเตี้ยๆ จนถึงพื้นที่แบบค่อนข้างราบและราบลุ่มริมฝั่งน้ำจนถึงพื้นที่ราบลอนลูกและภูเขา มีภูเขาสูงสลับซับซ้อน พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นป่าไม้ที่มีความอุดมสมบูรณ์โดยเฉพาะ “ภูคิง” เป็นยอดเขาที่สูงที่สุด มีความสูงประมาณ ๑,๓๐๐ เมตรจากระดับน้ำทะเล พื้นที่เหล่านี้เป็นที่ตั้งของเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าภูเขียว (ทุ่งกะมัง) และมีภูเขาที่สำคัญอื่นๆ เช่น ภูเขาพังเหย ภูเขาพญาฝ่อ เป็นต้น อีกทั้งยังเป็นพื้นที่ป่าไม้ที่เป็นแหล่งต้นน้ำขนาดใหญ่ที่สุดแห่งหนึ่งของประเทศไทย ปัจจุบันได้รับการประกาศเป็นพื้นที่ชุ่มน้ำนานาชาติ (International Wetland) ตามสนธิสัญญาแรมซาร์

สภาพภูมิประเทศ มีลำน้ำสายสำคัญไหลผ่าน ได้แก่ “ลำน้ำพรม” ลำน้ำสาหร่ายเป็นเส้นเลือดหล่อเลี้ยงชาวชัยภูมิ ตอนบนเกือบทุกอำเภอและเป็นลำน้ำสาขาของน้ำพอง และมีลำน้ำสำคัญอื่นๆ เช่น ลำน้ำชี ลำน้ำเจียง ลำน้ำเจ้า เป็นต้น ลักษณะดินเป็นดินร่วนปนทราย ทำให้มีการระบายน้ำที่ดี เหมาะแก่การทำการเกษตรเป็นอย่างยิ่ง ทรัพยากรดินส่วนใหญ่ในพื้นที่เป็นดินร่วนปนทราย มีการระบายน้ำได้ดี ปฏิกริยาของดินเป็นกรดเล็กน้อย ซึ่งเป็นปัจจัยที่เหมาะสม

สำหรับการเจริญเติบโตของกล้วย โดยเฉพาะมีโพแทสเซียมที่เป็นประโยชน์อยู่ในระดับปานกลาง – สูง ส่งผลให้กล้วยมีเนื้อแน่น เหนียว นุ่ม มีรสชาติหวานนุ่ม และมีเปลือกหนา ทำให้ยากต่อการซ้ำของเนื้อมีกล้วย ส่งผลให้ยากต่อการขนส่ง โดยเฉพาะการส่งออกไปสู่ตลาดต่างประเทศ ซึ่งเป็นเอกลักษณ์ที่โดดเด่น แตกต่างจากกล้วยที่ปลูกจากพื้นที่อื่น

ลักษณะภูมิอากาศ

มีลักษณะอากาศร้อนชื้น อยู่ในภูมิอากาศแบบมรสุมเขตร้อนมี ๓ ฤดู โดยระยะเวลาในแต่ละฤดูอาจคลาดเคลื่อนไปตามสภาพดินฟ้าอากาศของแต่ละปี มีอากาศหนาวจัดในฤดูหนาว ร้อนจัดในฤดูร้อน และช่วงฝนสลับกับช่วงแห้งแล้งแตกต่างกันอย่างชัดเจนตามห้วงเวลามฤตกาล ดังนี้

ฤดูหนาว ประมาณเดือน พฤศจิกายน – กุมภาพันธ์ ในช่วงนี้อุณหภูมิค่อนข้างหนาวเย็น และมีปริมาณน้ำฝนน้อย

ฤดูร้อน ประมาณเดือน มีนาคม – พฤษภาคม อากาศจะร้อนอบอ้าว ทั่วทุกเขตพื้นที่ของจังหวัด เพราะระยะนี้เป็นช่วงปลอดลมมรสุม เดือนที่มีอากาศร้อนที่สุด คือเดือนเมษายน

ฤดูฝน ประมาณเดือน มิถุนายน – ตุลาคม และในเดือนกันยายน จะมีปริมาณน้ำฝนมากที่สุด

ประวัติความเป็นมา

เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๒๘ นายอุดมศักดิ์ เพ็งจันดา ได้นำกล้วยหอมทอง พันธุ์กบดำ มาจากอำเภอพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี มาทดลองปลูกในพื้นที่จำนวน ๑ ไร่ ณ บ้านห้วยน้ำคำ ตำบลถ้ำวัวแดง อำเภอหนองบัวแดง จังหวัดชัยภูมิ เมื่อผลผลิตเริ่มออกพบว่าเป็นกล้วยหอมที่มีเปลือกหนา เนื้อนุ่ม รสชาติดี จึงได้เริ่มมีการทดลองขายในตลาดชุมชน และผู้บริโภคเริ่มมีความต้องการเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ ต่อมาปี พ.ศ. ๒๕๓๔ ได้มีสมาชิกในชุมชนบ้านห้วยน้ำคำขอพันธุ์กล้วยหอมทอง จากนายอุดมศักดิ์เพื่อไปปลูกเพิ่มขึ้น จึงมีหน่วยงานต่างๆในพื้นที่เข้าไปส่งเสริมการปลูกและการตลาดให้กับชุมชน และในปี พ.ศ. ๒๕๕๒ บริษัท แพนแปซิฟิค ฟู้ด คอร์ปอเรชั่น จำกัด ได้เข้ามาดูพื้นที่ปลูกโดยได้วิเคราะห์ข้อมูลทางภูมิศาสตร์ ดิน แหล่งน้ำ ภูมิอากาศในพื้นที่มีความอุดมสมบูรณ์ ส่งผลต่อคุณลักษณะ กล้วยหอมทอง จึงได้แนะนำให้เกษตรกรทำการรวมกลุ่ม เพื่อจะได้พัฒนาในการผลิตเพื่อการส่งออกได้ จึงเกิดการค่อยๆ รวมกลุ่มกันขึ้นในปี พ.ศ. ๒๕๕๔ ได้จดทะเบียนเป็นกลุ่มวิสาหกิจชุมชนปลูกกล้วยหอมทอง เพื่อการส่งออกหนองบัวแดง จัดตั้งขึ้นเมื่อวันที่ ๑ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๕๔ มีสมาชิกแรกเริ่มจำนวน ๑๘ คน เป็นเครือข่ายกลุ่มผู้ปลูกกล้วยหอมทองปลอดภัย

ต่อมาในปี พ.ศ. ๒๕๖๐ ได้มีการรวมกลุ่มผลิตในรูปแบบกลุ่มวิสาหกิจชุมชนแปลงใหญ่กล้วยหอมทอง ตำบลถ้ำวัวแดง มีสมาชิกเกษตรกรประมาณ ๓๔ ราย พื้นที่รวม ๒๒๐ ไร่ ได้รับมาตรฐาน GAP (Good Agricultural Practice) และมีโรงงานคัดแยกแปรรูปที่ได้มาตรฐาน GMP (Good Manufacturing Practice) ปัจจุบันมีการขยายเครือข่ายสมาชิกปลูกเพิ่มขึ้นเพื่อให้เพียงพอต่อความต้องการของตลาดในพื้นที่อำเภอหนองบัวแดง อำเภอภักดีชุมพล อำเภอเกษตรสมบูรณ์ โดยสมาชิกทุกรายที่ปลูกจะต้องนำกล้วยไปส่งที่โรงงานคัดแยกกลุ่มที่บ้านห้วยน้ำคำ การผลิตกล้วยหอมทองหนองบัวแดง มีการดำเนินงานในรูปแบบคณะกรรมการโดยวางแผนการผลิตและการตลาดอย่างเป็นระบบ มีตลาดทั้งในและต่างประเทศ โดยตลาดในประเทศจำหน่ายประมาณ ๑,๐๐๐ – ๒,๐๐๐ กิโลกรัม/สัปดาห์ และมีการส่งไปยังประเทศญี่ปุ่น ประมาณ ๓,๐๐๐ – ๕,๐๐๐ กิโลกรัม/สัปดาห์ผ่านทางเรือขนส่งสินค้า ด้วยเอกลักษณ์ของกล้วยหอมทองหนองบัวแดงมีเปลือกที่หนา ทำให้ยากต่อการซ้ำของเนื้อมีกล้วย ส่งผลให้ยากต่อการขนส่ง โดยเฉพาะการส่งออกสู่ตลาดต่างประเทศ ทั้งนี้ กล้วยหอมทองหนองบัวแดง ถือได้ว่าเป็นพืชเศรษฐกิจหุบเขาเกษตรอินทรีย์จังหวัดชัยภูมิ และสอดคล้องกับแผนพัฒนาจังหวัดชัยภูมิที่มุ่งเน้นการพัฒนาจังหวัดชัยภูมิให้เป็นเมืองแห่งเกษตรอินทรีย์ในอนาคต เป็นพืชที่สร้างรายได้ให้กับพื้นที่จังหวัดชัยภูมิปีละไม่ต่ำกว่า ๔๐,๐๐๐,๐๐๐ บาท

“มะม่วงน้ำดอกไม้สีทองบ้านโหล่น” หรือ Nam Dok Mai See Thong Ban Lon Mango หรือ Mamuang Nam Dok Mai See Thong Ban Lon หมายถึง มะม่วงพันธุ์น้ำดอกไม้สีทอง ที่มีผลยาวรี เปลือกหนาสีเหลืองทอง นวล เนื้อสุกมีสีเหลืองเข้ม เนื้อละเอียด ไม่มีเสี้ยน รสชาติหวานอมเปรี้ยว มีกลิ่นหอม เมล็ดลีบบาง ปลุกและผลิตครอบคลุมพื้นที่อำเภอหนองบัวแดง จังหวัดชัยภูมิ ทั้งนี้กรมทรัพย์สินทางปัญญา ประกาศให้ขึ้นทะเบียน “มะม่วงน้ำดอกไม้สีทองบ้านโหล่น” เมื่อวันที่ ๑๑ พ.ค. พ.ศ. ๒๕๖๖

การปลูกและการดูแล

(๑) การปลูกทำได้ด้วยวิธีการเสียบยอด โดยต้นตอนิยมใช้มะม่วงแก้วไทยพื้นบ้าน เพราะมีความทนทานต่อโรคและหาอาหารได้ดี

(๒) ฤดูกาลที่เหมาะสมควรปลูกในฤดูฝน

(๓) ปรับสภาพดินด้วยปุ๋ยคอกและมีวิธีการลงแปลงปลูกเป็น ๒ วิธี คือ

(๓.๑) พื้นที่เหมาะสมกับเครื่องจักร จะใช้แปลงปลูกขนาด ๖ x ๘ เมตร หรือ ๗ x ๘ เมตร หรือ ๘ x ๘ เมตร หรือตามความเหมาะสมของพื้นที่

(๓.๒) พื้นที่เหมาะกับการใช้แรงงาน จะใช้แปลงปลูกขนาด ๔ x ๔ เมตร หรือ ๕ x ๕ เมตร หรือ ๖ x ๖ เมตร หรือปรับความเหมาะสมของพื้นที่

(๔) เมื่อต้นกล้าสูงประมาณ ๑ ฟุตขึ้นไป นำลงแปลงปลูกโดยขุดหลุม แล้วเอาต้นกล้าจากการเพาะเมล็ดลงปลูก

(๕) เมื่อต้นตอมีอายุ ๒ ปี จะทำการเสียบยอด โดยนำกิ่งพันธุ์มะม่วงน้ำดอกไม้สีทองไปเสียบยอดที่ความสูงระหว่าง ๔๐ - ๕๐ เซนติเมตร โดยให้ปุ๋ยเพื่อบำรุงใบกับต้นให้สมบูรณ์

(๖) เมื่อต้นมะม่วงอายุ ๕ ปีขึ้นไป จะตัดแต่งกิ่ง ใส่ปุ๋ย รดน้ำ เพื่อให้มีการติดดอก และเมื่อเริ่มเข้าสู่ระยะแตกใบอ่อน จะให้ปุ๋ยบำรุงทางดินและทางใบ เพื่อให้เกิดการสะสมตา ดอก และให้ใบแก่เร็วอย่างสมบูรณ์เพื่อให้ติดผล

(๗) เมื่อติดผล ผลที่สมบูรณ์จะทำการห่อด้วยกระดาษห่อผลไม้เป็นเวลา ๔๕ - ๖๐ วัน ผลที่ไม่สมบูรณ์จะตัดทิ้ง การเก็บเกี่ยว

(๑) ผลผลิตก่อนฤดูจะอยู่ในช่วง เดือนกุมภาพันธ์ ถึงเดือนมีนาคม

(๒) ผลผลิตในฤดูจะอยู่ในช่วงเดือนเมษายน ถึงเดือนพฤษภาคม

(๓) ผลผลิตนอกฤดูสำหรับการส่งออกจะอยู่ในช่วงเดือนธันวาคม ถึงเดือนมกราคม โดยสังเกตผลทรงรีและผิวบางเป็นสีเหลืองทองทั้งผล

(๔) วิธีการเก็บเกี่ยว ใช้กรรไกรตัดก้านขั้วผล หรือใช้อุปกรณ์เก็บเกี่ยวที่เหมาะสม เพื่อป้องกันผลมะม่วงกระแทกกับพื้น โดยเก็บผลมะม่วงใส่ภาชนะรองรับที่สะอาด และรวบรวมไว้ในที่ร่ม

ลักษณะภูมิประเทศ

อำเภอหนองบัวแดง จังหวัดชัยภูมิ มีสภาพภูมิประเทศส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ราบสลับกับเนินเขาเตี้ยๆจนถึงพื้นที่ค่อนข้างราบและราบลุ่มริมฝั่งน้ำจนถึงพื้นที่ราบลอนลูกและภูเขา ในเขตเทือกเขาเพชรบูรณ์ ความสูงตั้งแต่ ๒๑๐ - ๑,๓๖๐ เมตร จากระดับน้ำทะเลปานกลาง มีพื้นที่ป่าและเทือกเขาตั้งเรียงรายจากทิศตะวันออกสู่ทิศตะวันตก และแม่น้ำสำคัญ

ไหลผ่าน คือ แม่น้ำชี โดยมีต้นกำเนิดในป่าดงดิบและเป็นแหล่งกำเนิดของลำน้ำชี ลำน้ำพรม ลำน้ำน้ำเจียง และลำน้ำเจาบนเทือกเขาภูผาฝ่อ อีกทั้งยังมีเขื่อนชีบนที่มีต้นน้ำอยู่ที่เขาเสียงตาลบนเทือกเขาภูเขียว

ลักษณะดินส่วนใหญ่ในพื้นที่เป็นดินร่วนปนทราย มีการระบายน้ำได้ดี ปฏิกิริยาของดินเป็นกรดเล็กน้อย ซึ่งเป็นปัจจัยที่เหมาะสมสำหรับการเจริญเติบโตของมะม่วงน้ำดอกไม้สีทอง โดยเฉพาะเป็นดินที่มีโพแทสเซียมอยู่ในระดับปานกลาง – สูง ส่งผลให้มะม่วงน้ำดอกไม้สีทอง มีขนาดใหญ่ เนื้อมะม่วงละเอียด ห้าง ไม่ฉ่ำน้ำ รสชาติดี

ลักษณะภูมิอากาศ

ลักษณะภูมิอากาศเป็นแบบมรสุมเขตร้อนมี ๓ ฤดู ได้แก่ ฤดูหนาว ประมาณเดือนพฤศจิกายน - กุมภาพันธ์ ในช่วงนี้ อุณหภูมิค่อนข้างหนาวเย็น และมีปริมาณน้ำฝนน้อย ฤดูร้อน ประมาณเดือนมีนาคม - พฤษภาคม อากาศจะร้อนอบอ้าวทั่วทุกเขตพื้นที่ของจังหวัด เพราะระยะนี้เป็นช่วงปลอดลมมรสุม เดือนที่มีอากาศร้อนที่สุดคือเดือนเมษายน ฤดูฝน ประมาณเดือนมิถุนายน – ตุลาคม และในเดือนกันยายน จะมีปริมาณน้ำฝนมากที่สุด

ประวัติความเป็นมา

อำเภอหนองบัวแดง มีสภาพภูมิประเทศส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ราบสลับกับเนินเขาเตี้ยๆ มีพื้นที่ป่าและเทือกเขาตั้งเรียงรายจากทิศตะวันออกสู่ทิศตะวันตก มีแม่น้ำที่สำคัญ คือ แม่น้ำชี มีสภาพอากาศร้อน แห้งแล้งมากกว่าพื้นที่อื่น การประกอบอาชีพเกษตรกรรมส่วนใหญ่ปลูกมันสำปะหลังเป็นหลัก แต่ด้วยราคาที่ไม้สู้ดีนักคนในชุมชนจึงปรับเปลี่ยนมาปลูกผลไม้แทน โดยเฉพาะมะม่วงพันธุ์ต่างๆ เช่น น้ำดอกไม้สีทอง น้ำดอกไม้เบอร์ ๔ เขียวเสวย และฟ้าน เป็นต้น โดยมีการปลูกมากที่สุดในพื้นที่หมู่บ้านบ้านโหล่น ตำบลนางแดด อำเภอหนองบัวแดง

ต่อมาในปี พ.ศ. ๒๕๕๒ กรมส่งเสริมสหกรณ์ได้เข้ามาสนับสนุนและจัดตั้งกลุ่มสตรีสหกรณ์การเกษตรไม้ผลบ้านโหล่น ปัจจุบันมี นางวิจิตร ขวัญหลาย เป็นประธานกลุ่ม และมีสมาชิก ๑๘๕ ราย เน้นผลิตมะม่วงคุณภาพในฤดูและนอกฤดูเพื่อการส่งออกเป็นหลัก โดยเฉพาะมะม่วงน้ำดอกไม้สีทอง ปัจจุบันมีพื้นที่ปลูกมะม่วงน้ำดอกไม้สีทอง ๕,๕๙๔ ไร่ ผลผลิตเฉลี่ย ๒,๐๐๐ กิโลกรัมต่อไร่ มีจุดรับซื้อและคัดแยกผลผลิตเพื่อส่งต่อผู้บริโภค ผลผลิตส่วนใหญ่จะส่งผ่านบริษัทส่งออกเพื่อส่งไปยังต่างประเทศ เช่น ประเทศจีน เกาหลีใต้ สิงคโปร์ มาเลเซีย และเวียดนาม เป็นต้น มะม่วงน้ำดอกไม้สีทองบ้านโหล่น เมื่อสุกจะมีรสชาติดี ออกหวานอมเปรี้ยว มีกลิ่นหอม ทำให้มะม่วงน้ำดอกไม้สีทองบ้านโหล่นมีชื่อเสียงและเป็นที่ต้องการของผู้บริโภคอย่างต่อเนื่อง ด้วยเหตุนี้ มะม่วงน้ำดอกไม้สีทองบ้านโหล่นจึงถือเป็นพืชเศรษฐกิจหลักที่สำคัญของจังหวัดชัยภูมิที่สร้างรายได้ให้กับพื้นที่จังหวัดชัยภูมิไม่ต่ำกว่า ๕๐,๐๐๐,๐๐๐ บาทต่อปี ทั้งนี้ขอบเขตพื้นที่การปลูกและผลิตมะม่วงน้ำดอกไม้สีทองบ้านโหล่น ครอบคลุมเขตพื้นที่อำเภอหนองบัวแดง จังหวัดชัยภูมิ .

ด้วยคุณสมบัติที่โดดเด่นและการยอมรับในตลาดทั้งในและต่างประเทศ กลัวยหอมทองหนองบัวแดงและมะม่วงน้ำดอกไม้สีทองบ้านโหล่นจึงเป็นพืชเศรษฐกิจที่สำคัญของอำเภอหนองบัวแดง จังหวัดชัยภูมิ

๑.๔ สีนค้าเกษตรที่สำคัญ (อย่างน้อย ๓ ชนิดสินค้าเกษตร)

พืชเศรษฐกิจที่สำคัญเรียงลำดับพื้นที่การผลิตมากไปน้อย คือ ข้าว อ้อยโรงงาน มันสำปะหลัง

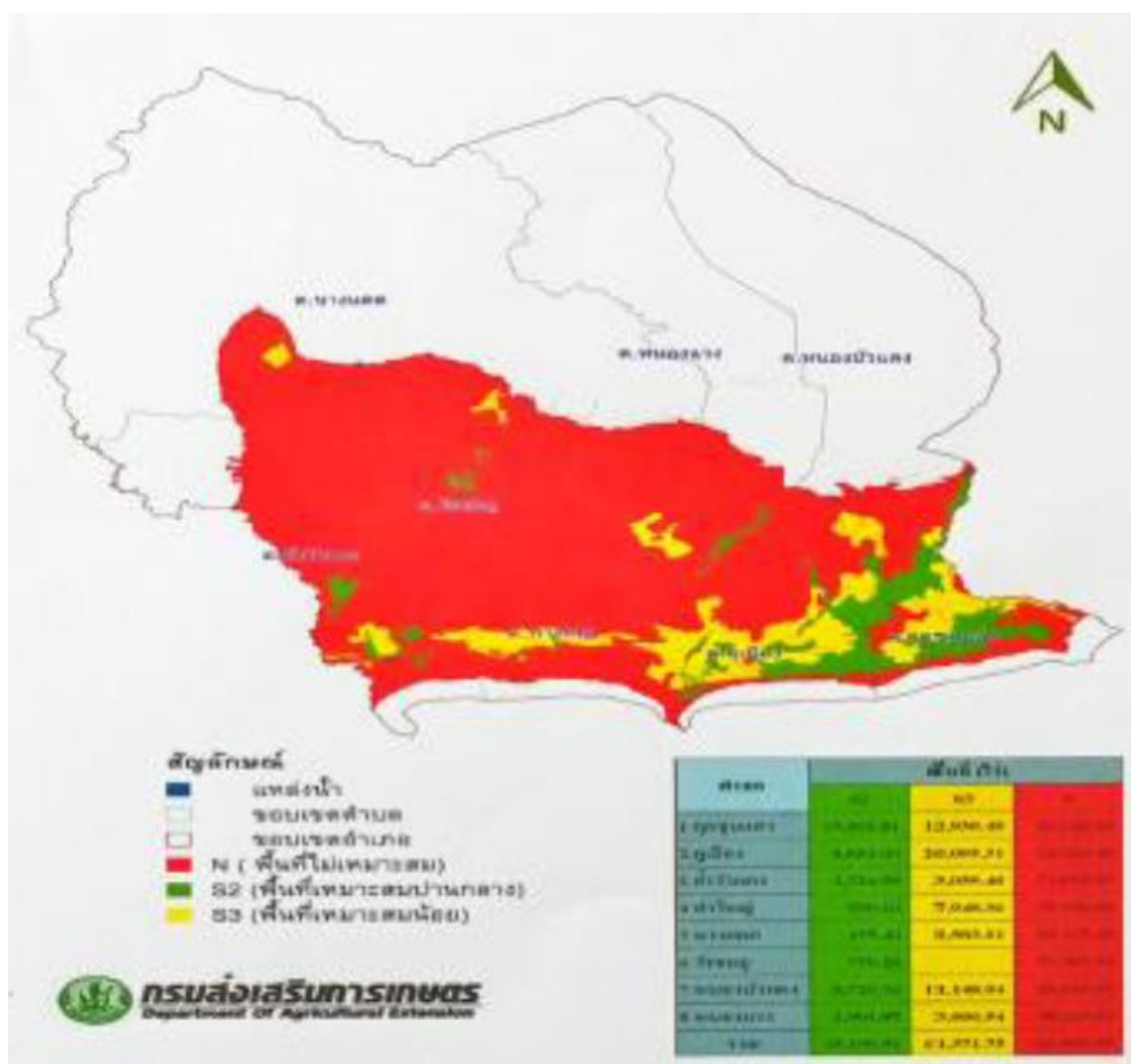
๑.๔.๑ ชนิดสินค้าข้าว

๑) พื้นที่เหมาะสม/ไม่เหมาะสม

(๑) เขตความเหมาะสม

อำเภอหนองบัวแดง มีพื้นที่ที่เหมาะสมสำหรับปลูกข้าว ทั้งหมด จำนวน ๑๗,๙๕๘.๙๓ ไร่ พื้นที่เหมาะสมปานกลาง (S๒) จำนวน ๒,๐๐๙.๔๑ ไร่ คิดเป็นร้อยละ ๑๑.๑๘ พื้นที่เหมาะสมน้อย (S๓) จำนวน ๓,๖๔๓.๑๑ ไร่ คิดเป็นร้อยละ ๒๐.๒๘ และพื้นที่ไม่เหมาะสม (N) จำนวน ๑๒,๓๐๖.๔๑ ไร่ คิดเป็นร้อยละ ๖๘.๕๒ มีพื้นที่เหมาะสมปานกลาง ๒,๐๐๙.๔๑ ไร่ และเหมาะสมน้อย ๓,๖๔๓.๑๑ ไร่

แผนที่แสดงความเหมาะสมสำหรับการปลูกข้าว



ภาพที่ ๒๓ แสดงเขตความเหมาะสม (พื้นที่ศักยภาพ) สำหรับปลูกข้าว อำเภอหนองบัวแดง
(ที่มา : กรมส่งเสริมการเกษตร, พ.ศ. ๒๕๖๐)

(๒) พื้นที่ปลูกข้าว

อำเภอหนองบัวแดง จังหวัดชัยภูมิ มีพื้นที่ปลูกข้าว จำนวน ๑๗๗,๑๕๙.๖๑ ไร่ โดยปลูกมากที่สุดคือ ตำบลกุดชุมแสง จำนวน ๔๐,๒๔๐.๙๓ ไร่ รองลงมาคือตำบลหนองแวง จำนวน ๒๗,๗๖๗.๑๔ ไร่ และตำบลหนองบัวแดง จำนวน ๒๔,๓๗๒.๘๘ ไร่ ตามลำดับ

ตารางที่ ๒๖ แสดงพื้นที่ปลูกข้าว อำเภอหนองบัวแดง จังหวัดชัยภูมิ

อำเภอ/ตำบล	ข้าวนาปี	
	ครัวเรือน	เนื้อที่ (ไร่)
หนองบัวแดง	๑๔,๘๑๒	๑๗๗,๑๕๙.๖๑
หนองบัวแดง	๒,๑๓๖	๒๔,๓๗๒.๘๘
กุดชุมแสง	๒,๖๐๓	๔๐,๒๔๐.๙๓
ถ้ำวัวแดง	๑,๖๖๖	๑๙,๒๑๗.๕๐
นางแดด	๑,๙๔๖	๑๗,๗๙๘.๕๑
หนองแวง	๒,๒๔๕	๒๗,๗๖๗.๑๔
คูเมือง	๑,๗๐๑	๑๙,๐๗๔.๖๕
ท่าใหญ่	๑,๓๑๔	๑๓,๗๗๘.๐๐
วังชมพู	๑,๓๐๕	๑๔,๙๑๐.๐๐

ที่มา: กรมส่งเสริมการเกษตร พ.ศ. ๒๕๖๗

๒) ปริมาณการผลิต

อำเภอหนองบัวแดง มีพื้นที่การปลูกข้าว จำนวน ๑๗๗,๑๕๙.๖๑ ไร่ ๑๔,๘๑๒ ครัวเรือน

ตารางที่ ๒๗ แสดงปริมาณการผลิตข้าว อำเภอหนองบัวแดง จังหวัดชัยภูมิ

ตำบล	ครัวเรือนเกษตรกร	พื้นที่ปลูก (ไร่)	พื้นที่เก็บเกี่ยว (ไร่)	ผลผลิต (ตัน)	ผลผลิตต่อไร่ (ตัน)
หนองบัวแดง	๒,๑๓๖	๒๔,๓๗๒.๘๘	๒๔,๓๗๒.๘๘	๙,๗๔๙.๑๕	
กุดชุมแสง	๒,๖๐๓	๔๐,๒๔๐.๙๓	๔๐,๒๔๐.๙๓	๑๖,๐๙๖.๓๗	
ถ้ำวัวแดง	๑,๖๖๖	๑๙,๒๑๗.๕๐	๑๙,๒๑๗.๕๐	๗,๖๘๗.๐๐	
นางแดด	๑,๙๔๖	๑๗,๗๙๘.๕๑	๑๗,๗๙๘.๕๑	๗,๑๑๙.๔๐	
หนองแวง	๒,๒๔๕	๒๗,๗๖๗.๑๔	๒๗,๗๖๗.๑๔	๑๑,๑๐๖.๘๖	
คูเมือง	๑,๗๐๑	๑๙,๐๗๔.๖๕	๑๙,๐๗๔.๖๕	๗,๖๒๙.๘๖	
ท่าใหญ่	๑,๓๑๔	๑๓,๗๗๘.๐๐	๑๓,๗๗๘.๐๐	๕,๕๑๑.๒๐	
วังชมพู	๑,๓๐๕	๑๔,๙๑๐.๐๐	๑๔,๙๑๐.๐๐	๕,๙๖๔.๐๐	
รวม				๗๐,๘๖๔.๘๔	

ที่มา : กรมส่งเสริมการเกษตร, พ.ศ. ๒๕๖๗

๓) สถานการณ์ใช้เทคโนโลยีการผลิต การผลิตข้าวในอำเภอหนองบัวแดง จังหวัดชัยภูมิ เป็นกิจกรรมเกษตรกรรมที่สำคัญ โดยเกษตรกรในพื้นที่ได้ประยุกต์ใช้เทคโนโลยีและวิธีการที่เหมาะสมเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต ดังนี้

- (๑) การใช้พันธุ์ดี เกษตรกรนิยมปลูกข้าวพันธุ์ขาวดอกมะลิ ๑๐๕ ซึ่งเป็นพันธุ์ข้าวเจ้าหอมที่มีคุณภาพสูง มีการส่งเสริมการใช้เมล็ดพันธุ์คุณภาพดีจากศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวชัยภูมิ เพื่อเพิ่มผลผลิตและคุณภาพข้าว
- (๒) การเตรียมดิน ไถพรวนดินเพื่อกำจัดวัชพืชและปรับโครงสร้างดินให้เหมาะสมสำหรับการปลูกข้าว ปรับปรุงดินด้วยการใส่ปุ๋ยอินทรีย์หรือปุ๋ยคอก เพื่อเพิ่มความอุดมสมบูรณ์ของดิน
- (๓) การปลูก ใช้วิธีการปลูกแบบปักดำหรือหว่านเมล็ด โดยเลือกวิธีที่เหมาะสมกับสภาพพื้นที่และทรัพยากรที่มี
- (๔) ระบบการให้น้ำ อาศัยน้ำฝนเป็นหลักสำหรับการปลูกข้าวนาปี ในพื้นที่ที่มีระบบชลประทาน เกษตรกรสามารถควบคุมการให้น้ำได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น
- (๕) การดูแลรักษา กำจัดวัชพืชและควบคุมศัตรูพืชอย่างสม่ำเสมอ เพื่อป้องกันความเสียหายต่อผลผลิต ติดตามสถานการณ์โรคและแมลงศัตรูพืช เพื่อดำเนินการป้องกันและกำจัดอย่างทันทั่วถึง
- (๖) การใส่ปุ๋ย ใส่ปุ๋ยตามความต้องการของพืชและสภาพดิน โดยใช้ปุ๋ยอินทรีย์หรือปุ๋ยเคมีในปริมาณที่เหมาะสม มีการวิเคราะห์ดินก่อนการปลูกเพื่อกำหนดปริมาณและชนิดของปุ๋ยที่เหมาะสม
- (๗) การเก็บเกี่ยว เก็บเกี่ยวข้าวเมื่อเมล็ดสุกกระยะพลับพลึง เพื่อให้ได้ผลผลิตที่มีคุณภาพ ใช้เครื่องจักรกลการเกษตร เช่น รถเกี่ยวข้าว เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและลดแรงงาน
- (๘) การปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยว มีการตากข้าวเปลือกให้แห้งเพื่อลดความชื้นและป้องกันการเกิดเชื้อรา เก็บรักษาข้าวในสภาพที่เหมาะสม เพื่อคงคุณภาพของข้าว
- (๙) การป้องกันกำจัดโรคและแมลงศัตรู ใช้วิธีการผสมผสาน เช่น การใช้สารชีวภัณฑ์ การปลูกพืชหมุนเวียน และการใช้สารเคมีอย่างถูกต้องและปลอดภัย การเฝ้าระวังและตรวจสอบแปลงนาอย่างสม่ำเสมอ เพื่อป้องกันการระบาดของโรคและแมลง

๔) ปฏิทินการเพาะปลูก

เกษตรกรในอำเภอหนองบัวแดง มีการปลูกข้าว ดังนี้

ชื่อสินค้า	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.
ข้าว							△					
- เตรียมดิน, ไถพรวน, ปรับระดับแปลงนา, เตรียมแปลงเพาะกล้า			←→		→							
- เพาะกล้า, แช่เมล็ด พันธุ์, หว่านเมล็ด หรือ ปักดำ					←→	→						←→
- ใส่ปุ๋ยรอบแรก, ดูแล น้ำ, ป้องกันโรคและ ศัตรูพืช							←→	→				
- ใส่ปุ๋ยรอบสอง, ตรวจสอบความสมบูรณ์ ของข้าว									←→	→		
- เก็บเกี่ยว, ตาก ข้าวเปลือก, คัดแยก เมล็ดพันธุ์											▽	←→

สัญลักษณ์

←→ ช่วงฤดูปลูก

△ ปลูกสูงสุด

←→ ช่วงฤดูเก็บเกี่ยว

▽ เก็บเกี่ยวสูงสุด

ภาพที่ ๒๔ แสดงปฏิทินการเพาะปลูกข้าวในอำเภอหนองบัวแดง จังหวัดชัยภูมิ

(ที่มา : สำนักงานเกษตรอำเภอหนองบัวแดง, พ.ศ. ๒๕๖๗)

๕) ต้นทุนการผลิต

อำเภอหนองบัวแดง มีต้นทุนการผลิตข้าว โดยมีต้นทุนการผลิตข้าว เป็นเงิน ๓,๖๑๐ บาท

ตารางที่ ๒๘ แสดงต้นทุนการผลิตข้าว ปี ๒๕๖๗ อำเภอหนองบัวแดง จังหวัดชัยภูมิ

รายการ	ในเขตชลประทาน		นอกเขตชลประทาน		หมายเหตุ	
ไถดะ			๔๐๐			
ไถแปร			๔๐๐			
ไถยกร่อง (กรัมเบอร์)						
พันธุ์ข้าว			๒๖๐			
ปลูก			๘๐๐			
ยาคุมวัชพืช (๒ ครั้ง)						
กลบร่อง						

ดายหญ้า			๓๐๐		
ปุ๋ย ๘๐ กก./ไร่ (๒ ครั้ง)			๕๐๐		
ค่าแรงใส่ปุ๋ย					
ให้น้ำ ๘ ครั้ง/ปี					
เก็บเกี่ยว			๗๐๐		
คืบ ต้นละ ๖๐					
บรรทุก			๒๕๐		
ค่าบริการ					
ค่าเช่า					
รวม			๓,๖๑๐		

(ที่มา : สำนักงานเกษตรอำเภอหนองบัวแดง, พ.ศ. ๒๕๖๗)

๖) สถานการณ์การตลาด/วิธีการตลาด (สถานการณ์การตลาดของอำเภอ)

อำเภอหนองบัวแดง จังหวัดชัยภูมิ มีการผลิตข้าวเป็นพืชเศรษฐกิจหลัก โดยมีวิธีการตลาดและแหล่งรับซื้อผลผลิตที่สำคัญ ดังนี้

(๑) วิธีการตลาด

เกษตรกรในพื้นที่มีการรวมกลุ่มกันเพื่อเพิ่มอำนาจในการต่อรองและจัดการการผลิตอย่างมีประสิทธิภาพ เช่น สหกรณ์การเกษตรหนองบัวแดง ซึ่งมีบทบาทในการรับซื้อและจำหน่ายข้าวเปลือกจากสมาชิก แต่ยังมีวิธีดั้งเดิมอยู่ โดยสามารถแบ่งออกได้ ดังนี้

เกษตรกร -> พ่อค้าคนกลาง -> โรงสี -> ผู้บริโภค: เป็นวิธีการตลาดแบบดั้งเดิมที่เกษตรกรส่วนใหญ่มักจะขายข้าวเปลือกให้กับพ่อค้าคนกลางในพื้นที่ ซึ่งจะนำไปขายต่อให้กับโรงสีเพื่อแปรรูปเป็นข้าวสาร

เกษตรกร -> สหกรณ์การเกษตร -> โรงสี/ผู้บริโภค: เกษตรกรบางรายอาจรวมกลุ่มกันในรูปแบบสหกรณ์การเกษตร เพื่อเพิ่มอำนาจต่อรองและสามารถขายข้าวเปลือกให้กับโรงสีโดยตรง หรือแปรรูปเป็นข้าวสารเพื่อขายให้กับผู้บริโภคโดยตรง

เกษตรกร -> ผู้บริโภค (โดยตรง): เกษตรกรบางรายอาจขายข้าวสารให้กับผู้บริโภคโดยตรง ผ่านช่องทางตลาดสด ตลาดนัดชุมชน หรือช่องทางออนไลน์

(๒) แหล่งรับซื้อผลผลิต/ โรงงานแปรรูป

อำเภอหนองบัวแดง มีแหล่งรับซื้อข้าว รวม ๓ แห่ง ดังนี้

โรงสีข้าว: ในอำเภอหนองบัวแดงมีโรงสีข้าวหลายแห่งที่รับซื้อและแปรรูปข้าวจากเกษตรกร เช่น

โรงสีสหแสงหิรัญ: ตั้งอยู่ที่ ๑๘๒ หมู่ ๑๓ ถนนสุขุมวิทราล์ก ตำบลหนองบัวแดง ให้บริการรับซื้อข้าวเปลือกและจำหน่ายข้าวสารทั้งปลีกและส่ง

โรงสีข้าวทอง: ตั้งอยู่ที่ ๒ หมู่ ๑๓ ตำบลหนองบัวแดง ให้บริการรับซื้อข้าวเปลือกและจำหน่ายข้าวสาร

สหกรณ์การเกษตรหนองบัวแดง: ตั้งอยู่ที่ ๒๕/๑ หมู่ ๑๒ ตำบลหนองบัวแดง ทำหน้าที่เป็นแหล่งรับซื้อข้าวเปลือกจากสมาชิกและเกษตรกรในพื้นที่

๓) เกษตรกรต้นแบบในพื้นที่
อำเภอหนองบัวแดง มีเกษตรกรที่เป็นต้นแบบในพื้นที่ โดยมีเกษตรกรที่เป็น Smart Farmer ต้นแบบ
ด้านการผลิตข้าว จำนวน ๒ ราย

องค์ความรู้ทักษะความชำนาญ

เกษตรกรมีความรู้ ความชำนาญ องค์ความรู้ในเทคโนโลยีการผลิต ที่มีความโดดเด่น ดังนี้
ตารางที่ ๒๙ แสดง Smart Farmer ต้นแบบในด้านการผลิตข้าว อำเภอหนองบัวแดง จังหวัดชัยภูมิ

ที่	ชื่อ - สกุล	หมู่	ตำบล	อำเภอ	ปีที่เป็น	สาขา
๑	นายประสิทธิ์ ชื่นภูเขียว	๑๖	กุดชุมแสง	หนองบัว	๒๕๖๕	เกษตร
๒	นาย ยุทธพงษ์ ยศรุ่งเรือง	๑๔	คูเมือง	หนองบัว	๒๕๖๕	เกษตร

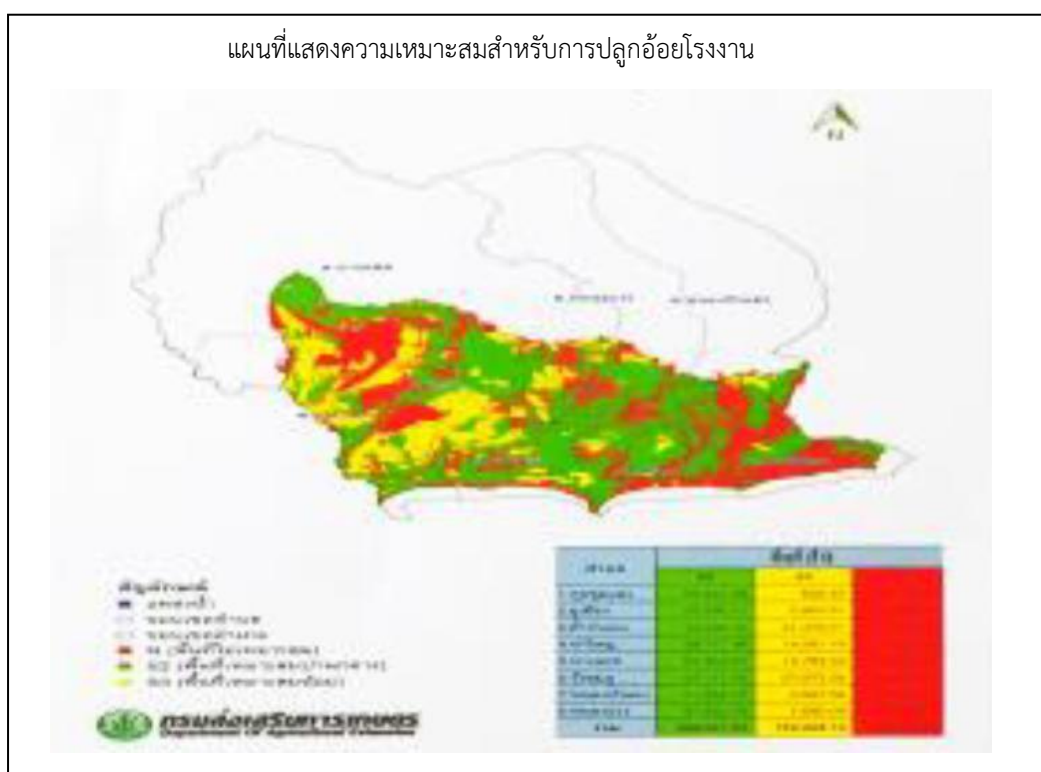
(ที่มา : สำนักงานเกษตรอำเภอหนองบัวแดง, พ.ศ. ๒๕๖๗)

๑.๔.๒ ชนิดสินค้าอ้อย

๑) พื้นที่เหมาะสม/ไม่เหมาะสม

(๑) เขตความเหมาะสม

อำเภอหนองบัวแดง มีพื้นที่ที่เหมาะสมสำหรับปลูกอ้อย ปานกลาง (S๒) จำนวน ๓,๓๕๒.๒๑ ไร่
พื้นที่เหมาะสมน้อย (S๓) จำนวน ๑๑๔,๐๑๖ ไร่ และพื้นที่ไม่เหมาะสม (N) จำนวน ๑๕๙,๓๘๑ ไร่ โดยมีพื้นที่เพาะปลูก
ปี ๒๕๖๖/๖๗ จำนวน ๓๕,๖๓๓.๓ ไร่



ภาพที่ ๒๔ แสดงเขตความเหมาะสม (พื้นที่ศักยภาพ) สำหรับปลูกอ้อย อำเภอหนองบัวแดง
(ที่มา กรมส่งเสริมการเกษตร, พ.ศ. ๒๕๖๖)

(๒) พื้นที่ปลูกอ้อย

อำเภอหนองบัวแดง จังหวัดชัยภูมิ มีพื้นที่ปลูกอ้อย จำนวน ๓๕,๖๓๓.๓ ไร่ โดยปลูกมากที่สุดคือ ตำบลท่าใหญ่ จำนวน ๙,๗๑๖ ไร่ รองลงมาคือตำบลวังชมพู จำนวน ๔,๙๖๓ ไร่

ตารางที่ ๓๐ แสดงพื้นที่ปลูกอ้อย อำเภอหนองบัวแดง จังหวัดชัยภูมิ

ที่	ตำบล	พื้นที่ปลูก (ไร่)
๑	หนองบัวแดง	๑,๒๓๒.๑๕
๒	กุดชุมแสง	๑,๙๑๙.๗๖
๓	ถ้ำวัวแดง	๔,๕๕๔.๕๐
๔	นางแดด	๓,๔๙๘.๐๐
๕	หนองวาง	๕,๓๐๑.๐๐
๖	คูเมือง	๔,๔๔๘.๒๕
๗	ท่าใหญ่	๙,๗๑๖.๐๐
๘	วังชมพู	๔,๙๖๓.๖๕
	รวม	๓๕,๖๓๓.๓๐

ที่มา: กรมส่งเสริมการเกษตร พ.ศ. ๒๕๖๗

(๒) ปริมาณการผลิต

อำเภอหนองบัวแดง มีพื้นที่การปลูกอ้อย จำนวน ๓๕,๖๓๓.๓๐ ไร่ ๓,๑๔๐ ครัวเรือน โดยมีพื้นที่ปลูกมากที่สุดตำบลท่าใหญ่ จำนวน ๙,๗๑๖.๐๐ ไร่ จำนวน ๗๒๒ ครัวเรือน รองลงมาคือตำบลวังชมพู จำนวน ๔,๙๖๓ ไร่ ๔๐๗ ครัวเรือน และตำบลถ้ำวัวแดง จำนวน ๔,๕๕๔.๕๐ ไร่ ๓๙๘ ครัวเรือน ตามลำดับ

ตารางที่ ๓๑ แสดงปริมาณการปลูกอ้อย อำเภอหนองบัวแดง จังหวัดชัยภูมิ

ตำบล	ครัวเรือน เกษตรกร	พื้นที่ปลูก (ไร่)	พื้นที่เก็บเกี่ยว (ไร่)	ผลผลิต (ตัน)	ผลผลิตต่อไร่ (ตัน)
หนองบัวแดง	๑๖๐	๑,๒๓๒.๑๕	๑,๒๓๒.๑๕	๑๒,๓๒๒	๑๐
กุดชุมแสง	๑๗๑	๑,๙๑๙.๗๖	๑,๙๑๙.๗๖	๑๙,๑๙๘	๑๐
ถ้ำวัวแดง	๓๙๘	๔,๕๕๔.๕๐	๔,๕๕๔.๕๐	๔๕,๕๔๕	๑๐
นางแดด	๓๕๕	๓,๔๙๘.๐๐	๓,๔๙๘.๐๐	๓๔,๙๘๐	๑๐
หนองวาง	๔๗๙	๕,๓๐๑.๐๐	๕,๓๐๑.๐๐	๕๓,๐๑๐	๑๐
คูเมือง	๔๕๕	๔,๔๔๘.๒๕	๔,๔๔๘.๒๕	๔๔,๔๘๓	๑๐
ท่าใหญ่	๗๒๒	๙,๗๑๖.๐๐	๙,๗๑๖.๐๐	๙๗,๑๖๐	๑๐
วังชมพู	๔๐๗	๔,๙๖๓.๖๕	๔,๙๖๓.๖๕	๔๙,๖๓๗	๑๐
รวม	๓,๑๔๐	๓๕,๖๓๓.๓๐	๓๕,๖๓๓.๓๐	๓๕๖,๓๓๓	

ที่มา : กรมส่งเสริมการเกษตร , พ.ศ. ๒๕๖๗

๓) สถานการณ์ใช้เทคโนโลยีการผลิตอ้อย การปลูกอ้อยในอำเภอหนองบัวแดง จังหวัดชัยภูมิ เป็นกิจกรรมเกษตรกรรมที่สำคัญ โดยเกษตรกรในพื้นที่ได้ประยุกต์ใช้เทคโนโลยีการผลิตอ้อยในหลายขั้นตอน ดังนี้

(๑) การใช้พันธุ์ดี เกษตรกรเลือกใช้พันธุ์อ้อยที่มีความเหมาะสมกับสภาพภูมิอากาศและดินในพื้นที่ เช่น พันธุ์ที่ต้านทานโรคและแมลงศัตรูพืช รวมถึงให้ผลผลิตสูง

(๒) การเตรียมดิน ก่อนการปลูกอ้อย เกษตรกรจะไถพรวนดินเพื่อปรับสภาพดินให้ร่วนซุย และกำจัดวัชพืช นอกจากนี้ยังมีการปรับปรุงดินด้วยการใส่ปุ๋ยอินทรีย์หรือปุ๋ยคอก เพื่อเพิ่มความอุดมสมบูรณ์ของดิน

(๓) การปลูก การปลูกอ้อยมักดำเนินการในช่วงต้นฤดูฝน โดยใช้ท่อนพันธุ์ที่มีคุณภาพดี ปลูกในร่องที่มีระยะห่างระหว่างแถวและต้นที่เหมาะสม เพื่อให้การเจริญเติบโตของอ้อยเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

(๔) ระบบการให้น้ำ แม้ว่าอ้อยจะเป็นพืชที่ทนแล้ง แต่การให้น้ำอย่างเพียงพอในช่วงแรกของการเจริญเติบโตจะช่วยเพิ่มผลผลิตได้ เกษตรกรบางรายในพื้นที่ได้ใช้ระบบชลประทานหรือการให้น้ำแบบหยด เพื่อประหยัดน้ำและเพิ่มประสิทธิภาพการให้น้ำ

(๕) การดูแลรักษา การกำจัดวัชพืชเป็นสิ่งสำคัญ เนื่องจากวัชพืชจะแย่งน้ำและสารอาหารจากอ้อย เกษตรกรใช้วิธีการกำจัดวัชพืชทั้งแบบใช้แรงงานคนและเครื่องจักร

(๖) การใส่ปุ๋ย เกษตรกรใส่ปุ๋ยตามความต้องการของอ้อยในแต่ละช่วงการเจริญเติบโต โดยใช้ทั้งปุ๋ยเคมีและปุ๋ยอินทรีย์ เพื่อเสริมสร้างความแข็งแรงและเพิ่มผลผลิต

(๗) การเก็บเกี่ยว การเก็บเกี่ยวอ้อยมักดำเนินการในช่วงฤดูแล้ง เกษตรกรในพื้นที่ได้รับการรณรงค์ให้ตัดอ้อยสดแทนการเผา เพื่อรักษาสิ่งแวดล้อมและลดปัญหาฝุ่น PM ๒.๕

(๘) การปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยว หลังการเก็บเกี่ยว เกษตรกรจะขนส่งอ้อยไปยังโรงงานน้ำตาลในพื้นที่ใกล้เคียง เช่น โรงงานน้ำตาลมิตรผล ในอำเภอเกษตรสมบูรณ์

(๙) การป้องกันกำจัดโรคและแมลงศัตรู เกษตรกรเฝ้าระวังและตรวจสอบการระบาดของโรคและแมลงศัตรูอ้อยอย่างสม่ำเสมอ หากพบการระบาดจะใช้วิธีการควบคุมที่เหมาะสม เช่น การใช้สารชีวภัณฑ์หรือสารเคมีตามความจำเป็น

๔) ปฏิทินการเพาะปลูก

เกษตรกรในอำเภอหนองบัวแดง มีการปลูกอ้อย ดังนี้

อ้อยเป็นพืชเศรษฐกิจที่สำคัญของอำเภอหนองบัวแดง โดยเกษตรกรปลูกอ้อยเพื่อส่งโรงงานน้ำตาล ปฏิทินการปลูกอ้อยในพื้นที่แบ่งออกเป็น ๒ ช่วงหลัก ได้แก่

การปลูกอ้อยต่อแรก (ปลูกใหม่): ปลูกระหว่างเดือนตุลาคม - ธันวาคม

อ้อยต่อ (อ้อยที่ออกจากต่อเดิม): เริ่มต้นดูแลต่อจากอ้อยที่เก็บเกี่ยวไปแล้ว

ชื่อสินค้า	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.
อ้อย					△							
- ดูแลต้นอ้อยอ่อน: ให้น้ำและกำจัดวัชพืชรอบแรก	←→	▽										
- ใส่ปุ๋ยรอบแรก: ปุ๋ยรองพื้นเสริมแร่ธาตุสำคัญ		←→										
- ดูแลศัตรูพืช: ควบคุมโรคแมลง เช่น เพลี้ยอ้อย				←→								
- ใส่ปุ๋ยรอบสอง: บำรุงลำต้น เพิ่มความหวาน						←→						
- ตัดแต่งและรดน้ำ: ควบคุมวัชพืช ตัดแต่งใบอ้อยที่แห้ง								←→				
- เก็บเกี่ยว: เก็บเกี่ยวอ้อยส่งโรงงานน้ำตาล												←→

สัญลักษณ์

←→ ช่วงฤดูปลูก

△ ปลูกสูงสุด

←→ ช่วงฤดูเก็บเกี่ยว

▽ เก็บเกี่ยวสูงสุด

ภาพที่ ๑๐ แสดงปฏิทินการเพาะปลูกอ้อยโรงงานในอำเภอหนองบัวแดง จังหวัดชัยภูมิ
(ที่มา : สำนักงานเกษตรอำเภอหนองบัวแดง, พ.ศ. ๒๕๖๗)

๕) ต้นทุนการผลิต

อำเภอหนองบัวแดง มีต้นทุนการผลิตอ้อย โดยมีต้นทุนการผลิตอ้อย เป็นเงิน ๗,๙๖๐ บาท

ตารางที่ ๓๒ แสดงต้นทุนการผลิตอ้อย ปี ๒๕๖๗ อำเภอหนองบัวแดง จังหวัดชัยภูมิ

รายการ (ตัวอย่าง)	ในเขตชลประทาน		นอกเขตชลประทาน		หมายเหตุ
ไถดะ	๑,๐๕๐				
ไถแปร					
ไถยกร่อง (กรัมเบอร์)					
พันธุ์อ้อย	๒,๐๐๐				
ปลูก (รถปลูก)					
ยาคุมวัชพืช (๒ ครั้ง)					
กลบร่อง					
ดายหญ้า					
ปุ๋ย ๘๐ กก./ไร่ (๒ ครั้ง)	๑,๑๖๐				
ค่าแรงใส่ปุ๋ย					
ให้น้ำ ๘ ครั้ง/ปี					
เก็บเกี่ยวต้นละ ๑๒๐ บาท	๒,๕๐๐				
คืบ ต้นละ ๖๐					
บรรทุกต้นละ ๑๒๐ บาท					
ค่าบริการ					
ค่าเช่า					
รวม	๗,๙๖๐				

(ที่มา : สำนักงานเกษตรอำเภอหนองบัวแดง, พ.ศ. ๒๕๖๖)

๖) สถานการณ์การตลาด/วิธีการตลาด

การปลูกอ้อยในอำเภอหนองบัวแดง จังหวัดชัยภูมิ สรุปสถานการณ์การตลาดอ้อยได้ดังนี้

(๑) วิธีการตลาด (เป็นวิธีตลาดที่เกิดขึ้นในอำเภอ)

เกษตรกร -> โรงงานน้ำตาล: เกษตรกรส่วนใหญ่ในอำเภอหนองบัวแดงจะขายอ้อยให้กับโรงงานน้ำตาลในพื้นที่ใกล้เคียง หรือโรงงานน้ำตาลในจังหวัดอื่น ๆ

เกษตรกร -> พ่อค้าคนกลาง -> โรงงานน้ำตาล: มีพ่อค้าคนกลางที่รับซื้ออ้อยจากเกษตรกรรายย่อย แล้วนำไปขายต่อให้กับโรงงานน้ำตาล

(๒) แหล่งรับซื้อผลผลิต/ โรงงานแปรรูป

อำเภอหนองบัวแดง มีโรงงานน้ำตาลมิตรผลเกษตรสมบูรณ์ ตั้งอยู่ในอำเภอเกษตรสมบูรณ์ จังหวัดชัยภูมิ เป็นโรงงานหลักที่รับซื้ออ้อยจากเกษตรกรในพื้นที่หนองบัวแดง ซึ่งการมีโรงงานใกล้เคียงช่วยลดต้นทุน

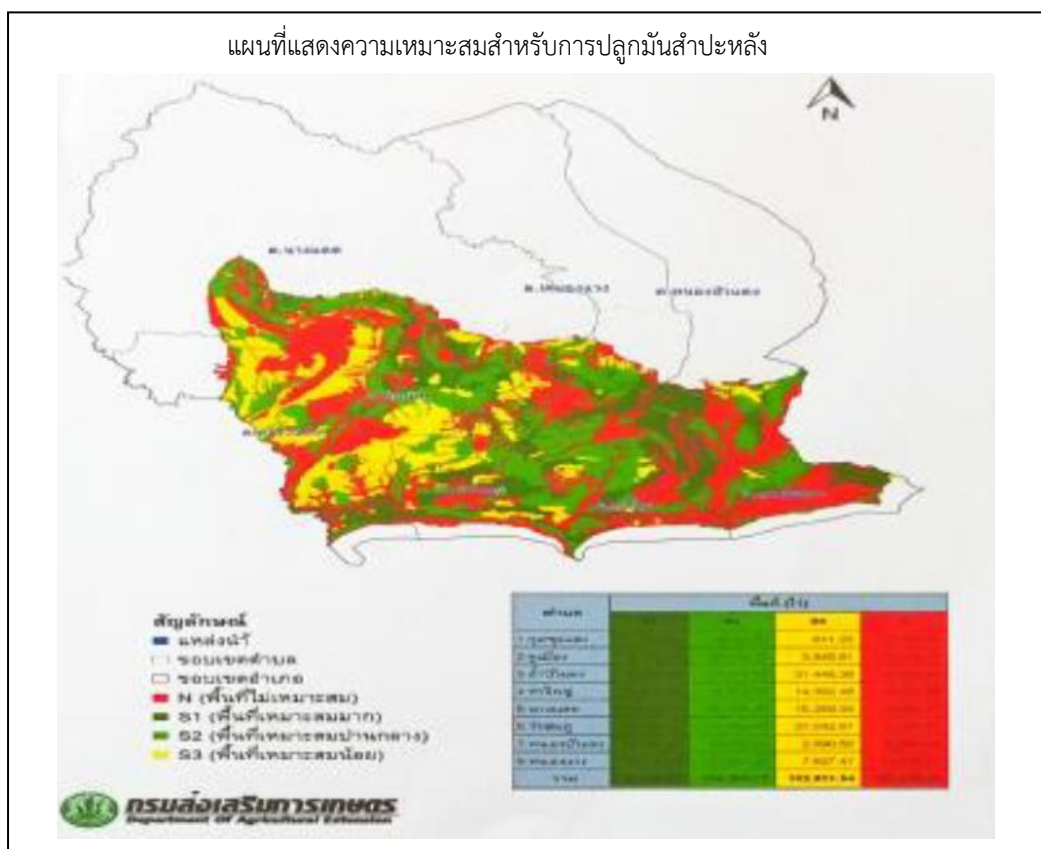
การขนส่งและเพิ่มรายได้ให้กับเกษตรกร และลานอ้อยเงินสดหนองบัวแดง เป็นจุดรับซื้ออ้อยในพื้นที่หนองบัวแดง เกษตรกรสามารถนำอ้อยมาจำหน่ายได้โดยตรง

๑.๔.๒ ชนิดสินค้ามันสำปะหลัง

๑) พื้นที่เหมาะสม/ไม่เหมาะสม

(๑) เขตความเหมาะสม

อำเภอหนองบัวแดง มีพื้นที่ที่เหมาะสมสำหรับปลูกมันสำปะหลัง ปานกลาง (S๒) จำนวน ๓,๓๕๒.๒๑ ไร่ พื้นที่เหมาะสมน้อย (S๓) จำนวน ๑๑๔,๐๑๖ ไร่ และพื้นที่ไม่เหมาะสม (N) จำนวน ๑๕๙,๓๘๑ ไร่ โดยมีพื้นที่เพาะปลูก ปี ๒๕๖๖/๖๗ จำนวน ๓๕,๖๓๓.๓ ไร่



ภาพที่ ๒๕ แสดงเขตความเหมาะสม (พื้นที่ศักยภาพ) สำหรับปลูกมันสำปะหลัง อำเภอหนองบัวแดง (ที่มา กรมส่งเสริมการเกษตร, พ.ศ. ๒๕๖๐)

(๒) พื้นที่ปลูกมันสำปะหลัง

อำเภอหนองบัวแดง จังหวัดชัยภูมิ มีพื้นที่ปลูกมันสำปะหลัง จำนวน ๓๗๘๓๑.๒๕ ไร่ โดยปลูกมากที่สุดคือ ตำบลลำบัวแดง จำนวน ๑๒,๐๗๑ ไร่ รองลงมาคือตำบลวังชมภู จำนวน ๗,๒๑๒ ไร่

ตารางที่ ๓๓ แสดงพื้นที่ปลูกมันสำปะหลัง อำเภอหนองบัวแดง จังหวัดชัยภูมิ

ที่	ตำบล	พื้นที่ปลูก.....(ไร่)
๑	หนองบัวแดง	๓,๒๐๖
๒	กุดชุมแสง	๑๕
๓	ถ้ำวัวแดง	๖๖
๔	นางแดด	๘๘๐
๕	หนองวาง	๕๐๖
๖	คูเมือง	๒๓๕
๗	ท่าใหญ่	๔๒๘
๘	วังชมพู	๔๖๖
	รวม	๓๗,๘๓๑.๒๕

ที่มา: กรมส่งเสริมการเกษตร พ.ศ. ๒๕๖๗

๒) ปริมาณการผลิต

อำเภอหนองบัวแดง มีพื้นที่การปลูกอ้อย จำนวน ๓๕,๖๓๓.๓๐ ไร่ ๓,๑๔๐ ครัวเรือน โดยมีพื้นที่ปลูกมากตำบลท่าใหญ่ จำนวน ๙,๗๑๖.๐๐ ไร่ จำนวน ๗๒๒ ครัวเรือน รองลงมาคือตำบลวังชมพู จำนวน ๔,๙๖๓ ไร่ ๔๐๗ ครัวเรือน และตำบลถ้ำวัวแดง จำนวน ๔,๕๕๔.๕๐ ไร่ ๓๙๘ ครัวเรือน ตามลำดับ

ตารางที่ ๓๔ แสดงปริมาณการปลูกมันสำปะหลัง อำเภอหนองบัวแดง จังหวัดชัยภูมิ

ตำบล	ครัวเรือนเกษตรกร	พื้นที่ปลูก (ไร่)	พื้นที่เก็บเกี่ยว (ไร่)	ผลผลิต (ตัน)	ผลผลิตต่อไร่ (ตัน)
หนองบัวแดง	๑๕	๓,๒๐๖	๓,๒๐๖	๖๓๗	๓.๕
กุดชุมแสง	๖๖	๑๕	๑๕	๒,๓๑๐	๓.๕
ถ้ำวัวแดง	๘๘๐	๖๖	๖๖	๔๒,๒๔๙	๓.๕
นางแดด	๕๐๖	๘๘๐	๘๘๐	๑๘,๑๗๒	๓.๕
หนองวาง	๒๓๕	๕๐๖	๕๐๖	๗๙,๘๓.๕	๓.๕
คูเมือง	๔๒๘	๒๓๕	๒๓๕	๑๕,๒๖๙	๓.๕
ท่าใหญ่	๔๖๖	๔๒๘	๔๒๘	๒๐,๕๔๕	๓.๕
วังชมพู	๖๒๗	๔๖๖	๔๖๖	๒๕,๒๔๕	๓.๕
รวม	๓,๒๐๖	๓๗,๘๓๑.๒๕	๓๗,๘๓๑.๒๕	๑๓๒,๔๐๙	

ที่มา : กรมส่งเสริมการเกษตร , พ.ศ. ๒๕๖๗

๓) สถานการณ์ใช้เทคโนโลยีการผลิตมันสำปะหลัง การปลูกมันสำปะหลังในอำเภอหนองบัวแดง จังหวัดชัยภูมิ เป็นกิจกรรมเกษตรกรรมที่สำคัญ โดยเกษตรกรในพื้นที่ได้ประยุกต์ใช้เทคโนโลยีการผลิต้อยในหลายขั้นตอน ดังนี้

(๑) การใช้พันธุ์ดี เกษตรกรเลือกใช้พันธุ์มันสำปะหลังที่มีความเหมาะสมกับสภาพภูมิอากาศ และดินในพื้นที่ เช่น พันธุ์ที่ต้านทานโรคและแมลงศัตรูพืช รวมถึงให้ผลผลิตสูง

(๒) การเตรียมดิน ก่อนการปลูกอ้อย เกษตรกรจะไถพรวนดินเพื่อปรับสภาพดินให้ร่วนซุย และกำจัดวัชพืช นอกจากนี้ยังมีการปรับปรุงดินด้วยการใส่ปุ๋ยอินทรีย์หรือปุ๋ยคอก เพื่อเพิ่มความอุดมสมบูรณ์ของดิน

(๓) การปลูก การปลูกมันสำปะหลังมักดำเนินการในช่วงต้นฤดูฝน โดยใช้ท่อนพันธุ์ที่มีคุณภาพดี ปลูกในร่องที่มีระยะห่างระหว่างแถวและต้นที่เหมาะสม เพื่อให้การเจริญเติบโตของมันสำปะหลังเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

(๔) ระบบการให้น้ำ แม้ว่ามันสำปะหลังจะเป็นพืชที่ทนแล้ง แต่การให้น้ำอย่างเพียงพอในช่วงแรกของการเจริญเติบโตจะช่วยเพิ่มผลผลิตได้ เกษตรกรบางรายในพื้นที่ได้ใช้ระบบชลประทานหรือการให้น้ำแบบหยด เพื่อประหยัดน้ำและเพิ่มประสิทธิภาพการให้น้ำ

(๕) การดูแลรักษา การกำจัดวัชพืชเป็นสิ่งสำคัญ เนื่องจากวัชพืชจะแย่งน้ำและสารอาหาร เกษตรกรใช้วิธีการกำจัดวัชพืชทั้งแบบใช้แรงงานคนและเครื่องจักร

(๖) การใส่ปุ๋ย เกษตรกรใส่ปุ๋ยตามความต้องการของมันสำปะหลังในแต่ละช่วงการเจริญเติบโต โดยใช้ทั้งปุ๋ยเคมีและปุ๋ยอินทรีย์ เพื่อเสริมสร้างความแข็งแรงและเพิ่มผลผลิต

(๗) การเก็บเกี่ยว การเก็บเกี่ยวมันสำปะหลังเมื่ออายุ ๘ เดือนขึ้นไป เกษตรกรในพื้นที่ใช้ทั้งแรงงานคนและเครื่องจักร

(๘) การปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยว หลังการเก็บเกี่ยว เกษตรกรจะขนส่งผลผลิตไปยังลานรับซื้อผลผลิต

(๙) การป้องกันกำจัดโรคและแมลงศัตรู เกษตรกรเฝ้าระวังและตรวจสอบการระบาดของโรคและแมลงศัตรูมันสำปะหลังอย่างสม่ำเสมอ หากพบการระบาดจะใช้วิธีการควบคุมที่เหมาะสม เช่น การใช้สารชีวภัณฑ์หรือสารเคมีตามความจำเป็น โดยเฉพาะโรคใบด่าง และแมลงหริ่งขาว

๔) ปฏิทินการเพาะปลูก

มันสำปะหลังเป็นพืชเศรษฐกิจสำคัญของอำเภอหนองบัวแดง โดยเกษตรกรปลูกมันสำปะหลังเพื่อจำหน่ายให้โรงงานแปรรูปและลานรับซื้อ ปฏิทินการปลูกมันสำปะหลังสามารถแบ่งออกเป็น ๒ ช่วงหลัก ได้แก่

การปลูกต้นฤดูฝน (เมษายน - มิถุนายน)

การปลูกปลายฤดูฝน (กันยายน - ตุลาคม)

โดยเกษตรกรสามารถเลือกปลูกให้เหมาะสมกับสภาพอากาศและปัจจัยน้ำในพื้นที่

ชื่อสินค้า	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.
มันสำปะหลัง - เตรียมดิน: ไถพรวน, ปรับโครงสร้างดิน, ใส่ปุ๋ยคอกหรือปุ๋ยอินทรีย์ใส่ปุ๋ยรอบแรก: ปุ๋ยรองพื้นเสริมแร่ธาตุสำคัญ - ปลูกมันสำปะหลัง (ต้นฤดูฝน): เลือกท่อนพันธุ์ดี, ปลูกลงดิน, รดน้ำ - ดูแลต้นอ่อน: กำจัดวัชพืชรอบแรก, ป้องกันแมลงศัตรูพืช - ปลูกมันสำปะหลัง (ปลายฤดูฝน): สำหรับเกษตรกรที่เลือกปลูกช่วงนี้ - ใส่ปุ๋ยรอบแรก: ปุ๋ยบำรุงต้นและราก, ปรับปรุงดิน - ใส่ปุ๋ยรอบสอง: เสริมแร่ธาตุ เพิ่มหัวมัน (มี.ค. ถึง พ.ค.) - เก็บเกี่ยว: ใช้อายุ ๘-๑๔ เดือน, ขุดหัวมันขาย			↔		△							
				↔				↔				
							↔				↔	
									↔			↔
											↔	
			▽									

สัญลักษณ์

↔ ช่วงฤดูปลูก

△ ปลูกสูงสุด

↔ ช่วงฤดูเก็บเกี่ยว

▽ เก็บเกี่ยวสูงสุด

ภาพที่ ๑๐ แสดงปฏิทินการเพาะปลูกมันสำปะหลังในอำเภอหนองบัวแดง จังหวัดชัยภูมิ
(ที่มา : สำนักงานเกษตรอำเภอหนองบัวแดง, พ.ศ. ๒๕๖๗)

๕) ต้นทุนการผลิต

อำเภอหนองบัวแดง มีต้นทุนการผลิตมันสำปะหลัง โดยมีต้นทุนการผลิตมันสำปะหลัง เป็นเงิน ๔,๑๐๐ บาท

ตารางที่ ๓๕ แสดงต้นทุนการผลิตมันสำปะหลัง ปี ๒๕๖๗ อำเภอหนองบัวแดง จังหวัดชัยภูมิ

รายการ (ตัวอย่าง)	ในเขตชลประทาน		นอกเขตชลประทาน		หมายเหตุ
ไถดะ	๑,๐๐๐				
ไถแปร					
ไถยกร่อง (กรัมเบอร์)					
พันธุ์	๔๐๐				
ปลูก	๕๐๐				
ยาคุมวัชพืช (๒ ครั้ง)					
กลบร่อง					
ดายหญ้า	๕๐๐				
ปุ๋ย ๘๐ กก./ไร่ (๒ ครั้ง)	๑,๐๐๐				
ค่าแรงใส่ปุ๋ย					
ให้น้ำ ๘ ครั้ง/ปี					
เก็บเกี่ยว	๗๐๐				
คืบ ต้นละ ๖๐					
บรรทุก					
ค่าบริการ					
ค่าเช่า					
รวม	๔,๑๐๐				

(ที่มา : สำนักงานเกษตรอำเภอหนองบัวแดง, พ.ศ. ๒๕๖๗)

๖) สถานการณ์การตลาด/วิธีการตลาด

ในปี ๒๕๖๗ ราคามันสำปะหลังสดที่เกษตรกรขายได้ในจังหวัดชัยภูมิเฉลี่ยอยู่ที่ ๑.๙๒ บาท/กิโลกรัม ลดลงจากปีที่ผ่านมาซึ่งเฉลี่ย ๓.๒๒ บาท/กิโลกรัม หรือลดลงกว่าร้อยละ ๔๐

(๑) วิธีการตลาด (เป็นวิถีตลาดที่เกิดขึ้นในอำเภอ)

เกษตรกร -> ลานมัน -> โรงงานแปรรูป: เกษตรกรส่วนใหญ่จะขายหัวมันสดให้กับลานมันในพื้นที่ ซึ่งลานมันจะทำหน้าที่รวบรวมผลผลิตและขายต่อให้กับโรงงานแปรรูปมันสำปะหลัง

เกษตรกร -> สหกรณ์การเกษตร -> ลานมัน/โรงงานแปรรูป: เกษตรกรบางรายอาจรวมกลุ่มกันในรูปแบบสหกรณ์การเกษตร เพื่อเพิ่มอำนาจต่อรองและสามารถขายมันสำปะหลังให้กับลานมัน หรือโรงงานแปรรูปได้ในราคาที่สูงขึ้น

(๒) แหล่งรับซื้อผลผลิต/ โรงงานแปรรูป

อำเภอหนองบัวแดง มีลานมันในพื้นที่อำเภอหนองบัวแดงและพื้นที่ใกล้เคียงมีลานมันหลายแห่งที่รับซื้อหัวมันสดจากเกษตรกร เกษตรกรบางรายขายมันสำปะหลังให้กับโรงงานแปรรูปมันสำปะหลังในจังหวัดใกล้เคียง เช่น จังหวัดนครราชสีมา หรือจังหวัดขอนแก่น ซึ่งเป็นแหล่งที่มีโรงงานแปรรูปมันสำปะหลังจำนวนมาก

๒. ประเด็นปัญหา สภาพของปัญหาแนวทางการแก้ไข

ตารางที่ ๓๖ แสดงประเด็นปัญหา สภาพของปัญหาแนวทางการแก้ไข

ปัญหาและกลุ่มของ ปัญหา	สภาพของปัญหา	แนวทางการแก้ไข	หมู่บ้านและตำบล เป้าหมาย (พื้นที่/ชุมชนที่ประสบ ปัญหา)	ความสำคัญ เร่งด่วน
ด้านการผลิตสินค้าและ การตลาด ๑. อ้อย ๒. ข้าว ๓. มันสำปะหลัง	๑. ภัยพิบัติ (แล้ง) ๒. การระบาดของโรคและ แล้ง ๓. ต้นทุนการผลิตสูง ขาดแคลนแหล่งเงินทุน	๑. ส่งเสริมให้ใช้เทคโนโลยีเกษตร เช่น ระบบน้ำหยด เครื่องจักรกลการเกษตร และโดรนเกษตรเพื่อลดค่าแรง ๒. ส่งเสริมการใช้ปุ๋ยชีวภาพและปุ๋ยอินทรีย์เพื่อลดต้นทุน ๓. ส่งเสริมการปลูกพืชที่ทนแล้งและการทำเกษตรแบบ ผสมผสาน	ทุกตำบล	มาก
ด้านเกษตรกรและ องค์กรเกษตรกร ๑. ขาดแคลนแรงงาน ภาคเกษตร ๒. องค์กรเกษตรกรยังไม่ มีความเข้มแข็งเพียงพอ ๓. ขาดความรู้ด้าน เทคโนโลยีและการตลาด	๑. คนรุ่นใหม่ไม่นิยมทำ การเกษตรและอพยพ ออกไปทำงานในเมือง เกษตรกรส่วนใหญ่มีอายุ เฉลี่ยสูงขึ้น ๒. กลุ่มเกษตรกรขาดการ บริหารจัดการและไม่มี อำนาจต่อรองด้านราคา ขาด เกษตรกรส่วนใหญ่อยู่ ใน	๑. พัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่เข้ามาช่วยเหลือเกษตรกร รุ่นเก่า ๒. ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้ามาช่วยในการส่งเสริมการปฏิบัติ ๓. จัดตั้งศูนย์เรียนรู้ต้นแบบเพื่อถ่ายทอดองค์ความรู้และ เทคโนโลยีการผลิต ที่เหมาะสมให้แก่เกษตรกร รวมทั้งการสร้าง ต้นแบบในการปฏิบัติที่เหมาะสมเพื่อสร้างแรงจูงใจและให้ เกษตรกรเกิดความเชื่อมั่นในการตัดสินใจปฏิบัติตาม ๔. ส่งเสริม “เกษตรแม่นยำสูง (Precision Farming)” ลดการ ใช้แรงงานคน ๕. พัฒนาความรู้ด้านการบริหารและการตลาดให้กับกลุ่ม เกษตรกร และสนับสนุนให้กลุ่มเกษตรกรรวมตัวกันเพื่อจัดตั้ง สหกรณ์ที่มีประสิทธิภาพ	ทุกตำบล	มาก

	การปลูกพืช ๓. เกษตรกรส่วนใหญ่ยังใช้ วิธีการเกษตรแบบดั้งเดิม ขาดการใช้เทคโนโลยี สมัยใหม่ ไม่มีทักษะการขาย ผ่านช่องทางออนไลน์	๖. ฝึกอบรมการใช้เทคโนโลยีเกษตร เช่น IoT, โดรน, ระบบ เซ็นเซอร์ดิน ๗. จัดอบรมการตลาดดิจิทัลให้เกษตรกรขายสินค้าเองผ่าน แพลตฟอร์มออนไลน์		
ด้านการแปรรูปผลผลิต และผลิตภัณฑ์ ๑. ขาดโรงงานแปรรูปใน พื้นที่ ๒. ขาดเครื่องมือวัสดุ อุปกรณ์ ๓. ขาดมาตรฐานการ รับรองสินค้า ๔. ไม่มีการพัฒนา นวัตกรรมด้านการแปรรูป	๑. เกษตรกรต้องขาย ผลผลิตสดโดยไม่มี มูลค่าเพิ่ม พืชเศรษฐกิจ เช่น มันสำปะหลัง ข้าว ข้าวโพด ไม่มีการแปรรูป เพิ่มมูลค่าในพื้นที่ ๒. บรรจุภัณฑ์ไม่มีความ น่าสนใจ ทำให้แข่งขันใน ตลาดได้ยาก ๓. ต้นทุนการผลิตสูง ขาด แคลนวัสดุอุปกรณ์ ๔. สินค้าเกษตรที่แปรรูป ส่วนใหญ่เป็นรูปแบบ พื้นฐาน ไม่มีการนำ นวัตกรรมมาปรับใช้ ผลิตภัณฑ์บางชนิดยังขาด ความแตกต่างจากสินค้า ทั่วไปในตลาด	๑. ส่งเสริมให้เกษตรกรรวมตัวกันจัดตั้งกลุ่มแปรรูป เช่น อบแห้ง แปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์พร้อมบริโภค สนับสนุนวัสดุอุปกรณ์ให้กับ เกษตรกรและกลุ่มเกษตรกร ๒. สนับสนุนการผลิตสู่การรับรองมาตรฐาน ๓. วางแผนการผลิตทั้งในส่วนด้านการปลูกพืชและการแปรรูป ให้สอดคล้องกัน ๔. สร้างแรงจูงใจและการรับรู้ให้เกษตรกรเห็นถึงความแตกต่าง ของราคาก่อนการแปรรูปและหลังแปรรูปจำหน่าย ๕. สนับสนุนการออกแบบบรรจุภัณฑ์และการสร้างแบรนด์สินค้า ๖. ส่งเสริมให้เกษตรกรขายสินค้าผ่าน e-Marketplace เช่น Shopee, Lazada จัดตั้งร้านค้าออนไลน์ของกลุ่มเกษตรกรเพื่อ ขายสินค้านร่วมกัน ๗. สนับสนุนงานวิจัยและพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ๆ โดยร่วมมือกับ มหาวิทยาลัยและหน่วยงานวิจัย	กลุ่มยุวเกษตรกร/กลุ่ม แม่บ้านเกษตรกร/กลุ่ม ส่งเสริมอาชีพและวิสาหกิจ ชุมชน	ปานกลาง

	๕. เกษตรกรที่แปรรูปสินค้า เองยังไม่มีช่องทางการ จำหน่ายที่กว้างขวาง ผลิตภัณฑ์แปรรูปส่วนใหญ่ ยังจำกัดอยู่แค่ในท้องถิ่น			
--	---	--	--	--

๓. การจัดทำ TOWS Matrix

๓.๑ การวิเคราะห์ TOWS Matrix ของอำเภอหนองบัวแดง

ตารางที่ ๓๗ แสดงการวิเคราะห์ตาราง TOWS Matrix

ปัจจัยภายใน	จุดแข็ง (S)	จุดอ่อน (W)
ปัจจัยภายนอก	จุดแข็ง (S) - มีพื้นที่เกษตรกรรมกว้างขวางเหมาะสำหรับการเพาะปลูกพืชเศรษฐกิจ เช่น อ้อย มันสำปะหลัง ข้าว - คนในพื้นที่มีทักษะในการทำเกษตรกรรม โดยเฉพาะการปลูกพืชไร่และพืชเศรษฐกิจ - องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและกลุ่มเกษตรกรมีความเข้มแข็งสนับสนุนกันในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม - มีวิสาหกิจชุมชน กลุ่มแปลงใหญ่ และสหกรณ์การเกษตรที่ช่วยเพิ่มอำนาจต่อรองด้านราคาและช่องทางการตลาด - มีโอกาสในการปรับเปลี่ยนการทำเกษตรจากเคมีสู่เกษตรอินทรีย์ เพื่อตอบสนองความต้องการของตลาดสุขภาพ	จุดอ่อน (W) - ระบบชลประทานยังไม่ครอบคลุมพื้นที่เกษตรส่วนใหญ่พึ่งพาน้ำฝน ทำให้เกิดปัญหาล้งแล้ง - เกษตรกรส่วนใหญ่ยังใช้วิธีการเกษตรแบบดั้งเดิม ขาดการใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัยเพื่อเพิ่มผลผลิต - ปุ๋ยเคมี ยาฆ่าแมลง และเมล็ดพันธุ์มีราคาสูง ทำให้เกษตรกรมีต้นทุนการผลิตที่เพิ่มขึ้น - คนรุ่นใหม่ไม่นิยมทำเกษตร ส่งผลให้ขาดแคลนแรงงานและต้องพึ่งพาเครื่องจักรเพิ่มขึ้น
โอกาส (O) - รัฐมีโครงการส่งเสริมการเกษตร เช่น เกษตรแปลงใหญ่, เกษตรอินทรีย์, Smart Farming - ผู้บริโภคให้ความสำคัญกับอาหารปลอดภัยมากขึ้น ซึ่งเป็นโอกาสสำหรับการทำเกษตรปลอดภัย - เกษตรกรสามารถขายสินค้าผ่านแพลตฟอร์มออนไลน์ เช่น Facebook, TikTok, Shopee, Lazada เพื่อเข้าถึงลูกค้าโดยตรง - สามารถส่งเสริมให้พื้นที่เกษตรเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร	กลยุทธ์เชิงรุก (SO) - ผลักดัน “เกษตรแปลงใหญ่” และ Smart Farming โดยใช้กลุ่มเกษตรกรที่เข้มแข็งเพื่อรับการสนับสนุนจากภาครัฐ - พัฒนาเกษตรอินทรีย์และสินค้าเกษตรปลอดภัย เพื่อเข้าสู่ตลาดที่มีกำลังซื้อสูงขึ้น และสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับผลผลิต - ส่งเสริมการขายออนไลน์ผ่าน Social Commerce (Facebook, TikTok, Shopee) โดยให้กลุ่มเกษตรกรรวมตัวกันขายสินค้าเอง ลดการพึ่งพาพ่อค้าคนกลาง - ต่อยอดการท่องเที่ยวเชิงเกษตร เช่น ฟาร์มสเตย์และคอร์สเรียนรู้ด้านการเกษตร เพื่อสร้างรายได้เสริมให้กับเกษตรกร	กลยุทธ์เชิงแก้ไข (WO) - สร้างระบบการจัดการความเสี่ยงด้านราคา เช่น ปลูกพืชหมุนเวียนหรือพืชที่ตลาดต้องการ แทนการพึ่งพาพืชเศรษฐกิจเพียงไม่กี่ชนิด - พัฒนาศูนย์เรียนรู้ด้านการเกษตรและเทคโนโลยี ให้เกษตรกรสามารถใช้เทคโนโลยีเพื่อลดผลกระทบจากภัยธรรมชาติ - สร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างจังหวัดและภาคเอกชน เพื่อให้เกษตรกรสามารถเข้าถึงตลาดใหม่ที่มีกำลังซื้อสูงขึ้น - พัฒนาแหล่งน้ำและระบบชลประทานให้ทั่วถึง โดยประสานงานกับหน่วยงานภาครัฐเพื่อช่วยลดปัญหาล้งแล้ง. พัฒนาศักยภาพเกษตรกรในการผลิตพืช

ภัยคุกคาม (T)	กลยุทธ์เชิงป้องกัน (ST)	กลยุทธ์เชิงรับ (WT)
๑. ภัยธรรมชาติและการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ภัยแล้ง น้ำท่วม และฝนทิ้งช่วงส่งผลกระทบต่อผลผลิตทางการเกษตร ๒. ราคาสินค้าเกษตรมีความผันผวน ทำให้รายได้ของเกษตรกรไม่แน่นอน ๑. มีการแข่งขันทาง	๑. ส่งเสริมเกษตรกรให้ใช้เทคโนโลยีลดต้นทุน เช่น ปุ๋ยชีวภาพ และระบบการปลูกพืชแบบผสมผสาน (Agroforestry) ๒. พัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่กลับสู่ภาคเกษตร โดยการพัฒนาโมเดล "เกษตรยุคใหม่" ที่ใช้เทคโนโลยีเพื่อลดความยากลำบากของอาชีพ	๑. ปรับเปลี่ยนแนวทางการทำเกษตรให้เพื่อลดความเสี่ยง เช่น การทำเกษตรผสมผสานเพื่อลดความเสี่ยงด้านราคาสินค้า ๒. ร่วมมือกับหน่วยงานวิจัยและมหาวิทยาลัย เพื่อศึกษาพืชที่เหมาะสมกับสภาพอากาศ และพัฒนาเกษตรกรให้พร้อมรับมือกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ

๓.๒ การกำหนดกลยุทธ์ที่ได้จากการทำ TOWS Matrix ดังนี้

๑. กลยุทธ์เชิงรุก

๑.๑ ส่งเสริมเกษตรแปลงใหญ่ และ Smart Farming โดยใช้กลุ่มเกษตรกรที่เข้มแข็งเพื่อรับการสนับสนุนจากภาครัฐเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร

๑.๒ พัฒนาเกษตรอินทรีย์และสินค้าเกษตรปลอดภัย เพื่อเข้าสู่ตลาดที่มีกำลังซื้อสูงขึ้น และสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับผลผลิตพัฒนาศักยภาพเกษตรกร และองค์กรเกษตรกรให้มีความเข้มแข็ง

๑.๓ เพิ่มศักยภาพอาสาสมัครและเกษตรกรต้นแบบ

๒. กลยุทธ์เชิงแก้ไข

๒.๑ ส่งเสริมเกษตรกรให้ใช้เทคโนโลยีลดต้นทุน เช่น ปุ๋ยชีวภาพ และระบบการปลูกพืชแบบผสมผสาน (Agroforestry) พัฒนาศักยภาพเกษตรกรในการผลิตพืชอาหารปลอดภัย

๒.๒ ส่งเสริมเกษตรกรรุ่นใหม่กลับสู่ภาคเกษตร โดยการพัฒนาโมเดล "เกษตรยุคใหม่" ที่ใช้เทคโนโลยีเพื่อลดความยากลำบากของอาชีพลดต้นทุนการผลิต

๒.๓ ส่งเสริมการตลาดออนไลน์ให้เกษตรกร เพื่อให้สามารถขายสินค้าเองโดยไม่ต้องพึ่งพาพ่อค้าคนกลางส่งเสริมคุณภาพสิ่งแ

๓. กลยุทธ์เชิงป้องกัน

๓.๑ พัฒนาศักยภาพเกษตรกรในการผลิตพืชอาหารปลอดภัยเพื่อจัดการความเสี่ยงด้านราคา

๓.๒ พัฒนาศูนย์เรียนรู้ด้านการเกษตรและเทคโนโลยี ให้เกษตรกรสามารถใช้เทคโนโลยีเพื่อลดผลกระทบจากภัยธรรมชาติการผลิต ส่งเสริมวัดล้อมและการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ การเกษตรทดแทน

๔. กลยุทธ์เชิงรับ

๔.๑ ส่งเสริมการทำเกษตรผสมผสานเพื่อลดความเสี่ยงด้านราคาสินค้า

๔.๒ ประสานความร่วมมือกับหน่วยงานวิจัยและมหาวิทยาลัย เพื่อศึกษาพืชที่เหมาะสมกับสภาพอากาศ และพัฒนาเกษตรกรให้พร้อมรับมือกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ

บทที่ ๓

ทิศทาง/แนวทางการพัฒนา

๑. แนวทางการพัฒนา

๑.๑ พัฒนาการผลิตรายสินค้า (พืช/ปศุสัตว์/ประมง)

๑.๑.๑ พัฒนาการผลิตพืช

๑) เป้าหมาย/เป้าประสงค์

- พัฒนาประสิทธิภาพการผลิตพืชเศรษฐกิจหลักของอำเภอ เช่น ข้าว อ้อย มันสำปะหลัง และไม้ผล

- ลดต้นทุน เพิ่มผลผลิต และยกระดับมาตรฐานการผลิตให้ปลอดภัยและยั่งยืน

- เตรียมความพร้อมเกษตรกรรับมือกับการเปลี่ยนแปลงของตลาดและสภาพภูมิอากาศ

๒) กลยุทธ์/วิธีการดำเนินงาน

กลยุทธ์ที่ ๑ กลยุทธ์ส่งเสริมเกษตรแปลงใหญ่ และ Smart Farming โดยใช้กลุ่มเกษตรกรที่เข้มแข็ง

โครงการที่ ๑ โครงการส่งเสริมเกษตรแปลงใหญ่

พืชเศรษฐกิจ (ข้าว อ้อย มะม่วง มันสำปะหลัง)

โครงการที่ ๒ โครงการส่งเสริมการผลิตพืชอินทรีย์/เกษตรปลอดภัย (GAP) เพื่อเข้าสู่

ตลาดคุณภาพสูง

กลยุทธ์ที่ ๒ ลดต้นทุนด้วยการใช้เทคโนโลยีชีวภาพและเกษตรผสมผสาน

โครงการที่ ๑ โครงการส่งเสริมการผลิตปุ๋ยชีวภาพและสารชีวภัณฑ์ทดแทนเคมี

โครงการที่ ๒ โครงการส่งเสริมระบบปลูกพืชแบบผสมผสาน (Agroforestry) ไม้ผลกับ

พืชคลุมดิน/ปุ๋ยพืชสด

กลยุทธ์ที่ ๓ พัฒนาการผลิตพืชให้ปลอดภัย และลดความเสี่ยงภัยธรรมชาติ

โครงการที่ ๑ โครงการพัฒนาเกษตรกรในพื้นที่เสี่ยงภัยแล้งให้น้ำพืชใช้น้ำน้อยเข้ามา

ทดแทน

โครงการที่ ๒ โครงการพัฒนาศูนย์เรียนรู้และการขยายเทคโนโลยีการผลิตพืชอาหาร

ปลอดภัย

กลยุทธ์ที่ ๔ สร้างความยืดหยุ่นให้เกษตรกรรองรับความเสี่ยง

โครงการที่ ๑ โครงการส่งเสริมการปลูกพืชหลากหลายชนิดในพื้นที่เดียว

๑.๒ พัฒนาเกษตรกร/กลุ่ม/องค์กร

๑.๒.๑ เกษตรกรรุ่นใหม่ (YSF)

๑) เป้าหมาย/เป้าประสงค์ (สิ่งที่คาดหวังหรือผลสำเร็จที่จะให้เกิด)

- พัฒนา เกษตรกรรุ่นใหม่ (YSF) ให้เป็นผู้นำด้านการเกษตรที่ทันสมัย ใช้เทคโนโลยี มีศักยภาพในการบริหารจัดการ ฟื้นฟูภาคเกษตร และสร้างแรงบันดาลใจให้คนรุ่นใหม่กลับสู่ภาคเกษตร

- ส่งเสริมให้ YSF เป็นต้นแบบในการพัฒนาเกษตรรูปแบบใหม่ เพิ่มมูลค่า และสร้างเครือข่ายเกษตรกรยุคใหม่

๒) กลยุทธ์/วิธีการดำเนินงาน

กลยุทธ์ที่ ๑ กลยุทธ์เพิ่มศักยภาพอาสาสมัครและเกษตรกรต้นแบบ

โครงการที่ ๑ โครงการสนับสนุน YSF ให้เป็นผู้นำกลุ่มหรือเครือข่าย

กลยุทธ์ที่ ๒ ส่งเสริมเกษตรกรรุ่นใหม่กลับสู่ภาคเกษตร ด้วยแนวทาง “เกษตรยุคใหม่”

โครงการที่ ๑ โครงการสร้างแรงบันดาลใจเกษตรกรรุ่นใหม่ กลับบ้านสู่ภูมิสำเนา

กลยุทธ์ที่ ๓ เพิ่มความยืดหยุ่นของเกษตรกรรุ่นใหม่รับมือกับความเปลี่ยนแปลง

โครงการที่ ๑ โครงการพัฒนาทักษะการวางแผนธุรกิจเกษตรยุคใหม่

กลยุทธ์ที่ ๔ สร้างเครือข่ายและความร่วมมือกับหน่วยงานภายนอก

โครงการที่ ๑ โครงการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ YSF ระดับอำเภอ

๑.๒.๒ วิสาหกิจชุมชน

๑) เป้าหมาย/เป้าประสงค์

- ส่งเสริมและพัฒนาวิชาชีพเกษตรในรูปแบบชุมชนให้เข้มแข็งและยั่งยืน
- เพิ่มมูลค่าและโอกาสทางการตลาดให้กับสินค้าชุมชน เช่น ผ้าไหม, ข้าวคุณภาพสูง, ผลผลิต

ผลไม้ และ OTOP

- สร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างกลุ่มผู้ผลิตเพื่อเพิ่มศักยภาพและการเข้าถึงตลาด

๒) กลยุทธ์/วิธีการดำเนินงาน

กลยุทธ์ที่ ๑ กลยุทธ์ส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนที่มีศักยภาพเข้าสู่ตลาดและระบบกลุ่ม

โครงการที่ ๑ สนับสนุนวิสาหกิจชุมชนกลุ่ม OTOP เข้าร่วมงานแสดงและเชื่อมโยงตลาด

กลยุทธ์ที่ ๒ กลยุทธ์เพิ่มศักยภาพการบริหารและมาตรฐานสินค้า

โครงการที่ ๑ โครงการส่งเสริมการผลิตสินค้าชุมชนตามแนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียน

กลยุทธ์ที่ ๓ กลยุทธ์ลดความเสี่ยงผ่านการใช้เทคโนโลยีและแนวคิดร่วมมือ

โครงการที่ ๑ พัฒนาศูนย์เรียนรู้ เพื่อถ่ายทอดองค์ความรู้และเทคโนโลยีร่วมกัน

กลยุทธ์ที่ ๔ กลยุทธ์สร้างเครือข่ายความร่วมมือกับหน่วยงานภายนอก

โครงการที่ ๑ ประสานงานกับมหาวิทยาลัย/ภาคเอกชน เพื่อร่วมทำวิจัย พัฒนา

ผลิตภัณฑ์ชุมชน

๑.๒.๓ กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร/กลุ่มยุวเกษตรกร/กลุ่มส่งเสริมอาชีพ/

๑) เป้าหมาย/เป้าประสงค์

- พัฒนาและเพิ่มศักยภาพกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร กลุ่มยุวเกษตรกร และกลุ่มส่งเสริมอาชีพ
- ให้มีความรู้ ทักษะ และสามารถสร้างรายได้เสริมจากการใช้ทรัพยากรในชุมชน

- ส่งเสริมการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร เพิ่มมูลค่า และพัฒนาตลาดผลิตภัณฑ์ชุมชน
- เสริมสร้างจิตสำนึกให้กับเยาวชนในชุมชนให้เห็นคุณค่าของภาคเกษตรกรรม และมีส่วนร่วม

ร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นอย่างยั่งยืน

๒) กลยุทธ์/วิธีการดำเนินงาน(วิธีการที่จะต้องทำหรือทำอย่างไรเพื่อให้เกิดผลสำเร็จตามเป้าประสงค์)

กลยุทธ์ที่ ๑ กลยุทธ์ส่งเสริมการรวมกลุ่มและพัฒนาองค์ความรู้ให้กับกลุ่มเป้าหมาย

โครงการที่ ๑ โครงการพัฒนาอาชีพเสริมเพิ่มรายได้กลุ่มแม่บ้าน

กลยุทธ์ที่ ๒ กลยุทธ์พัฒนาทักษะการบริหารจัดการกลุ่มและส่งเสริมการผลิตสินค้า

มาตรฐาน

โครงการที่ ๑ อบรมพัฒนาทักษะผู้นำกลุ่มและการจัดการกลุ่มอาชีพ

กลยุทธ์ที่ ๓ กลยุทธ์เสริมสร้างภูมิคุ้มกันด้านรายได้และอาชีพ

โครงการที่ ๑ พัฒนาศักยภาพการตลาดออนไลน์

กลยุทธ์ที่ ๔ กลยุทธ์ประสานความร่วมมือกับหน่วยงานเครือข่ายเพื่อพัฒนาทักษะอาชีพ

โครงการที่ ๑ ส่งเสริมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกลุ่มแม่บ้านและยุวเกษตรกรข้าม

พื้นที่

๑.๒.๔ แปลงใหญ่

๑) เป้าหมาย/เป้าประสงค์

- ยกระดับประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรในรูปแบบแปลงใหญ่ด้วยการรวมกลุ่ม การบริหารจัดการร่วม และการใช้เทคโนโลยี
- สร้างความเข้มแข็งให้กับกลุ่มเกษตรกรในการจัดการผลผลิตและช่องทางการตลาดอย่างมีประสิทธิภาพ
- เชื่อมโยงการผลิต การแปรรูป และการตลาดอย่างเป็นระบบ โดยมีภาครัฐและเอกชนร่วมสนับสนุน

๒) กลยุทธ์/วิธีการดำเนินงาน

กลยุทธ์ที่ ๑ กลยุทธ์พัฒนาแปลงใหญ่ให้มีศักยภาพในการผลิตและบริหารจัดการ

โครงการที่ ๑ ส่งเสริมการบริหารจัดการแปลง การจัดทำบัญชีต้นทุน การวางแผนผลผลิตและ

การตลาด

กลยุทธ์ที่ ๒ กลยุทธ์ลดต้นทุนและเพิ่มผลผลิตผ่านระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลง

ใหญ่

โครงการที่ ๑ สนับสนุนปุ๋ยชีวภาพ ปุ๋ยอินทรีย์ และการใช้ชีวภัณฑ์ทดแทนสารเคมี

กลยุทธ์ที่ ๓ กลยุทธ์เสริมสร้างความสามารถในการบริหารความเสี่ยงให้กับกลุ่มแปลงใหญ่

โครงการที่ ๑ สนับสนุนองค์ความรู้ด้านการตลาด เพื่อให้กลุ่มแปลงใหญ่บริหารจัดการ

ช่องทางการจำหน่ายได้หลากหลาย

กลยุทธ์ที่ ๔ กลยุทธ์ขยายผลและพัฒนาเครือข่ายแปลงใหญ่เชิงพื้นที่

โครงการที่ ๑ ส่งเสริมให้กลุ่มแปลงใหญ่มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับกลุ่มอื่น ๆ และ

พัฒนาเครือข่ายในระดับตำบล/อำเภอ

๑.๒.๕ ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร(ศพก.)

๑) เป้าหมาย/เป้าประสงค์

- พัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพของ ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) ให้เป็นแหล่งเรียนรู้ของเกษตรกรในชุมชน
- ขยายผลการเรียนรู้และนวัตกรรมการผลิตสู่เกษตรกรทั่วไป
- สนับสนุนให้เกษตรกรสามารถปรับตัวต่อสภาพภูมิอากาศ และบริหารจัดการความเสี่ยงทางการเกษตรได้ด้วยตนเอง

๒) กลยุทธ์/วิธีการดำเนินงาน

กลยุทธ์ที่ ๑ กลยุทธ์พัฒนาศพก.ให้เป็นแหล่งเรียนรู้ครบวงจรในระดับอำเภอ/ตำบล

โครงการที่ ๑ พัฒนาองค์ความรู้ของเกษตรกรต้นแบบใน ศพก. ให้มีความเชี่ยวชาญ

ด้านการเกษตรยุคใหม่

กลยุทธ์ที่ ๒ กลยุทธ์ส่งเสริมการเรียนรู้แก้ไขปัญหาการผลิตเฉพาะพื้นที่

โครงการที่ ๑ พัฒนาชุดความรู้เฉพาะด้าน (เช่น การจัดการน้ำ การลดต้นทุน การเพิ่มผลผลิต) ให้เหมาะสมกับแต่ละตำบล

กลยุทธ์ที่ ๓ กลยุทธ์พัฒนาศูนย์เรียนรู้ให้สามารถสื่อสารความเสี่ยงต่อภัยพิบัติ และความเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ

โครงการที่ ๑ สร้างระบบเตือนภัยเบื้องต้นระดับชุมชนผ่าน ศพก.

กลยุทธ์ที่ ๔ กลยุทธ์พัฒนาเครือข่ายศูนย์เรียนรู้ระดับตำบลและอำเภอ เพื่อยกระดับการจัดการความรู้

โครงการที่ ๑ สนับสนุนการรวมกลุ่มเกษตรกรที่ผ่านการอบรมจาก ศพก. ให้สามารถขยายผลและเป็นพี่เลี้ยงในพื้นที่ใกล้เคียง

๑.๒.๖ ศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน (ศจช.) ,ศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน (ศดปช.)

๑) เป้าหมาย/เป้าประสงค์

- พัฒนาเครือข่ายเกษตรกรให้มีความรู้ความสามารถในการจัดการศัตรูพืชและการใช้ปุ๋ยอย่างเหมาะสม

- ลดต้นทุนการผลิต ลดการใช้สารเคมี และเพิ่มประสิทธิภาพการใช้ปุ๋ยในแปลงเกษตร
- ส่งเสริมการผลิตสินค้าเกษตรปลอดภัยและเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม

๒) กลยุทธ์/วิธีการดำเนินงาน

กลยุทธ์ที่ ๑ กลยุทธ์ส่งเสริมให้ ศจช. และ ศดปช. เป็นศูนย์กลางบริการเกษตรกรในระดับหมู่บ้าน/ตำบล

โครงการที่ ๑ พัฒนาทักษะเกษตรกรประจำศูนย์ ให้สามารถวิเคราะห์ปัญหา และให้คำแนะนำด้านศัตรูพืช/ดินปุ๋ยอย่างมีประสิทธิภาพ

กลยุทธ์ที่ ๒ กลยุทธ์ลดต้นทุนการผลิตของเกษตรกรด้วยการใช้สารชีวภัณฑ์และปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดิน

โครงการที่ ๑ ผลิตและแจกจ่ายสารชีวภัณฑ์เพื่อควบคุมศัตรูพืช

กลยุทธ์ที่ ๓ กลยุทธ์สร้างระบบเตือนภัยศัตรูพืชและส่งเสริมเฝ้าระวังแบบมีส่วนร่วม

โครงการที่ ๑ พัฒนาระบบรายงานสถานการณ์ศัตรูพืชผ่านไลน์กลุ่ม/แอปพลิเคชัน

กลยุทธ์ที่ ๔ กลยุทธ์ประสานความร่วมมือกับหน่วยงานด้านวิชาการและวิจัย เพื่อพัฒนาองค์ความรู้ใหม่ ๆ สู่เกษตรกร

โครงการที่ ๑ เชิญนักวิชาการ/นักวิจัยมาถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านดินและศัตรูพืชในพื้นที่

๑.๓ พัฒนาพื้นที่และทรัพยากรการเกษตร

๑.๓.๑ ที่ดิน

๑) เป้าหมาย/เป้าประสงค์

- พัฒนาการใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อการเกษตรอย่างเหมาะสมกับศักยภาพของพื้นที่
- พัฒนาแผนผังการใช้ที่ดินเกษตรให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศและระบบนิเวศ

๒) กลยุทธ์/วิธีการดำเนินงาน

กลยุทธ์ที่ ๑ ส่งเสริมการใช้ประโยชน์ที่ดินให้เหมาะสมกับสภาพพื้นที่

โครงการที่ ๑ สำรวจและจำแนกศักยภาพที่ดินเพื่อการวางแผนปลูกพืชเฉพาะพื้นที่

โครงการที่ ๒ พัฒนาระบบแผนที่ GIS ด้านการใช้ประโยชน์ที่ดินการเกษตรของ

อำเภอหนองบัวแดง

กลยุทธ์ที่ ๒ แก้ไขปัญหาการใช้ที่ดินผิดประเภท และเพิ่มความมั่นคงในการถือครองที่ดิน

โครงการที่ ๑ ให้ความรู้และคำปรึกษาเกษตรกรเรื่องสิทธิในที่ดิน เช่น ส.ป.ก. น.ส.๓ ก.

โหนด

กลยุทธ์ที่ ๓ ป้องกันการบุกรุกพื้นที่ป่าและพื้นที่เสื่อมโทรม

โครงการที่ ๑ รณรงค์และอบรมเกษตรกรเรื่องการรักษาสมดุลของพื้นที่ป่าและพื้นที่

เกษตร

กลยุทธ์ที่ ๔ พัฒนาแผนการปรับตัวของพื้นที่เกษตรตามสภาพภูมิอากาศ

โครงการที่ ๑ จัดตั้ง “คลินิกที่ดินเกษตร” เพื่อรับฟังและให้คำปรึกษาเฉพาะราย

๑.๓.๒ แหล่งน้ำ

๑) เป้าหมาย/เป้าประสงค์

- ส่งเสริมให้เกษตรกรมีแหล่งน้ำเพียงพอสำหรับทำการเกษตรทั้งในฤดูฝนและฤดูแล้ง

- พัฒนาและฟื้นฟูแหล่งน้ำเดิมให้สามารถใช้ประโยชน์ได้เต็มประสิทธิภาพ

- เพิ่มโอกาสการเข้าถึงน้ำเพื่อการเกษตร โดยเฉพาะในพื้นที่ที่ประสบปัญหาภัยแล้ง

ข้าซาก

- บูรณาการบริหารจัดการน้ำอย่างมีประสิทธิภาพร่วมกับชุมชนและหน่วยงานที่

เกี่ยวข้อง

๒) กลยุทธ์/วิธีการดำเนินงาน

กลยุทธ์ที่ ๑ กลยุทธ์พัฒนาและขยายแหล่งน้ำเพื่อการเกษตร

โครงการที่ ๑ ส่งเสริมการสร้างแหล่งน้ำขนาดเล็ก เช่น ฝายเก็บน้ำ บ่อเก็บน้ำ

ประจำไร่นา

กลยุทธ์ที่ ๒ กลยุทธ์ฟื้นฟูและซ่อมแซมแหล่งน้ำเดิมที่เสื่อมสภาพ

โครงการที่ ๑ ซ่อมแซมฝายชะลอน้ำ และแหล่งน้ำที่ตื้นเขิน

กลยุทธ์ที่ ๓ กลยุทธ์ส่งเสริมการจัดการน้ำชุมชน และอนุรักษ์ต้นน้ำ

โครงการที่ ๑ ส่งเสริมการปลูกป่าและอนุรักษ์พื้นที่ต้นน้ำ เช่น ลำน้ำเจา ลำน้ำชี

และลำสะพุง

กลยุทธ์ที่ ๔ กลยุทธ์เตรียมความพร้อมและปรับตัวรองรับภัยแล้งและอุทกภัย

โครงการที่ ๑ พัฒนาระบบเตือนภัยและแผนเผชิญเหตุด้านน้ำ

๒. ตารางสรุปโครงการและงบประมาณตามแผนพัฒนาการเกษตรระดับอำเภอ/ตำบล

ประเภท/ด้าน	โครงการ	วัตถุประสงค์	เป้าหมาย	พื้นที่ดำเนินการ (ระบุหมู่บ้าน/ตำบล เป้าหมาย)	วิธีดำเนินงาน	ปริมาณงาน/งบประมาณ										ผู้รับผิดชอบ
						ปี ๒๕๖๖		ปี ๒๕๖๗		ปี ๒๕๖๘		ปี ๒๕๖๙		ปี ๒๕๗๐		
						งาน	งปม.	งาน	งปม.	งาน	งปม.	งาน	งปม.	งาน	งปม.	
พัฒนาการผลิต สินค้า	๑. โครงการพัฒนาการผลิตพืชเศรษฐกิจ (เช่น มันสำปะหลัง, อ้อย, ข้าวโพด)	เพิ่มผลผลิตและลดต้นทุนการผลิตพืชเศรษฐกิจ	เกษตรกร ๑๕๐ ราย	ต.วังชมภู, ต.ท่าใหญ่	อบรม/ส่งเสริมเทคโนโลยี					งาน ๑ /	๕๐๐,๐๐๐	งาน ๑ /	๓๐๐,๐๐๐	งาน ๑ /	๒๐๐,๐๐๐	สนง.เกษตรอำเภอ
	๒. โครงการส่งเสริมพืชปลอดภัย/อินทรีย์	เพิ่มพื้นที่เกษตรอินทรีย์	พื้นที่ ๕๐๐ ไร่	ต.หนองแขวง	ส่งเสริมเกษตรกรต้นแบบ / YSF					งาน ๑ /	๓๐๐,๐๐๐	งาน ๑ /	๓๐๐,๐๐๐	งาน ๑ /	๒๐๐,๐๐๐	สนง.เกษตรอำเภอ
พัฒนาเกษตรกร/กลุ่ม/องค์กร	๑. โครงการพัฒนาศักยภาพกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร	เพิ่มความรู้ด้านการแปรรูป/ทำบัญชี	กลุ่ม ๘ กลุ่ม	ต.นางแดด, ต.คูเมือง	อบรม + Workshop					งาน ๑ /	๑๐๐,๐๐๐	งาน ๑ /	๘๐,๐๐๐	งาน ๑ /	๖๐,๐๐๐	สนง.เกษตร/พช.
	๒. โครงการสนับสนุนแปลงใหญ่	ส่งเสริมการรวมกลุ่มการผลิต	แปลงใหญ่ ๕ แปลง	ต.หนองบัวแดง, ต.กุดชุมแสง	บูรณาการกับสศก./สหกรณ์					งาน ๑ /	๖๐๐,๐๐๐	งาน ๑ /	๓๐๐,๐๐๐	งาน ๑ /	๖๐๐,๐๐๐	สนง.เกษตรอำเภอ
	๓. โครงการส่งเสริมกลุ่มวิสาหกิจชุมชน	พัฒนากระบวนการผลิต/บรรจุภัณฑ์	วิสาหกิจ ๑๐ กลุ่ม	ทุกตำบล	อบรม + ส่งเสริมตลาด					งาน ๑ /	๒๐๐,๐๐๐	งาน ๑ /	๑๕๐,๐๐๐	งาน ๑ /	๑๐๐,๐๐๐	สนง.เกษตรอำเภอ
พัฒนาพื้นที่ทรัพยากรการเกษตร	๑. โครงการพัฒนาแหล่งน้ำเพื่อการเกษตร	เพิ่มแหล่งน้ำต้นทุน	พื้นที่ ๕ หมู่บ้าน	ต.ถ้ำวัวแดง, ต.หนองแขวง	ขุดลอกหนอง/ฝายชะลอน้ำ					งาน ๑ /	๕๐๐,๐๐๐	งาน ๑ /	๓๐๐,๐๐๐	งาน ๑ /	๓๐๐,๐๐๐	สนง.เกษตร/ปภ./ชล.
	๒. โครงการส่งเสริมการใช้ประโยชน์ที่ดิน	ใช้พื้นที่ว่างให้เกิดรายได้	เกษตรกร ๑๐๐ ราย	ทุกตำบล	ส่งเสริมพืชสั้นวัน + เกษตรผสมผสาน					งาน ๑ /	๒๐๐,๐๐๐	งาน ๑ /	๒๐๐,๐๐๐	งาน ๑ /	๒๐๐,๐๐๐	สนง.เกษตร

ตารางสรุปโครงการและงบประมาณตามแผนพัฒนาการเกษตรระดับอำเภอ/ตำบล

ประเภท/ด้าน	โครงการ	วัตถุประสงค์	เป้าหมาย	พื้นที่ดำเนินการ (ระบุหมู่บ้าน/ตำบล เป้าหมาย)	วิธีดำเนินงาน	ปริมาณงาน/งบประมาณ										ผู้รับผิดชอบ
						ปี ๒๕๖๖		ปี ๒๕๖๗		ปี ๒๕๖๘		ปี ๒๕๖๙		ปี ๒๕๗๐		
						งาน	งบม.	งาน	งบม.	งาน	งบม.	งาน	งบม.	งาน	งบม.	
การแปรรูป ผลผลิต และพัฒนา ผลิตภัณฑ์	๑. โครงการส่งเสริมการแปร รูปผลผลิตท้องถิ่น	เพิ่มมูลค่า/ยืด อายุสินค้า เกษตร	กลุ่ม ๑๐ กลุ่ม	ต.ท่าใหญ่, ต.วัง ชมภู	ฝึกอบรม/สร้าง แบรนด์					งาน ๑ /	๓๐๐ ,๐๐ ๐	งาน ๑ /	๒๐๐ ,๐๐ ๐	งาน ๑ /	๒๐๐ ,๐๐ ๐	สนง.เกษตร/ พช./OTOP
	๒. โครงการพัฒนา ผลิตภัณฑ์ชุมชนเข้าสู่ตลาด	บรรจุภัณฑ์/ ตราสินค้า	ผลิตภัณฑ์ ๑๕ รายการ	ทุกตำบล	จัดทำต้นแบบ / ออกบูธ					งาน ๑ /	๒๐๐ ,๐๐ ๐	งาน ๑ /	๒๐๐ ,๐๐ ๐	งาน ๑ /	๒๐๐ ,๐๐ ๐	

บรรณานุกรม

กรมพัฒนาที่ดิน. (๒๕๖๖). แผนที่การใช้ประโยชน์ที่ดินระดับจังหวัด ปี ๒๕๖๖. สืบค้นจาก

<https://www.ddd.go.th>

กรมส่งเสริมการเกษตร. (๒๕๖๖). ระบบฐานข้อมูลทะเบียนเกษตรกรกลาง. สืบค้นจาก

<https://farmer.doae.go.th/>

_____. (๒๕๖๖). ระบบบริหารจัดการข้อมูลการเกษตร (DOAE MIS). สืบค้นจาก

<https://mis.doae.go.th>

_____. (๒๕๖๖). ฐานข้อมูลแผนพัฒนาการเกษตรระดับอำเภอ. เอกสารภายใน.

สำนักงานเกษตรจังหวัดชัยภูมิ. (๒๕๖๗). ข้อมูลแผนยุทธศาสตร์การพัฒนากการเกษตรจังหวัดชัยภูมิ พ.ศ. ๒๕๖๖-๒๕๗๐.

สำนักงานเกษตรอำเภอหนองบัวแดง. (๒๕๖๘). ข้อมูลพื้นฐานด้านการเกษตรและแผนพัฒนาการเกษตรระดับตำบล ปี ๒๕๖๘.

สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร. (๒๕๖๗). รายงานภาวะเศรษฐกิจการเกษตรรายจังหวัด ปี ๒๕๖๖. สืบค้นจาก

<https://www.oae.go.th>

ภาคผนวก

โครงการพัฒนาการผลิตพืชเศรษฐกิจ มันสำปะหลัง อ้อย ข้าว อย่างยั่งยืน อำเภอนองบัวแดง จังหวัดชัยภูมิ

๑. หลักการและเหตุผล

พืชเศรษฐกิจหลักของอำเภอนองบัวแดง ได้แก่ อ้อยโรงงาน มันสำปะหลัง และข้าว มีปัญหาเรื่องต้นทุนการผลิตสูง การใช้สารเคมีเกินความจำเป็น รวมถึงราคาผลผลิตผันผวนตามกลไกตลาด ทำให้เกษตรกรประสบปัญหาขาดทุนต่อเนื่อง และไม่มีระบบการวางแผนการผลิตที่เหมาะสม

โครงการนี้สอดคล้องกับนโยบายของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ในการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต และการส่งเสริมเกษตรแม่นยำ (Precision Agriculture) รวมถึงการใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมเพื่อลดต้นทุนเพิ่มผลผลิต และรักษาสิ่งแวดล้อม

สนับสนุนเกษตรกรในการใช้เทคโนโลยีการผลิต เช่น การวิเคราะห์ดิน ปุ๋ยชีวภาพ ระบบน้ำหยด การจัดการแมลงศัตรูพืชโดยชีววิธี ตลอดจนให้ความรู้และพัฒนาเกษตรกรแบบมีส่วนร่วม เพื่อวางแผนการผลิตสอดคล้องกับตลาดและลดต้นทุน

๒. วัตถุประสงค์

๒.๑ เพื่อพัฒนาและเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตพืชเศรษฐกิจ (มันสำปะหลัง อ้อย ข้าว) ให้ได้ผลผลิตต่อไร่เพิ่มขึ้นไม่น้อยกว่าร้อยละ ๒๐

๒.๒ เพื่อลดต้นทุนการผลิตของเกษตรกรลงไม่น้อยกว่าร้อยละ ๑๕ โดยใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมและยั่งยืน

๒.๓ เพื่อพัฒนาเกษตรกรให้สามารถวางแผนการผลิตตามความต้องการของตลาดและสิ่งแวดล้อม

๓. เป้าหมาย

เกษตรกร ๑๕๐ ราย จาก ๓ ตำบล ได้แก่ ตำบลวังชมพู ตำบลท่าใหญ่ และตำบลหนองแวง ที่ปลูกมันสำปะหลัง อ้อย และข้าว รวมพื้นที่เป้าหมาย ๑,๐๐๐ ไร่

๔. ระยะเวลาดำเนินงาน

ระยะเวลา มกราคม ๒๕๖๘ – ก.ย. ๒๕๖๘

๕. พื้นที่ดำเนินการ

หมู่บ้านเป้าหมายในตำบลวังชมพู ตำบลท่าใหญ่ และตำบลหนองแวง อำเภอนองบัวแดง จังหวัดชัยภูมิ

๖. กิจกรรม

๑. คัดเลือกเกษตรกรเข้าร่วมโครงการ (๑๕๐ ราย)
๒. วิเคราะห์ข้อมูลพื้นที่และวางแผนการผลิตร่วมกับเกษตรกร
๓. จัดอบรมเชิงปฏิบัติการเรื่องการใช้ปุ๋ยชีวภาพ การวางแผนการผลิต และเทคโนโลยีลดต้นทุน (๓ รุ่น)
๔. สนับสนุนวัสดุอุปกรณ์ เช่น ปุ๋ยชีวภาพ เมล็ดพันธุ์คุณภาพดี ระบบน้ำหยด
๕. ติดตามประเมินผล ๓ รอบ (ก่อน/กลาง/หลังฤดูปลูก)
๖. สรุปผลและถอดบทเรียนร่วมกับเกษตรกร

๗. วิธีการดำเนินงาน

ดำเนินการโดยสำนักงานเกษตรอำเภอนองบัวแดง ร่วมกับผู้นำชุมชน กลุ่มเกษตรกร วิทยากรจากกรมส่งเสริมการเกษตร และหน่วยงานในพื้นที่ โดยยึดแนวทางการมีส่วนร่วมของเกษตรกรเป็นหลัก พร้อมทั้งใช้ฐานเรียนรู้ในพื้นที่เพื่อการเรียนรู้แบบลงมือปฏิบัติจริง

๘. งบประมาณ

งบประมาณ ๕๐๐,๐๐๐ บาท

๙. ผลที่คาดว่าจะได้รับและตัวชี้วัดความสำเร็จของการดำเนินงาน

๑. เกษตรกร ๑๕๐ ราย มีความรู้และสามารถวางแผนการผลิตพืชเศรษฐกิจอย่างเหมาะสม
๒. ต้นทุนการผลิตลดลงเฉลี่ยไม่น้อยกว่าร้อยละ ๑๕ ต่อไร่
๓. ผลผลิตเพิ่มขึ้นเฉลี่ยร้อยละ ๒๐ ต่อไร่

๔. มีแปลงเรียนรู้ต้นแบบการผลิตพืชเศรษฐกิจที่ยั่งยืน ๓ แห่ง
- ตัวชี้วัด

๑. จำนวนเกษตรกรที่เข้าร่วมกิจกรรมครบทุกกิจกรรม $\geq 90\%$
๒. จำนวนแปลงที่มีผลผลิตเพิ่มขึ้นจากฐานข้อมูลเดิม $\geq 80\%$
๓. ความพึงพอใจของเกษตรกร $\geq 85\%$

โครงการส่งเสริมการผลิตพืชปลอดภัยและเกษตรอินทรีย์

๑. หลักการและเหตุผล

ปัจจุบันการใช้สารเคมีในการผลิตพืชเพิ่มสูงขึ้น ส่งผลให้เกิดปัญหาด้านสุขภาพของผู้บริโภคและเกษตรกร ต้นทุนการผลิตสูงขึ้น และคุณภาพของผลผลิตลดลง อีกทั้งผู้บริโภคเริ่มให้ความสำคัญกับความปลอดภัยของอาหาร ทำให้ตลาดมีแนวโน้มต้องการสินค้าเกษตรปลอดภัยและอินทรีย์เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง

นโยบายของรัฐบาลและกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ส่งเสริมการผลิตสินค้าเกษตรที่ปลอดภัยต่อผู้บริโภคและเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม รวมทั้งแผนพัฒนาการเกษตรระดับอำเภอ มีเป้าหมายในการลดต้นทุนการผลิต เพิ่มคุณภาพสินค้า และรักษาสินค้า

ควรส่งเสริมให้เกษตรกรเรียนรู้และปรับเปลี่ยนกระบวนการผลิตจากเกษตรเคมีสู่การผลิตพืชปลอดภัย/อินทรีย์ โดยใช้สารชีวภัณฑ์และปุ๋ยอินทรีย์ รวมทั้งสนับสนุนองค์ความรู้ กระบวนการรับรอง และการเชื่อมโยงตลาดสินค้าเกษตรปลอดภัย/อินทรีย์

๒. วัตถุประสงค์

- ๒.๑ เพื่อส่งเสริมการผลิตพืชอาหารปลอดภัยและเกษตรอินทรีย์ในระดับครัวเรือนและกลุ่ม
- ๒.๒ เพื่อลดการใช้สารเคมีในการผลิตทางการเกษตร
- ๒.๓ เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของเกษตรกรและเพิ่มรายได้จากการจำหน่ายสินค้าเกษตรปลอดภัย

๓. เป้าหมาย

เกษตรกรเป้าหมาย ๒๐๐ ราย ครอบคลุมทุกตำบลในอำเภอหนองบัวแดง

๔. ระยะเวลาดำเนินงาน

ระยะเวลา มกราคม ๒๕๖๘ – ก.ย. ๒๕๖๘

๕. พื้นที่ดำเนินการ

ทั้ง ๘ ตำบลในอำเภอหนองบัวแดง

๖. กิจกรรม

ลำดับ	กิจกรรม	ปริมาณงาน
๑	ประชุมชี้แจงเกษตรกร	๑ ครั้ง
๒	อบรมความรู้ด้านเกษตรปลอดภัยและเกษตรอินทรีย์	๑ รุ่น ๓๐ ราย
๓	ฝึกปฏิบัติการผลิตปุ๋ยอินทรีย์/สารชีวภัณฑ์	๑ รุ่น
๔	สนับสนุนเมล็ดพันธุ์อินทรีย์ / ปุ๋ยอินทรีย์	๓๐ ราย
๕	นิเทศ ติดตาม ให้คำปรึกษาในพื้นที่	๓ ครั้ง
๖	จัดกิจกรรมถอดบทเรียน / เวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้	๑ ครั้ง

๗. วิธีการดำเนินงาน

๑. ประสานงานกับผู้นำชุมชน/อปท./หน่วยงานในพื้นที่
๒. คัดเลือกเกษตรกรเป้าหมายร่วมโครงการ
๓. จัดอบรมถ่ายทอดความรู้ โดยวิทยากรจากสำนักงานเกษตรอำเภอ/จังหวัด และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
๔. สนับสนุนปัจจัยการผลิต เช่น เมล็ดพันธุ์ ปุ๋ยชีวภาพ สารชีวภัณฑ์
๕. นิเทศ ติดตาม ให้คำปรึกษาในพื้นที่จริงอย่างต่อเนื่อง
๖. จัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และสรุปผลการดำเนินงาน

๘. งบประมาณ

งบประมาณ ๓๐๐,๐๐๐ บาท

รายการ	จำนวนเงิน (บาท)
ค่าจัดอบรม ๒ รุ่น	๖๐,๐๐๐
ค่าวัสดุ (ปุ๋ยชีวภาพ/เมล็ดพันธุ์/สารชีวภัณฑ์)	๑๘๐,๐๐๐
ค่าติดตามและนิเทศ (ค่าเดินทาง/เบี้ยเลี้ยง)	๓๐,๐๐๐
ค่าจัดนิทรรศการ/สื่อประชาสัมพันธ์	๒๐,๐๐๐
รวม	๓๐๐,๐๐๐

๙. ผลที่คาดว่าจะได้รับและตัวชี้วัดความสำเร็จของการดำเนินงาน

๑. เกษตรกรสามารถผลิตพืชปลอดภัย/เกษตรอินทรีย์ได้อย่างมีคุณภาพ
 ๒. ลดต้นทุนการผลิตจากการใช้ปุ๋ยอินทรีย์
 ๓. มีผลผลิตปลอดภัยสู่ผู้บริโภค และตลาดมีความเชื่อมั่นในสินค้าเกษตรชุมชน
- ตัวชี้วัด
๑. ร้อยละ ๘๐ ของเกษตรกรสามารถผลิตพืชปลอดภัย/อินทรีย์ได้จริง
 ๒. มีการลดการใช้สารเคมีอย่างน้อย ๕๐%
 ๓. มีผลผลิตเข้าสู่ตลาดเกษตรปลอดภัย/อินทรีย์อย่างน้อย ๑ ตำบล

โครงการพัฒนาศักยภาพกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร อำเภอหนองบัวแดง จังหวัดชัยภูมิ

๑. หลักการและเหตุผล

กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรในอำเภอหนองบัวแดงเป็นกำลังสำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจฐานรากของชุมชน มีบทบาททั้งในการผลิต การแปรรูปผลผลิตเกษตร และการจัดการทรัพยากรในครัวเรือน แต่ยังคงขาดทักษะด้านการบริหารจัดการกลุ่ม การพัฒนาและสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสินค้าเกษตร รวมถึงการตลาดยุคใหม่ เช่น การขายออนไลน์ หรือการสร้างแบรนด์สินค้า

การพัฒนาศักยภาพกลุ่มแม่บ้านฯ จึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง เพื่อต่อยอดองค์ความรู้ดั้งเดิม สู่การพัฒนาผลิตภัณฑ์และสร้างรายได้ให้กับครัวเรือนอย่างยั่งยืน ทั้งนี้ยังสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม นโยบายส่งเสริมเศรษฐกิจฐานรากของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ แผนพัฒนาการเกษตรระดับอำเภอหนองบัวแดง พ.ศ. ๒๕๖๖-๒๕๗๐

๒. วัตถุประสงค์

๒.๑ เพื่อพัฒนาศักยภาพกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรในการบริหารจัดการกลุ่ม การผลิต การแปรรูป และการตลาด

๒.๒ เพื่อส่งเสริมให้เกิดการรวมกลุ่มอย่างเข้มแข็ง และสามารถพึ่งพาตนเองได้

๒.๓ เพื่อยกระดับผลิตภัณฑ์ชุมชนให้มีคุณภาพ มาตรฐาน และสามารถแข่งขันได้ในตลาด

๓. เป้าหมาย

กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรที่จดทะเบียนแล้วในพื้นที่อำเภอหนองบัวแดง อย่างน้อย ๑๐ กลุ่ม

๔. ระยะเวลาดำเนินงาน

ระยะเวลา กุมภาพันธ์ – กรกฎาคม ๒๕๖๘

๕. พื้นที่ดำเนินการ

ทุกตำบลในอำเภอหนองบัวแดง จังหวัดชัยภูมิ

๖. กิจกรรม

ลำดับ	กิจกรรม	ปริมาณงาน
๑	ประชุมชี้แจง/วางแผนการดำเนินงาน	๑ ครั้ง
๒	อบรมพัฒนาศักยภาพด้านการบริหารจัดการกลุ่ม/บัญชี/การพัฒนาองค์กร	๑ รุ่น (๑๐๐ คน)
๓	อบรมทักษะการพัฒนาผลิตภัณฑ์/การแปรรูป/การตลาดออนไลน์	๑ รุ่น (๑๐๐ คน)
๔	นิเทศ ติดตามการพัฒนาในกลุ่มในพื้นที่	อย่างน้อย ๑ ครั้ง/กลุ่ม
๕	จัดแสดง/สรุปผลงานกลุ่มแม่บ้าน (Mini Fair)	๑ ครั้ง

๗. วิธีการดำเนินงาน

- คัดเลือกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรเป้าหมายจากฐานข้อมูลกรมส่งเสริมการเกษตร
- ระสานงานและร่วมวางแผนกับผู้นำกลุ่ม
- จัดอบรมให้ความรู้เชิงปฏิบัติ โดยวิทยากรจากสำนักงานเกษตรอำเภอ / จังหวัด / วิทยากรชุมชน / ผู้เชี่ยวชาญด้านการตลาดและการพัฒนาผลิตภัณฑ์
- ติดตามให้คำปรึกษาแนะนำการบริหารจัดการกลุ่มในแต่ละพื้นที่
- นิเทศ ติดตาม ให้คำปรึกษาในพื้นที่จริงอย่างต่อเนื่อง
- สรุปผลและจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้/จัดแสดงผลงานกลุ่ม

๘. งบประมาณ

งบประมาณ ๑๐๐,๐๐๐ บาท

รายการ	จำนวนเงิน (บาท)
ค่าจัดอบรม ๒ รุ่น	๕๐,๐๐๐
ค่าวัสดุการฝึกอบรม/สื่อ/เอกสาร	๑๕,๐๐๐
ค่าติดตาม นิเทศกลุ่ม	๑๐,๐๐๐
ค่าจัดเวทีแสดงผลงาน (Mini Fair)	๑๕,๐๐๐
ค่าประสานงาน/บริหารจัดการโครงการ	๑๐,๐๐๐
รวม	๑๐๐,๐๐๐

๙. ผลที่คาดว่าจะได้รับและตัวชี้วัดความสำเร็จของการดำเนินงาน

๑. กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรมีศักยภาพในการบริหารจัดการและการดำเนินกิจกรรมภายในกลุ่ม
 ๒. ผลผลิตจากกลุ่มแม่บ้านมีคุณภาพดีขึ้น และสามารถเข้าสู่ตลาดได้
 ๓. กลุ่มมีแผนพัฒนาและแนวทางดำเนินงานระยะยาว
 ๔. เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกลุ่ม และสร้างเครือข่ายการตลาด
- ตัวชี้วัด
๑. จำนวนกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรที่ได้รับการพัฒนาอย่างน้อย ๑๐ กลุ่ม
 ๒. สมาชิกที่เข้าร่วมอบรมมีความพึงพอใจไม่น้อยกว่า ๘๕%
 ๓. กลุ่มสามารถจัดทำแผนพัฒนา/แผนการตลาดของตนเองได้ไม่น้อยกว่า ๘๐%
 ๔. มีผลิตภัณฑ์ที่ได้รับการพัฒนาใหม่หรือปรับปรุงไม่น้อยกว่า ๕ รายการ

โครงการสนับสนุนการพัฒนาเกษตรแปลงใหญ่ อำเภอนองบัวแดง จังหวัดชัยภูมิ

๑. หลักการและเหตุผล

การเกษตรแปลงใหญ่เป็นนโยบายสำคัญของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ที่ส่งเสริมให้เกษตรกรรวมกลุ่มกันผลิตและบริหารจัดการร่วมกัน เพื่อให้เกิดการลดต้นทุน เพิ่มผลผลิต มีคุณภาพตรงตามความต้องการของตลาด และมีอำนาจต่อรองทางการค้า

ในพื้นที่อำเภอนองบัวแดง มีแปลงใหญ่ที่ดำเนินการแล้วหลายกลุ่ม แต่ยังมีข้อจำกัดด้านเครื่องจักรกลเกษตร เทคโนโลยีการผลิต การบริหารจัดการกลุ่ม การตลาด และการสร้างมูลค่าเพิ่ม การดำเนินโครงการนี้จะช่วยให้เกษตรกรสามารถยกระดับมาตรฐานการผลิต และเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน สอดคล้องกับนโยบายของกระทรวงเกษตรฯ ด้านการพัฒนาเกษตรแปลงใหญ่/Smart Farmer ยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขัน แผนพัฒนาการเกษตรอำเภอนองบัวแดง พ.ศ. ๒๕๖๖-๒๕๗๐ กลยุทธ์เชิงรุก

๒. วัตถุประสงค์

๒.๑ เพื่อส่งเสริมให้กลุ่มเกษตรกรแปลงใหญ่ในอำเภอนองบัวแดง มีศักยภาพในการบริหารจัดการ การผลิต การตลาด

๒.๒ เพื่อสนับสนุนเครื่องมือ เครื่องจักรกล และเทคโนโลยีในการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต

๒.๓ เพื่อเพิ่มรายได้ และลดต้นทุนของเกษตรกรในแปลงใหญ่

๓. เป้าหมาย

กลุ่มเกษตรกรแปลงใหญ่ที่จัดทะเบียนกับกรมส่งเสริมการเกษตร จำนวนอย่างน้อย ๖ กลุ่ม เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการรวมไม่น้อยกว่า ๓๐๐ ราย

๔. ระยะเวลาดำเนินงาน

ระยะเวลา กุมภาพันธ์ – กันยายน ๒๕๖๘

๕. พื้นที่ดำเนินการ

ทุกตำบลในอำเภอนองบัวแดง จังหวัดชัยภูมิ

๖. กิจกรรม

ลำดับ	กิจกรรม	ปริมาณงาน
๑	ประชุมวางแผน/คัดเลือกกลุ่มเป้าหมาย	๑ ครั้ง
๒	อบรมให้ความรู้ด้านการจัดการแปลงใหญ่/การลดต้นทุน/การตลาด	๒ รุ่น
๓	สนับสนุนปัจจัย/เครื่องจักรกลเกษตร หรือเทคโนโลยีที่จำเป็น	๖ กลุ่ม
๔	นิเทศ ติดตาม และให้คำปรึกษาการจัดการแปลงใหญ่	อย่างน้อย ๖ ครั้ง
๕	สรุปผลการดำเนินงาน และจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้	๑ ครั้ง

๗. วิธีการดำเนินงาน

๑. คัดเลือกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรเป้าหมายจากฐานข้อมูลกรมส่งเสริมการเกษตร
๒. ประสานงานและร่วมวางแผนกับผู้นำกลุ่ม
๓. จัดอบรมให้ความรู้เชิงปฏิบัติ โดยวิทยากรจากสำนักงานเกษตรอำเภอ / จังหวัด / วิทยากรชุมชน / ผู้เชี่ยวชาญด้านการตลาดและการพัฒนาผลิตภัณฑ์
๔. ติดตามให้คำปรึกษาแนะนำการบริหารจัดการกลุ่มในแต่ละพื้นที่
๕. นิเทศ ติดตาม ให้คำปรึกษาในพื้นที่จริงอย่างต่อเนื่อง
๖. สรุปผลและจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้/จัดแสดงผลงานกลุ่ม

๘. งบประมาณ

งบประมาณ ๑๐๐,๐๐๐ บาท

รายการ	จำนวนเงิน (บาท)
ค่าจัดอบรม ๒ รุ่น	๕๐,๐๐๐
ค่าวัสดุการฝึกอบรม/สื่อ/เอกสาร	๑๕,๐๐๐
ค่าติดตาม นิเทศกลุ่ม	๑๐,๐๐๐
ค่าจัดเวทีแสดงผลงาน (Mini Fair)	๑๕,๐๐๐
ค่าประสานงาน/บริหารจัดการโครงการ	๑๐,๐๐๐
รวม	๑๐๐,๐๐๐

๙. ผลที่คาดว่าจะได้รับและตัวชี้วัดความสำเร็จของการดำเนินงาน

๑. เกษตรกรแปลงใหญ่มีความรู้และทักษะในการจัดการแปลง
 ๒. แปลงใหญ่มีอุปกรณ์และเทคโนโลยีช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต
 ๓. รายได้เพิ่มขึ้นจากการลดต้นทุนและเข้าถึงตลาด
 ๔. กลุ่มแปลงใหญ่มีความเข้มแข็งและสามารถพึ่งพาตนเองได้มากขึ้น
- ตัวชี้วัด
๑. จำนวนกลุ่มแปลงใหญ่ที่เข้าร่วม $\geq$ ๖ กลุ่ม
 ๒. จำนวนเกษตรกรได้รับประโยชน์ $\geq$ ๓๐๐ ราย
 ๓. ต้นทุนการผลิตลดลงไม่น้อยกว่า ๑๐%
 ๔. มีแผนพัฒนาแปลงใหญ่/แผนธุรกิจ $\geq$ ๘๐% ของกลุ่ม
 ๕. กลุ่มมีการดำเนินงานต่อเนื่องหลังสิ้นสุดโครงการ

โครงการส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพกลุ่มวิสาหกิจชุมชนด้านการเกษตร อำเภอหนองบัวแดง จังหวัดชัยภูมิ

๑. หลักการและเหตุผล

กลุ่มวิสาหกิจชุมชนด้านการเกษตรในอำเภอหนองบัวแดงถือเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจฐานรากของชุมชน ซึ่งมีบทบาททั้งในด้านการผลิต การแปรรูป การสร้างมูลค่าเพิ่ม และการตลาดสินค้าเกษตร อย่างไรก็ตาม หลายกลุ่มยังประสบปัญหาเรื่องการบริหารจัดการ การพัฒนาผลิตภัณฑ์ มาตรฐานสินค้า รวมถึงการขยายตลาดสู่ช่องทางออนไลน์และเครือข่ายการค้า

โครงการนี้มีเป้าหมายเพื่อ ส่งเสริมให้กลุ่มวิสาหกิจชุมชนมีความเข้มแข็งอย่างยั่งยืน โดยสอดคล้องกับนโยบาย BCG Economy Model ของรัฐบาล ยุทธศาสตร์ชาติด้านการพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก แผนพัฒนาการเกษตรระดับอำเภอหนองบัวแดง พ.ศ. ๒๕๖๖-๒๕๗๐ กลยุทธ์เชิงรุก ข้อ ๑.๒

๒. วัตถุประสงค์

- ๒.๑ เพื่อพัฒนาศักยภาพกลุ่มวิสาหกิจชุมชนด้านการผลิต แปรรูป และการบริหารจัดการ
- ๒.๒ เพื่อสนับสนุนปัจจัยการผลิตหรืออุปกรณ์แปรรูปสินค้าเกษตร
- ๒.๓ เพื่อสร้างโอกาสทางการตลาดให้กลุ่มวิสาหกิจชุมชน

๓. เป้าหมาย

กลุ่มวิสาหกิจชุมชนด้านการเกษตรในพื้นที่อำเภอหนองบัวแดง จำนวน อย่างน้อย ๕ กลุ่ม สมาชิกกลุ่มได้รับประโยชน์ตรงไม่ต่ำกว่า ๑๐๐ ราย

๔. ระยะเวลาดำเนินงาน

ระยะเวลา มีนาคม – กันยายน ๒๕๖๘

๕. พื้นที่ดำเนินการ

ทุกตำบลในอำเภอหนองบัวแดง จังหวัดชัยภูมิ

๖. กิจกรรม

ลำดับ	กิจกรรม	ปริมาณงาน
๑	ประชุมคัดเลือกกลุ่มเป้าหมาย	๑ ครั้ง
๒	อบรมเพิ่มศักยภาพ เช่น การพัฒนาผลิตภัณฑ์ มาตรฐานสินค้า และการตลาดออนไลน์	๒ รุ่น
๓	สนับสนุนวัสดุ อุปกรณ์ หรือปัจจัยที่จำเป็นต่อการดำเนินกิจการกลุ่ม	๕ กลุ่ม
๔	ติดตามประเมินผล และจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้	๑ ครั้ง

๗. วิธีการดำเนินงาน

๑. ประชุมร่วมกับเจ้าหน้าที่ในพื้นที่เพื่อวางแผนและคัดเลือกกลุ่มเป้าหมาย
๒. สำรวจความต้องการของกลุ่ม และออกแบบหลักสูตรอบรมให้ตรงกับปัญหาและศักยภาพของกลุ่ม
๓. จัดกิจกรรมอบรมให้ความรู้เชิงปฏิบัติ
๔. สนับสนุนวัสดุหรืออุปกรณ์ เช่น เครื่องซีล ถุงบรรจุ ฉลาก เครื่องบด เครื่องอบ ฯลฯ
๕. ติดตามผลการใช้ประโยชน์จากอุปกรณ์และการพัฒนาองค์กรกลุ่ม

๘. งบประมาณ

งบประมาณ ๒๐๐,๐๐๐ บาท

รายการ	จำนวนเงิน (บาท)
ค่าจัดอบรม/วิทยากร/วัสดุ ๒ รุ่น	๔๐,๐๐๐
ค่าวัสดุ/อุปกรณ์สนับสนุนกลุ่ม (๕ กลุ่ม x ๒๕,๐๐๐)	๑๒๕,๐๐๐
ค่าติดตาม นิเทศ ประเมินผล	๑๕,๐๐๐
ค่าจัดเวทีสรุป/แลกเปลี่ยนเรียนรู้	๑๐,๐๐๐
ค่าบริหารจัดการโครงการ	๑๐,๐๐๐
รวม	๒๐๐,๐๐๐

๙. ผลที่คาดว่าจะได้รับและตัวชี้วัดความสำเร็จของการดำเนินงาน

๑. กลุ่มวิสาหกิจชุมชนมีองค์ความรู้และศักยภาพด้านการจัดการและการตลาด
๒. กลุ่มมีอุปกรณ์ช่วยเพิ่มคุณภาพและมูลค่าสินค้า
๓. รายได้ของสมาชิกกลุ่มเพิ่มขึ้น และสามารถขยายตลาดได้กว้างขึ้น
 - ตัวชี้วัด
 ๑. จำนวนกลุ่มที่ได้รับการส่งเสริม ≥ ๕ กลุ่ม
 ๒. สมาชิกกลุ่มได้รับประโยชน์ ≥ ๑๐๐ คน
 ๓. กลุ่มมีการใช้ประโยชน์จากอุปกรณ์และมีผลงานเชิงรูปธรรม $\geq ๘๐\%$
 ๔. สินค้ามีการปรับปรุงคุณภาพหรือบรรจุภัณฑ์ ≥ ๕ ผลิตภัณฑ์
 ๕. กลุ่มมีช่องทางจำหน่ายเพิ่มขึ้น เช่น ผ่านตลาดนัด/ออนไลน์ ≥ ๓ ช่องทาง

โครงการพัฒนาและปรับปรุงแหล่งน้ำเพื่อการเกษตร อำเภอหนองบัวแดง จังหวัดชัยภูมิ

๑. หลักการและเหตุผล

อำเภอหนองบัวแดงมีพื้นที่ทางการเกษตรมากกว่า ๑ ล้านไร่ ส่วนใหญ่ต้องพึ่งพาน้ำฝนในการทำเกษตร ส่งผลให้เกิดปัญหาการขาดแคลนน้ำในช่วงฤดูแล้ง และน้ำหลากในฤดูฝน ส่งผลกระทบต่อผลผลิตและรายได้ของเกษตรกร โดยเฉพาะในพื้นที่ห่างไกลที่ยังไม่มีระบบชลประทานรองรับอย่างทั่วถึง

การพัฒนาและปรับปรุงแหล่งน้ำขนาดเล็ก เช่น สระน้ำประจำไร่นา บ่อน้ำตื้น บ่อน้ำขุด หรือแหล่งน้ำสาธารณะเดิม จะช่วยให้เกษตรกรสามารถกักเก็บน้ำไว้ใช้ในฤดูแล้ง เพิ่มความมั่นคงด้านน้ำเพื่อการเกษตร และสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติด้านความมั่นคงของทรัพยากรน้ำ นโยบายของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์เรื่อง “เกษตรมั่นคง น้ำยั่งยืน” แผนพัฒนาการเกษตรอำเภอหนองบัวแดง พ.ศ. ๒๕๖๖-๒๕๗๐ ข้อ ๑.๓.๒

๒. วัตถุประสงค์

- ๒.๑ เพื่อพัฒนาแหล่งน้ำขนาดเล็กเพื่อการเกษตรในพื้นที่ขาดแคลนน้ำ
- ๒.๒ เพื่อเพิ่มศักยภาพการเก็บกักน้ำไว้ใช้ในการเพาะปลูกและเลี้ยงสัตว์
- ๒.๓ เพื่อส่งเสริมระบบการใช้น้ำอย่างมีประสิทธิภาพในชุมชนเกษตรกรรม

๓. เป้าหมาย

พัฒนาแหล่งน้ำในพื้นที่เกษตรรวมไม่น้อยกว่า ๑๐ แหล่งน้ำ เกษตรกรในพื้นที่ได้รับประโยชน์ไม่น้อยกว่า ๑๐๐ ครัวเรือน ครอบคลุมพื้นที่ดำเนินงานอย่างน้อย ๕ ตำบลในอำเภอหนองบัวแดง

๔. ระยะเวลาดำเนินงาน

ระยะเวลา มีนาคม – กันยายน ๒๕๖๘

๕. พื้นที่ดำเนินการ

พื้นที่เกษตรในตำบล หนองบัวแดง, วังชมพู, ถ้ำวัวแดง, กุดชุมแสง และท่าใหญ่ ที่มีความพร้อมและได้รับการสำรวจแล้วว่าขาดแคลนน้ำ

๖. กิจกรรม

ลำดับ	กิจกรรม	ปริมาณงาน
๑	สำรวจพื้นที่และประชุมคัดเลือกจุดดำเนินการ	๑๐ แห่ง
๒	วางแผนและจัดทำแบบงานปรับปรุงแหล่งน้ำ	๑๐ แห่ง
๓	ขุดลอก/ขยาย/ซ่อมแซมแหล่งน้ำเดิม	๑๐ แห่ง
๔	ติดตั้งระบบกระจายน้ำหรือป้ายประชาสัมพันธ์	ตามความเหมาะสม
๕	ติดตาม ประเมินผล และจัดเวทีถอดบทเรียน	๑ ครั้ง

๗. วิธีการดำเนินงาน

๑. ประสานความร่วมมือกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น/สำนักงานเกษตรอำเภอ/สำนักชลประทาน/ประชาคมหมู่บ้าน
๒. คัดเลือกพื้นที่เป้าหมายที่มีความจำเป็นและความพร้อม
๓. วางแผนการปรับปรุงแหล่งน้ำให้เหมาะสมกับพื้นที่
๔. จัดหาแรงงานในพื้นที่เพื่อขุดลอกหรือพัฒนาแหล่งน้ำ
๕. ติดตั้งระบบสูบน้ำ หรือวัสดุประกอบตามงบประมาณ
๖. ติดตามการใช้ประโยชน์และจัดเวทีสรุปผล

๘. งบประมาณ

งบประมาณ ๕๐๐,๐๐๐ บาท

รายการ	จำนวนเงิน (บาท)
ค่าสำรวจ คัดเลือกพื้นที่ และออกแบบ	๒๕,๐๐๐
ค่าปรับปรุงแหล่งน้ำ/ขุดลอก/ขยาย/ซ่อม (๑๐ แห่ง × ๔๐,๐๐๐ บาท)	๔๐๐,๐๐๐
ค่าวัสดุประกอบ เช่น ป้ายประชาสัมพันธ์ หรืออุปกรณ์กระจายน้ำ	๒๕,๐๐๐
ค่าดำเนินงานติดตาม นิเทศ เวิร์สรุปผล	๒๕,๐๐๐
ค่าบริหารจัดการโครงการ	๒๕,๐๐๐
รวม	๕๐๐,๐๐๐

๙. ผลที่คาดว่าจะได้รับและตัวชี้วัดความสำเร็จของการดำเนินงาน

๑. เกษตรกรมีแหล่งน้ำเพียงพอสำหรับการเพาะปลูก
๒. ลดความเสี่ยงจากภัยแล้ง และเพิ่มพื้นที่เกษตรใช้น้ำได้ต่อเนื่อง
๓. เกษตรกรมีรายได้ที่มั่นคงขึ้นจากการผลิตที่มีน้ำเพียงพอ
- ตัวชี้วัด
 ๑. จำนวนแหล่งน้ำที่ได้รับการพัฒนา ≥ ๑๐ แห่ง
 ๒. ครัวเรือนที่ได้รับประโยชน์ ≥ ๑๐๐ ครัวเรือน
 ๓. แหล่งน้ำที่ยังคงใช้งานได้จริงในช่วงฤดูแล้ง $\geq ๘๐\%$
 ๔. พื้นที่เกษตรที่มีน้ำใช้ต่อเนื่องเพิ่มขึ้น ≥ ๓๐๐ ไร่
 ๕. คะแนนความพึงพอใจของเกษตรกร $\geq ๘๐\%$

โครงการส่งเสริมการใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อการเกษตรอย่างเหมาะสม อำเภอหนองบัวแดง จังหวัดชัยภูมิ

๑. หลักการและเหตุผล

จากข้อมูลการใช้ประโยชน์ที่ดินของอำเภอหนองบัวแดง พบว่ามีพื้นที่บางส่วนถูกปล่อยทิ้งร้าง ไม่ได้ใช้ประโยชน์เชิงเกษตร หรือใช้ไม่เหมาะสมกับศักยภาพของดินและพื้นที่ เช่น ปลูกพืชเชิงเดี่ยวบนพื้นที่ลาดเอียง หรือปลูกพืชไม่สอดคล้องกับสภาพแวดล้อม ทำให้เกิดปัญหาดินเสื่อม น้ำขาดแคลน และผลผลิตต่ำ

การส่งเสริมการใช้ที่ดินอย่างเหมาะสมตามศักยภาพพื้นที่ โดยอิงจาก **แผนที่แสดงเขตเหมาะสมการปลูกพืช (Agro-Ecological Zoning)** และ **การจัดการพื้นที่ตามแนวทางเกษตรผสมผสาน** จะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต รักษาทรัพยากร และยกระดับรายได้ของเกษตรกรในระยะยาว นโยบายนี้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติด้านการพัฒนาเกษตรอย่างยั่งยืน นโยบายกระทรวงเกษตรฯ เรื่อง Smart Use of Land แผนพัฒนาการเกษตรอำเภอหนองบัวแดง ปี ๒๕๖๖-๒๕๗๐ ด้าน ๑.๓.๑

๒. วัตถุประสงค์

- ๒.๑ เพื่อส่งเสริมให้เกษตรกรใช้ประโยชน์ที่ดินตามศักยภาพพื้นที่
- ๒.๒ เพื่อเพิ่มผลผลิตต่อหน่วยพื้นที่และลดความเสี่ยงด้านการผลิต
- ๒.๓ เพื่อสร้างองค์ความรู้ด้านการวางแผนใช้ที่ดินเชิงเกษตรอย่างยั่งยืน

๓. เป้าหมาย

เกษตรกรเป้าหมายไม่น้อยกว่า ๑๐๐ ราย พื้นที่นำร่องในการจัดการใช้ที่ดินอย่างเหมาะสม ไม่น้อยกว่า ๓๐๐ ไร่ ครอบคลุมอย่างน้อย ๔ ตำบลในอำเภอหนองบัวแดง

๔. ระยะเวลาดำเนินงาน

ระยะเวลา มีนาคม – สิงหาคม ๒๕๖๘

๕. พื้นที่ดำเนินการ

ตำบล กุดชุมแสง, ถ้ำวัวแดง, หนองบัวแดง และท่าใหญ่

๖. กิจกรรม

ลำดับ	กิจกรรม	ปริมาณงาน
๑	สำรวจและวิเคราะห์ศักยภาพการใช้ที่ดิน	๔ ตำบล
๒	จัดอบรมเชิงปฏิบัติการ "ใช้ที่ดินอย่างไรให้คุ้ม"	๒ รุ่น (รุ่นละ ๕๐ คน)
๓	พัฒนาพื้นที่นำร่องตามแนวทางเกษตรผสมผสาน/เหมาะสมกับดิน	๓๐๐ ไร่
๔	ติดตามผลและเวทีถอดบทเรียน	๑ ครั้ง

๗. วิธีการดำเนินงาน

๑. ประสานหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น กรมพัฒนาที่ดิน, สำนักงานเกษตรอำเภอ และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
๒. คัดเลือกเกษตรกรและพื้นที่เป้าหมายร่วมโครงการ
๓. จัดอบรมสร้างความเข้าใจการใช้ที่ดินอย่างเหมาะสม
๔. ลงพื้นที่ให้คำปรึกษา และปรับปรุงแบบการใช้ที่ดิน
๕. ติดตามผลการเปลี่ยนแปลงและจัดทำเวทีสรุปถอดบทเรียน

๘. งบประมาณ

งบประมาณ ๒๐๐,๐๐๐ บาท

รายการ	จำนวนเงิน (บาท)
ค่าจัดอบรม ๒ รุ่น (ค่าอาหาร/วิทยากร/อุปกรณ์)	๖๐,๐๐๐
ค่าวัสดุปรับปรุงดิน/พันธุ์พืชสำหรับพื้นที่นำร่อง	๘๐,๐๐๐
ค่าดำเนินงานลงพื้นที่/ค่าน้ำมัน/เอกสาร	๓๐,๐๐๐
ค่าจัดเวทีถอดบทเรียนและติดตามผล	๒๐,๐๐๐
ค่าบริหารจัดการโครงการ	๑๐,๐๐๐
รวม	๒๐๐,๐๐๐

๙. ผลที่คาดว่าจะได้รับและตัวชี้วัดความสำเร็จของการดำเนินงาน

๑. เกษตรกรมีความรู้และเปลี่ยนแนวทางการใช้ที่ดินให้เหมาะสม
๒. เพิ่มผลผลิตจากพื้นที่เดิม ลดความเสี่ยงจากการผลิตไม่เหมาะสม
๓. มีต้นแบบการจัดการพื้นที่เพื่อใช้ขยายผลในชุมชน
 - ตัวชี้วัด
 ๑. เกษตรกรที่เข้าร่วมอบรม ≥ ๑๐๐ คน
 ๒. พื้นที่ที่ได้รับการจัดการใช้ประโยชน์ใหม่ ≥ ๓๐๐ ไร่
 ๓. คะแนนความพึงพอใจของเกษตรกร $\geq ๘๐\%$
๔. มีอย่างน้อย ๔ พื้นที่นำร่องที่สามารถขยายผลได้จริง

โครงการส่งเสริมการแปรรูปผลผลิตท้องถิ่น อำเภอหนองบัวแดง จังหวัดชัยภูมิ

๑. หลักการและเหตุผล

เกษตรกรในอำเภอหนองบัวแดงผลิตผลผลิตทางการเกษตรในปริมาณมาก เช่น กล้วยหอมทอง มะม่วงน้ำดอกไม้ ไม้สำหรับแปรรูป อ้อยโรงงาน เป็นต้น แต่ยังคงประสบปัญหาการขาดตลาดในบางช่วงฤดูกาล ผลผลิตล้นตลาด และไม่มีระบบจัดการหลังการเก็บเกี่ยวที่มีประสิทธิภาพ ส่งผลให้รายได้ไม่มั่นคง

การส่งเสริมการแปรรูปผลผลิตเกษตรในชุมชน เป็นแนวทางหนึ่งที่จะเพิ่มมูลค่าให้กับสินค้า ลดความเสี่ยงด้านราคา และยืดอายุการเก็บรักษา ทั้งยังเป็นการพัฒนาทักษะของเกษตรกรและกลุ่มเกษตรกรให้สามารถยกระดับจากผู้ผลิตวัตถุดิบสู่ผู้ประกอบการที่มีมูลค่าสูงขึ้น

โครงการนี้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์การพัฒนาภาคการเกษตร ด้านการเพิ่มมูลค่าสินค้าเกษตร นโยบายกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ด้านการสร้างเสริมความเข้มแข็งให้ชุมชนเกษตรกร แผนพัฒนาการเกษตรระดับอำเภอหนองบัวแดง ปี ๒๕๖๖-๒๕๗๐ ด้านการแปรรูปและพัฒนาผลิตภัณฑ์

๒. วัตถุประสงค์

- ๒.๑ เพื่อส่งเสริมให้เกษตรกรสามารถแปรรูปผลผลิตเพื่อเพิ่มมูลค่า
- ๒.๒ เพื่อสร้างทักษะการแปรรูป และพัฒนาผลิตภัณฑ์เกษตรท้องถิ่น
- ๒.๓ เพื่อเชื่อมโยงการผลิต การแปรรูป และการตลาดในระดับชุมชน

๓. เป้าหมาย

เกษตรกรและกลุ่มเกษตรกรไม่น้อยกว่า ๕ กลุ่ม ผลผลิตภัณฑ์แปรรูปจากพืชเศรษฐกิจท้องถิ่น ≥ ๕ ผลิตภัณฑ์ต้นแบบ พื้นที่เป้าหมายในตำบล หนองบัวแดง, ท่าใหญ่, กุดชุมแสง, วังชมพู, ถ้ำวัวแดง

๔. ระยะเวลาดำเนินงาน

ระยะเวลา เดือนเมษายน – กันยายน ๒๕๖๘

๕. พื้นที่ดำเนินการ

หมู่บ้าน/ตำบลในเขตอำเภอหนองบัวแดง รวม ๕ ตำบล ได้แก่ หนองบัวแดง, ท่าใหญ่, ถ้ำวัวแดง, กุดชุมแสง, วังชมพู

๖. กิจกรรม

ลำดับ	กิจกรรม	ปริมาณงาน
๑	คัดเลือกกลุ่มเป้าหมาย และผลิตภัณฑ์ที่มีศักยภาพ	๕ กลุ่ม
๒	จัดฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการด้านการแปรรูปและพัฒนาผลิตภัณฑ์	๒ รุ่น
๓	สนับสนุนเครื่องมือเบื้องต้น / วัสดุอุปกรณ์สำหรับแปรรูป	๕ กลุ่ม
๔	พัฒนาผลิตภัณฑ์ต้นแบบ และจัดทำฉลาก/บรรจุภัณฑ์	๕ ผลิตภัณฑ์
๕	เวทีนำเสนอผลผลิตต้นแบบ และแนวทางขยายผล	๑ เวที

๗. วิธีการดำเนินงาน

๑. สัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมายที่มีผลผลิตเหลือใช้หรือมีศักยภาพในการแปรรูป
๒. ประสานงานร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น พัฒนาชุมชน อบต. และมหาวิทยาลัยในพื้นที่
๓. ดำเนินการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการให้ความรู้ทั้งภาคทฤษฎีและปฏิบัติ
๔. สนับสนุนอุปกรณ์พื้นฐาน และติดตามการพัฒนาผลิตภัณฑ์
๕. จัดเวทีถอดบทเรียนเพื่อขยายผลและเชื่อมโยงตลาด

๘. งบประมาณ

งบประมาณ ๓๐๐,๐๐๐ บาท

รายการ	จำนวนเงิน (บาท)
ค่าฝึกอบรม ๒ รุ่น (อาหาร/วิทยากร/อุปกรณ์)	๑๐๐,๐๐๐
ค่าวัสดุอุปกรณ์แปรรูปเบื้องต้นสำหรับ ๕ กลุ่ม	๑๒๕,๐๐๐
ค่าพัฒนาตลาด บรรจุภัณฑ์ ต้นแบบสินค้า	๕๐,๐๐๐
ค่าจัดเวทีถอดบทเรียน/ประชาสัมพันธ์	๒๕,๐๐๐
รวม	๓๐๐,๐๐๐

๙. ผลที่คาดว่าจะได้รับและตัวชี้วัดความสำเร็จของการดำเนินงาน

๑. เกษตรกรสามารถแปรรูปผลผลิตที่มีอยู่ในชุมชนได้
๒. มีผลิตภัณฑ์แปรรูปต้นแบบที่พัฒนาต่อยอดในเชิงพาณิชย์
๓. สร้างรายได้เสริมในระดับครัวเรือนและกลุ่มเกษตรกร
 - ตัวชี้วัด
 ๑. กลุ่มเป้าหมายเข้าร่วมโครงการ ≥ 5 กลุ่ม
 ๒. มีผลิตภัณฑ์ต้นแบบ ≥ 5 รายการ
 ๓. ความพึงพอใจของเกษตรกร $\geq 80\%$
 ๔. ผลิตภัณฑ์สามารถต่อยอดเชิงพาณิชย์ในตลาดชุมชนหรือออนไลน์

โครงการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนเข้าสู่ตลาด อำเภอหนองบัวแดง จังหวัดชัยภูมิ

๑. หลักการและเหตุผล

ในปัจจุบัน ผลิตภัณฑ์จากชุมชนโดยเฉพาะกลุ่มเกษตรกร วิสาหกิจชุมชน กลุ่มแม่บ้าน และผู้แปรรูปในระดับชุมชน เริ่มมีการพัฒนาผลิตภัณฑ์จากทรัพยากรและผลผลิตทางการเกษตรในพื้นที่ เช่น กล้วยอบ มะม่วงแปรรูป ข้าวแต่น้ำสมุนไพร ฯลฯ แต่ยังมีข้อจำกัดด้านการออกแบบผลิตภัณฑ์ การพัฒนาบรรจุภัณฑ์ การสร้างแบรนด์ และช่องทางตลาดที่ยังเข้าถึงได้ไม่มาก ส่งผลให้ผลิตภัณฑ์ไม่สามารถแข่งขันในตลาดได้

การพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนให้มีคุณภาพ มีเรื่องราวที่สามารถเล่าได้ (Product Story) มีการพัฒนาบรรจุภัณฑ์ที่น่าสนใจ ตลอดจนเชื่อมโยงกับตลาดออนไลน์/ออฟไลน์ จะช่วยให้เกษตรกรและชุมชนสามารถเพิ่มรายได้ ลดการพึ่งพาพ่อค้าคนกลาง และเกิดเศรษฐกิจชุมชนที่ยั่งยืน

โครงการนี้สอดคล้องกับนโยบายกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ด้านการยกระดับสินค้าเกษตรสู่ตลาด แผนพัฒนาการเกษตรระดับอำเภอหนองบัวแดง ด้านการแปรรูปและสร้างมูลค่าเพิ่ม ยุทธศาสตร์การพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนเข้าสู่ตลาด ทั้งตลาดชุมชน ตลาดออนไลน์ และงานแสดงสินค้า

๒. วัตถุประสงค์

- ๒.๑ เพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์เกษตรแปรรูปของชุมชนให้ได้มาตรฐาน
- ๒.๒ เพื่อพัฒนาบรรจุภัณฑ์และเรื่องราวผลิตภัณฑ์ให้เหมาะสมกับการทำตลาด
- ๒.๓ เพื่อส่งเสริมให้ผลิตภัณฑ์ชุมชนสามารถเข้าสู่ตลาดออนไลน์และงานแสดงสินค้า

๓. เป้าหมาย

กลุ่มเกษตรกร/วิสาหกิจชุมชน/กลุ่มแม่บ้าน ≥ 5 กลุ่ม พื้นที่เป้าหมายในตำบล หนองบัวแดง, ท่าใหญ่, กุดชุมแสง, หนองแวง, ถ้ำวัวแดง

๔. ระยะเวลาดำเนินงาน

ระยะเวลา เดือนพฤษภาคม – กันยายน ๒๕๖๘

๕. พื้นที่ดำเนินการ

ตำบลเป้าหมาย ได้แก่ หนองบัวแดง, ท่าใหญ่, กุดชุมแสง, หนองแวง, ถ้ำวัวแดง

๖. กิจกรรม

ลำดับ	กิจกรรม	ปริมาณงาน
๑	สำรวจผลิตภัณฑ์ชุมชนที่มีศักยภาพ	๕ กลุ่ม
๒	จัดอบรมเชิงปฏิบัติการพัฒนาบรรจุภัณฑ์/แบรนด์/เรื่องราวสินค้า	๒ รุ่น
๓	สนับสนุนการออกแบบฉลาก/แพ็คเกจ/ถ่ายภาพสินค้า	๕ ผลิตภัณฑ์
๔	พัฒนาช่องทางการตลาดออนไลน์/ออฟไลน์	๕ กลุ่ม
๕	จัดแสดงสินค้าในงานมหกรรมหรือตลาดชุมชน	๑ เวที

๗. วิธีการดำเนินงาน

๑. คัดเลือกกลุ่มเป้าหมายที่มีศักยภาพหรือเริ่มต้นพัฒนาแล้ว
๒. ประสานหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น พัฒนาชุมชน ม.ราชภัฏ/มหาวิทยาลัย และภาคเอกชน
๓. ดำเนินการจัดอบรม การออกแบบ/การสร้างแบรนด์/การวางแผนการตลาด
๔. สนับสนุนการถ่ายภาพ ฉลาก บรรจุภัณฑ์ และการขึ้นทะเบียนที่จำเป็น
๕. นำผลิตภัณฑ์เข้าสู่ตลาดเป้าหมายและจัดกิจกรรมถอดบทเรียน

๘. งบประมาณ

งบประมาณ ๒๐๐,๐๐๐ บาท

รายการ	จำนวนเงิน (บาท)
ค่าฝึกอบรม ๒ รุ่น (อาหาร/วิทยากร/อุปกรณ์)	๑๐๐,๐๐๐
ค่าจ้างออกแบบบรรจุภัณฑ์ ถ่ายภาพสินค้า	๘๐,๐๐๐
ค่าพัฒนาฉลาก/สื่อประชาสัมพันธ์/บรรจุภัณฑ์ตัวอย่าง	๖๐,๐๐๐
ค่าจัดแสดงสินค้า/กิจกรรมตลาด	๔๐,๐๐๐
ค่าประสานงานและรายงานผล	๒๐,๐๐๐
รวม	๓๐๐,๐๐๐

๙. ผลที่คาดว่าจะได้รับและตัวชี้วัดความสำเร็จของการดำเนินงาน

๑. เกิดผลิตภัณฑ์ชุมชนที่พัฒนาแล้วอย่างน้อย ๕ รายการ
๒. กลุ่มเกษตรกรสามารถจำหน่ายสินค้าในช่องทางใหม่ เช่น ตลาดออนไลน์
๓. ผลิตภัณฑ์มีแบรนด์ ฉลาก และเรื่องราวสินค้า ที่สามารถนำเสนอได้ชัดเจน
- ตัวชี้วัด
 ๑. จำนวนผลิตภัณฑ์ที่ได้รับการพัฒนา ≥ ๕ รายการ
 ๒. กลุ่มเป้าหมายที่ผ่านการอบรม ≥ ๕๐ คน
 ๓. ผลิตภัณฑ์ได้รับการจัดแสดงหรือวางจำหน่าย ≥ ๑ ครั้ง
 ๔. ความพึงพอใจของกลุ่มเป้าหมาย $\geq ๘๐\%$